Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

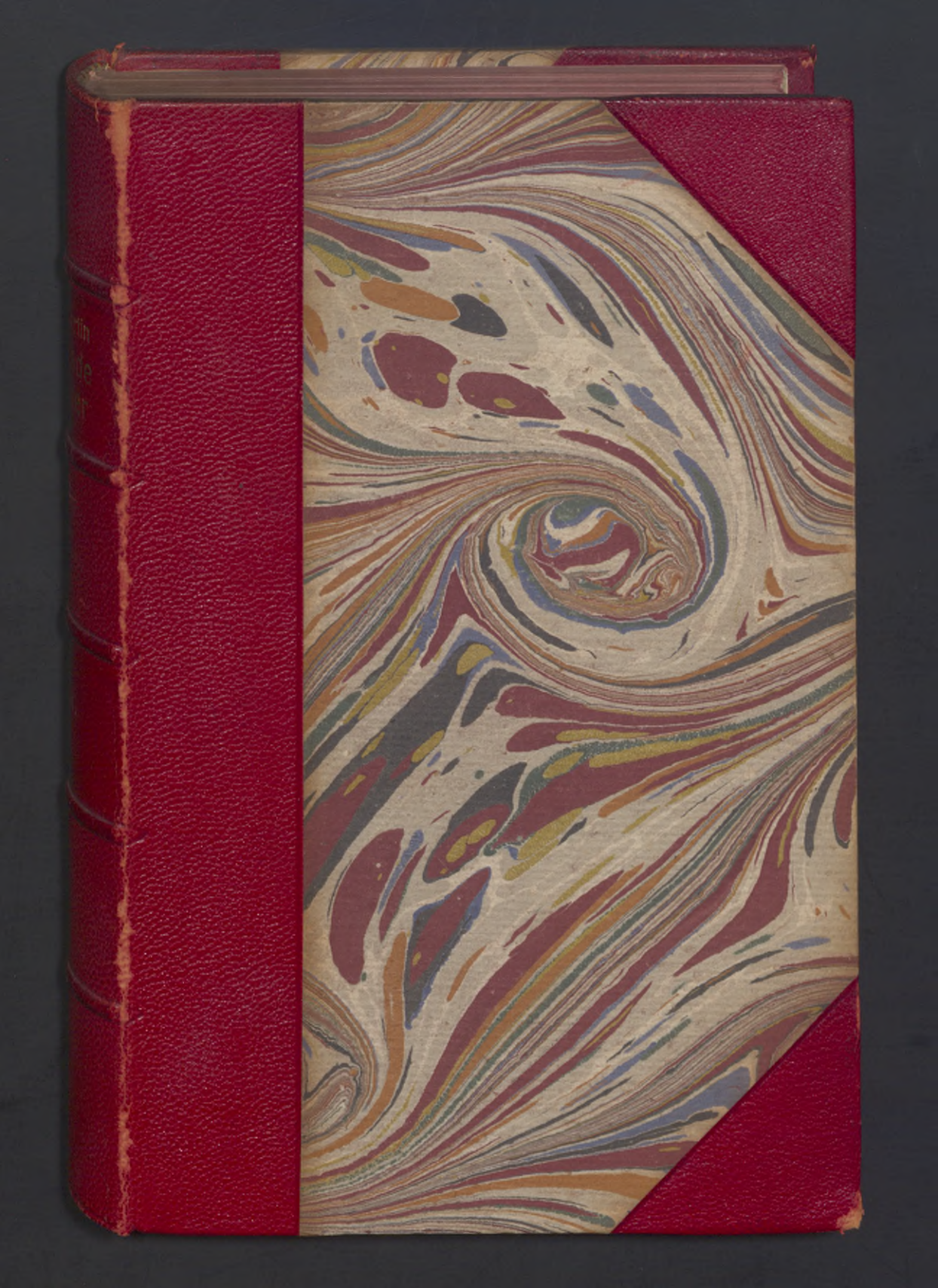

GÖTEBORGS·UNIVERSITETS·BIBLIOTEK

Allmänna Sektionen

Polygr.
Sv.

ALBERT HALLBERGS
DONATION
TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
1937

SAMLADE SKRIFTER

AF

OSCAR LEVERTIN

FÖRSTA DELEN

DEL: DOMSNOVELLER

BIBLIOTEK

SAMLADE SKRIFTER

AF

OSCAR LEVERTIN

TREDJE DELEN

UNGDOMSNOVELLER

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

BIBLIOTEK·C

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBL.

UNGDOMSNOVELLER

AF

OSCAR LEVERTIN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1909

BIBLIOTEK·C

FRÅN RIVIERAN

BIBLIOTEK·G

Anemoner.

Là, la, la, là, la la, gnolades det halfhögt inne i sofrummet, och då visste den gamle betjänten i rummet utanför, hvad klockan var slagen. Han kastade en blick på frukostbordet för att se, om allt var i ordning, och beredde sig sedan att gå in med rakvatten åt sin husbonde, som hade till vana att lika punktligt och knappast mera melodiskt än tupparna börja sin dag.

Là, la, la, là, la la, ljöd det därinifrån i alla möjliga drillar och omöjliga tremulanter, det kunde nu föreställa hvad som helst, men att det skulle vara Max' stora tenoraria ur »Friskytten» eller »La Mandolinata» — hvilketdera hade ännu ingen fått klart för sig — tror jag hvarken salig Carl Maria eller »La Mandolinata»s mera härdade kompositör skulle velat gå in på. Det betydde också ingenting, ty det fanns inga musikkännare i gubben Hellmans omgifning, och att han själf icke längre kunde förfoga öfver några större röstmedel, skulle ni finna helt naturligt, om ni såge honom nymornad.

Han har nyss vaknat, och solen skiner honom i det runda, finniga, rödfnassliga ansiktet, så att

han måste sluta ögonlocken och skygga sig med handen. Men icke ett ögonblick upphör han att tralla, om icke för att uttrycka sin belåtenhet ännu tydligare med en hvissling, som han lärt sig i sina unga dagar i någon Stockholmsgränd långt borta på Söder, dit han nu icke en gång skulle vilja skicka sin betjänt, af en nattrucklare till målaregesäll, som han nu icke skulle vilja taga i handen, nej, icke ens för hederslegionen, ehuru han gjort alla ansträngningar i världen för att skaffa sig denna.

Là, la, la — det var så oändligt skönt att vakna i det ljusa tornrummet och veta, att Medelhafvet låg utanför blått och glittrande, å, hvad det var obeskrifligt, innerligt förnöjligt att kunna få sträcka sig så där trånmatt, så där halfsofvande på de mjuka kuddarna, att få fingra lättjefullt på det broderade sidentäcket och med halfslutna ögon se på rummets mattor, speglar och bohag, hur allt var fint och elegant. Det var icke en morgon, som han icke drog en suck af lättnad och belåtenhet öfver att han icke låg i en skranglig fållbänk på något, som kallades en madrass, men som var gud vete hvad, i ett rum, där fukten dröp utefter smutsiga tapeter och morgonsolen aldrig letade sig in — det finns många sådana kyffen i Stockholm. Det var icke en morgon, som han icke smågnolade af belåtenhet öfver att han icke längre skulle upp till feberaktigt, hasardlikt arbete med hacka och spade, men att det mirakulösa var gjordt, den vises sten funnen, att den gamle försupne ölutkörarens son verkligen blifvit en nabob, som bland andra sådana slagit sig ned vid Rivieran.

Ja, gubben hade sannerligen orsak nog att vara förnöjd, där han låg i sängens dåsiga värme, ty han hade gjort ett försvarligt dagsverke i sina dagar. När han så vaknade på morgonkvisten och i drömmen kanske varit långt, långt borta i det oroliga guldgräfvarlägret eller i den nedrökta porterstugan å det boarding-house i en af San Francisco's utkanter, där en stor förmögenhet samlats slant efter slant, var det en så makalös glädje att veta, att den tiden var förbi för så längesedan, att han till och med själf började förgäta den. Där lågo många skoflar mull på den kaliforniske värdshusvärdens graf och om möjligt ännu fler på den vilde guldgräfvarens. Nu lefde blott monsieur le consul — han hade gjort sig till rumänisk vicekonsul i Mentone — den svenske naboben, om hvilken afundsjuka landsmän brukade berätta, att han var en self-made man, som haft någon besynnerlig fabrik eller cigarraffär, eller hvad det nu var däröfver i västern. Naturligtvis bara förtal, för det kunde då alla och en hvar se, att han var van vid lyx och öfverflöd allt ifrån sin barndom. Hur långsamt, värdigt steg han icke upp i sitt ekipage, och det var intet af uppkomlingens fåfänga i hans godmodiga ansikte, när han satt lätt tillbakalutad på vagnssätet med den långhåriga björnfällen öfver knäna, medan hans stela engelska kusk klatschade högtidligt öfver de skinande hästryggarna.

Men att han var ett original, det visste man, och de, som tydligast kommit underfund därmed, voro bonnerna och barnjungfrurna i Mentones

BIBLIOTEK·GÖ
All

Jardin public. Det hände ofta, att gubbens ekipage stannade därutanför, och ur steg han själf med en konfektpåse i handen och trakterade jungfrur och barn öfver lag. Då slog han sig riktigt lös, uppmanade engelska småpysar att boxas, klappade små franska demoiseller på kinderna och gjorde grimaser åt babies, som betraktade honom med stela, förundrade pupiller, där de lågo i sina korgvagnar under de med blått siden fodrade suffletterna. Så samlade han skvaller om jungfrurnas matmödrar, hörde med den gamle ungkarlens älskvärda lättrogenhet på ammornas vidunderliga berättelser om småttingarnas krämpor och var i en sådan söndagsstämning af välvilja och belåtenhet, att hela hans rödbrusiga skepparfysionomi sken, som han blifvit dubbad till hela världens muntrationsonkel. Barnen kände också igen honom på långt afstånd, när han kom trippande med så stora steg, som hans korta ben tilläto, med parasollet under armen, Stanleyhatten på hufvudet och de blå glasögonen på näsan.

Men när folket började strömma till och musiken steg upp på estraden, återvände han med en suck till sin vagn, och bort rullade det skinande ekipaget med den högtidlige, automatiske kusken på bocken och den småleende konsuln på vagnssätet.

Stundom satt där också en ung flicka vid gubbens sida, men då stannade han aldrig vid parken, ehuru hans nièce, som tyckte om att gyckla med onkelns små svagheter, ofta uppmanade honom därtill.

När solen går ned, far konsuln hem till sin

diner med sirligt textade matsedlar, uppassare i hvita trådvantar och ett praktexemplar till hofmästare, som trancherar rostbiffen med en väldig Sheffieldsklinga. Det går högtidligt till under måltiden, man måste iakttaga sin värdighet, och konsuln törs knappast skratta af vördnad för de frackklädda betjänterna; när onkel och nièce tala, sker det så lågmält, som om någon dödssjuk låge i rummet bredvid. Men på kvällen tar gubben skadan igen, då komma de friska i den svenska kolonien upp, och man leker de gamla hederliga pantlekarna och plockar många smultron under snön.

Ett lättjefullt lif var det gubben Hellman förde, ett riktigt dagdrifvarlif. Dagarna kommo, dagarna gingo, månaderna försvunno, så kom sommaren med sin resa till Schweiz, och så vintern igen med Schweizerturen i perspektiv, åratal af ett ostördt dolce far niente, idel glädje och lugn, lugn och glädje. Sannerligen, han kunde vara förnöjd, och i dag var han det också mer än någonsin, ty i dag skulle han få hem sin brorson, som han hållit vid universitetet i Heidelberg och icke sett på många, många år. Nyligen hade den unge mannen försvarat sin filosofie doktors disputation, och nu skulle han ligga och hvila sig återstoden af vintern i Mentone, hade gubben skrifvit och uttryckligen tillfogat, att han skulle göra sitt bästa för att behaga Inez, sin kusin. Det var nu en gång gubbens favoritplan att gifta de unga tu, om hvilka han dragit försorg allt sedan de varit små, och det skulle han också drifva igenom, fastän Inez hög-

tidligen förklarat, att hon icke kunde med bokmalar, och Gustaf var ju en af värsta slaget. Hon kom nog ihåg, hon, hur han kunnat sitta timtals och sluka i sig tjocka romanluntor, och studerat hade han ju gjort sedan dess både grekiska och hebreiska, så nu stod han väl öfver öronen i bokdamm. Men gubben smålog, bah, det var bara pensionsgriller af Inez, nog skulle hon taga honom, för aldrig kunde han tro att hans nièce hade så dålig smak, att hon gått och förälskat sig i någon af de rödhåriga engelsmännen, som hon brukade spela lawn-tennis med. Det vore just skönt, att få till arfvinge en sådan där herre, som skulle förslösa ens surt förvärfvade styfrar på åkdon, ponnies, påfåglar eller kasta dem på de gröna borden för att bortskrapas af croupierernas rakor. Nej, det kom aldrig i fråga att någon utländing skulle komma in i släkten, hvilken kanske till på köpet skulle få veta och basunera ut hur förgyllningen å rumäniska vicekonsulatet åstadkommits. Gustaf skulle hon gifta sig med, och det gjorde hon nog också, när det kom till kritan, det var han säker på.

Just då han kommit till denna behagliga slutsats, trädde hans svenske kammartjänare in, och följande stereotypa samtal uppstod:

»God morgon, herr konsul!»

»Morgens, Johnson! Hurudant är vädret?»

»Å, härligt! Får jag fråga, hur herr konsuln sofvit?»

»Sofvit!» gubben ansträngde sig tydligen för

att få en missbelåten min på sitt ansikte, »sofvit! Å, dåligt, det är min eviga hufvudvärk.»

Inte gick det an för en distingerad person vid Rivieran att omtala, att han sofvit som en stock i runda nio timmar. Så steg gubben upp, klädde sig, rakade sig och gick ned i matsalen. Men Inez var icke nere, hon mådde icke väl, sade hennes kammarjungfru, och hon ville heller icke följa med till järnvägsstationen. Gubben smålog, och sedan han frukosterat, gick han ut i parken, satte en nyutsprucken ros i knapphålet och steg med sin vanliga värdighet upp i vagnen.

Då ekipaget väl rullat genom afvenboksallén ned till den långa landsvägen, kom Inez ut i parken. Hon var liten till växten, knappast medelhög med fylliga, blodfulla lemmar. Det fräkniga ansiktet såg friskt och lefnadslustigt ut och fick en viss beslutsam prägel genom de glesa spåren till en lätt mustasch öfver den köttiga öfverläppen. Ögonen voro grå och lifliga. De fingo en varm, glittrande glans, när hon skrattade, och en hel rad små skrynklor bildade sig under ögongroparna. Men nu såg hon rödgråten ut. Håret var brunt och smög sig utefter hufvudet i mjuka, vågiga linjer.

Först vandrade hon tungsint, tankspridd utefter gångarna, men ju mer hon fördjupade sig i anläggningarna, dess mera klarnade hon upp.

Det var ju ett helt litet konungarike för sig, parken häruppe, ett stycke förtrolladt land, som vandraren därnere på »Cornichen» icke kunde ha någon aning om, där han med neddammade

stöflar gick på den breda landsvägen och kastade längtansfulla blickar på hafvet, som småsjungande slog mot de rödgula kustklipporna, dallrade och skimrade i otaliga, blånande skiftningar, till dess det längst borta vid horisonten sköljde kanten af den blå himmelskupan. Ja, hvem kunde misstänka att där uppe bland de grå bergen skulle finnas ett dylikt eldorado! Men på bergsplatån var en förvånande växtlighet, och just i dag hade anemonerna slagit ut. På de långa, ljusgröna gräsmattorna stodo de i tusental, blodröda och himmelsblå med finhåriga, sammetsmjuka kalkar. Men icke blott anemonerna stodo i blom, bland de glatta, mörkgröna bladen glänste de prunkande kameliorna med sina högröda praktblommor, på marken bildade azaleornas hvita klockor hela öfversnöade dungar, och till och med de grå sandstensmurarna, där skimrande ödlor kilade fram och åter, lyste i rödt af ymniga pelargonior. Nya skott tittade ut på platanstammarna, och utefter feberträdens lancettlika blad gingo solstrålarna i tindrande linjer. Inez' ögon nästan bländades af alla färger, af all sol. Det svallade i blodet, hennes bröst häfde sig och hon spärrade upp näsborrarna.

Men när hon gick genom rosenhäckarna, där rosorna sutto purpurröda, korallröda, tegelröda, blekgula och saffransgula, och hela luften var mättad af denna tunga, berusande doft, som kommer en att trånmatt sluta ögonlocken, som om en mjuk hand lagt sig öfver dem, magneti-

serande en i sömn, knäppte hon, nej, slet hon häftigt upp knapparna i klädningslifvet.

Hvad var det? Kom det någon efter henne? Det kändes så besynnerligt... andedräkten stockade sig i hennes hals... hon var säker på att hon var eldröd i ansiktet. Hvad det var kväfvande varmt! Det kändes som en het andedräkt flåsade mot hennes nacke, som där surrade några trånande kärleksord i hennes öron, som någon med darrande händer fattade tag i henne, lade sina skälfvande heta fingrar kring hennes hals och böjde hennes hufvud... Gud i himmelen... ut! Så sprang hon ut, och i ett tag ilade hon ned till springbrunnen för att tvätta sina brännande kinder.

Men den gamle bockfotade faunen grinade spefullt åt henne med sina små lystna ögon, under det han oupphörligt lät sina vattenstrålar beskrifva glittrande kurvor i luften och droppa ned med ett oafbrutet rytmiskt plask. Just då Inez böjde sig ned mot vattenspegeln, öppnades orangeridörrarna ej långt därifrån och en ångande, kvaf luftström flöt ut från drifhusatmosfären därinne, i det trädgårdsmästarens hjälppojke vandrade ut med ett par små krukväxter. Inez såg på honom. Hur kom det sig, att hon aldrig förr lagt märke till hur vacker han var? Hvad hufvudet satt käckt på skuldrorna — Inez kunde följa hans halslinjer ända ned till bröstbenen. Så rodnade hon igen och doppade ansiktet ända till hårfästet ned i vattnet, men han gick småleende sin väg, gnolande på en folkvisa om våren och Rosinas ögon. Då

BIBLIOTEK·GÖ
Allm

blef det med ens klart för Inez, hvad det var, som låg i luften — våren, våren!

Här hade man icke, som hemma i Sverige, först att se på de gröna skotten på fastlagsrisen, satta i vatten efter vederbörligt begagnande å fettisdagen, att sedan märka dag för dag, hur isarna gingo upp, snön smalt bort, blåsipporna kröpo fram, till dess ändtligen våren presenterade sig — här kom allt på en gång med så bländande mycket färg, så berusande mycket doft — våren, våren!

Inez blef helt eftertänksam, ty nu skulle det ju komma, det oändliga, det outsägliga, det där ofattbara, som inga ord kunna skildra, knappast några toner, det där, alla flygande och farande tankar anade, drömde om, längtade efter som den törstande efter en läskedryck, som den uttröttade efter ett mjukt örngott — kärleken. Våren var ju kärlekens tid, och nu skulle den komma och bemäktiga sig henne, pressa henne lidelsefullt i sina armar, hålla henne i en lång omfamning och kyssa henne, kyssa henne till döds, ja gärna, blott hon finge älska, älska och älskas en kort minut. Hvad det var tomt och innehållslöst, hela hennes stackars lif, så fattigt, så jämmerligen tarfligt, utan hvila, utan ro, bara längtan och drömmar, blott oändlig åtrå efter något, som hon ej visste hvad det var, något, som skulle omsluta hela hennes väsen, något underbart, som skulle hopknyta alla hennes fladdrande tankar, något, som hon kunde få öfverlämna sig åt helt och hållet med själ och kropp, om ock för att förintas däri som åvattnet i hafvet.

Så steg hon upp och började vandra mot krocketplanen. Det kittlade i hennes näsborrar — hon började gråta, först sakta, så häftigare med tunga snyftningar. Plötsligt stannade hon, ty nu kom tanken på det närvarande öfver henne. Snart skulle Gustaf vara framme, och med gråten stockande sig i halsen mumlade hon stötvis enstaka ord, som ett bortskämdt barn, till hälften i ondska, till hälften i förtviflan: »den där odräglige bokmalen... tafatt... förläst.» Det sista ordet efterföljdes af en bestämd knyck på nacken, man kunde se att hon tänkt ut sin tanke för sig själf. Aldrig i lifvet skulle hon taga en sådan där omanlig stackare till man, som använde dag och natt till att rota i gamla böcker och kanske till på köpet skulle binda henne själf — hennes varma blod och liffulla själ — vid en stilla, enformig existens inom studercellens fyra väggar. Aldrig! Hu, hon kände till de där lärda citatsherrarna, hon hade sett dem både hemma och här, sett dem med deras blå glasögon, krokiga ryggar och darrande händer. Det var ju inga män, de där förtorkade professorsämnena, som ute i lifvet liknade vilsekomna handelsbetjänter, dansade som magnetiserade järnstänger och konverserade som sibyllinska orakelpräster. Det var ju inga människor — docenter, adjunkter, vetenskapsmän, men inga människor.

Annorlunda skulle han se ut, han, idealet! Ridande skulle han komma på sin ystra hingst i full galopp med uniformsmössan på det käcka hufvudet och sabeln vid sidan, och sedan han

BIBLIOTEK·GÖ
Alln

med starka armar lyft henne upp i sadeln, skulle de spränga åstad, långt, långt bort. Men Gustaf!

Det kom något af en glimt i ögat, ett spår af ett spotskt leende kring munnen, när hon tänkte på, hur hon skulle kokettera med sin lärde kusin, och i gladare stämning gick hon ned på krocketplanen, tog en klubba, svängde den ett tag i luften och slog våldsamt till en kula, som låg vid ena pinnen. I susande fart rullade den tvärs öfver banan, och hon stod just i begrepp att sända en annan efter, då hästtramp hördes. Då släppte hon klubban utan att se hvar den föll, sprang till allén och började spana nedåt.

Mycket riktigt, de åkande hade kommit hem, hon kunde redan förnimma deras steg. Så syntes ett par skuggbilder, som i brutna linjer sväfvade fram på den solbelysta sanden, ändtligen döko också ett par figurer upp. Det var onkeln, som trippade åstad med sina vanliga små tuppfjät, men bredvid honom gick en annan.

Skulle det verkligen kunna vara Gustaf? Å nej, det var omöjligt... men tänk om... herre Gud, det måste ju vara han! Det var en smärt ung man med rak hållning, men icke kunde hos honom skönjas några spår af ensidig boklärdom, han liknade snarare en dandy, där han kom gående med sina ljusa skor och eleganta kläder af engelskt snitt. Hatten hade han tagit i handen, som man gör ute i naturen, när det, som är ikring en, griper en, och solen lyste på hans bruna hår, som var lockigt, litet yfvigt, just som gjordt att rufsas till af en fin kvinnohand.

De gående kommo närmare. Inez kunde redan uppfånga hans friska, spelande blick. Hon nästan hoppade till, det flöt en varm blodström genom hennes ådror, omedvetet tryckte hon handen mot bröstet, och så sprang hon fram som drifven af en osynlig kraft, räckte båda händerna mot de kommande och ropade så det gaf eko i bergen: »Välkommen!» Gustaf tryckte hennes hand utan att svara, men gubben Hellman gaf till ett flatskratt och gjorde åt Inez en sådan serie af clowngrimaser, att hon själf måste skratta med. Hon kände sig så lycklig, helst skulle hon velat stå kvar där på gången med hans hand i sin; hon nästan fruktade att hennes fötter icke skulle föra henne framåt, hon kände sig nästan en smula vimmelkantig. Det kom väl af våren, men det var ju också den dag, då anemonerna spricka ut och vårsafven stiger i träden.

När platanerna löfvas af.

Hon gick tyst utan att säga ett enda ord vid sidan af hans mor och syster, insvept i en lång, grå regnkappa. Och märkvärdigt var det, hvad hon såg gammal ut i den, så gammal, så lifströtт; ingen skulle kunnat ana, att hon några veckor förut fyllt sitt tjugutredje år. Den grå kapuschongen, som omslöt hennes hufvud så att blott en kant af det dunkelröda håret syntes, misskläddе henne tydligen; hon behöfde starka kulörer för att icke det snipiga, färglösa ansiktet skulle blifva alltför blekt, alltför sjukligt, elfenbenshvitt. Illa gick hon också, med tunga, släpande steg utan all elasticitet, men det kom kanske af det dåliga väglaget, och för hvarje steg hon tog, blickade hon ihärdigt på den uppblötta marken för att undvika regnpussarna — eller för att slippa se uppåt.

Så hade hon gått sluten och ordkarg hela vägen från franska kyrkan, men hennes följeslagerskor tycktes icke lägga märke till hennes envisa tystnad. Mor och dotter voro invecklade i ett lifligt samtal, och den gamla frun med den svarta baschliken öfver det gråsprängda håret log

ungdomsfriskt och muntert, så ofta dottern gjorde en eller annan anmärkning om någon stackars förbigående, som blef det oskyldiga offret för fröken Camillas sarkastiska humor. Frestande var det också att skratta med, när man såg, hur det glittrade och tindrade i den unga flickans ögon, där de sutto långt, långt inne i djupa ögongropar.

Emellertid började samtalsämnena tryta; inga vandrande syntes till, och Camilla, som länge nog lämnat sin väninna i fred, måste nu hafva tyckt att denna blef alltför osällskaplig. Hon såg på henne ett ögonblick, gaf henne en vänskaplig puff med sin paraplykrycka och mumlade därpå halfhögt:

»Seså! Vakna upp, Edith! Tycker du att det är väder att gå i giftastankar i? Vänta med det tills våren kommer och bror Fredrik hinner bli kry! Hm, jag för min del skulle tycka det vara riktigt genant att hafva en brudgum, som stod och hostade och harklade under hela vigseln.»

Modern log, men Edith själf kunde icke svara. Hennes öfverläpp skälfde. Hon kunde icke begripa, hur de kunde skämta i dag, i dag, då allt var så öde, så melankoliskt ikring dem, och hon lät sin blick irra sökande rundt om. Hade det blott funnits en blå punkt på himlahvalfvet, en enda, som kunnat gifva förhoppning om kommande sommardagar, hade det blott funnits en fläck med blommor och sol, då hade väl också en gnista hopp kunnat tändas i hennes själ, men det fanns icke en solglimt i det kulna landskapet.

Hu, grått i grått, grådaskigt, gråkallt!

Bergen, hvilka annars som resliga jättar sträckte sina hufvuden mot himlen, liksom för att kasta en trotsig blick inom det blå förhänget, voro i dag nästan oskönjbara; tjocka, nedtyngda skyar lågo utefter hela sluttningarna, och byggnaderna försvunno under den grå molnkappan. Medelhafvet, som annars koketterade med solstrålarna som en obekymrad sjuttonårig skönhet, liknade i dag en ålderstigen duenja, som döljer sina vissna behag i ett grått flor, och den djupa, sydländska himlen hängde som en ogenomtränglig, hvitgrå dimma.

Hvad det var ödsligt öfverallt, på gator och torg, men mest på promenaden. Intet brokigt främlingsvimmel, intet fras af långa fruntimmerssläp, inga lysande uniformer, icke en gång några sminkade demimondeansikten. På musikestraden lekte några flickor i nedsolkade, slitna paltor med ett par itubrutna notställare. Annars syntes ingen till i hela parkanläggningen; icke en vandrare spatserade på gångarna, där små, smutsiga regnbäckar porlade fram och åter, holkande djupa fåror i marken, icke en varelse hade slagit sig ned på de gröna bänkarna, hvilkas färg började lossna och drypa af genom det ihärdiga regnets inverkan.

Också därinne på kafét är det ohyggligt tomt i dag. Man kan se det genom de stora fönsterrutorna. Den långa tyskan sitter ensam bakom disken och betraktar konfektburkar, glaceassietter och bakelsefat med ett apatiskt småleende på sina feta läppar, och de enda gästerna äro ett par engelsmän, som slagit sig ned vid ett bord med

igenknäppta ulstercoats och tjocka silkesdukar virade kring halsarna.

Men de ha synbarligen satt sig där, sedan allt annat slagit fel — både »lawn tennis» och »baccarat». Usch, hvad de ha tråkigt, så där själsmarterande, nervpinande tråkigt, som man blott kan ha det en regnig söndagsmiddag i en kurort för bröstsjuka. Den ene läser Times och gäspar och gäspar; den andre blickar eftertänksamt, nästan filosofiskt i sitt chartreuseglas.

Till och med Avenue Victor Émanuel, den lilla stadens pulsåder, är i dag så folktom, att den liknar en svensk småstadsgränd under högmässan; icke en häst trafvar förbi, knappast då och då någon maläten mulåsna, som kånkar fram en kärra, medan smutsen stänker öfver ekrar och hjullötar.

Nej, tacka vet jag trottoarerna där borta i platanallén, där är lif, ty där leker vinden med de affallna platanbladen en lustig lek.

En fläkt smyger sig förstulet under ett stort gulbrunt blad, lyfter först den ena, så den andra fliken, och vips är det hela i luften, hvirflas obarmhärtigt ikring, till dess vinden tröttnar vid sin leksak och släpper sitt stackars byte på en rännstenskant. Trottoar och körbana höljas af löf i alla storlekar och schatteringar: citrongula blad med små sandhögar mellan ådrorna, koketta blad i nötbruna, rödkantade kostymer och tjocka, gröna blad, som sugit sig fast vid gatstenarna som vampyrer på ett stycke människokött. Platanallén är i dag ett verkligt eldorado för en tjufpojksaktig vind. Å, hvad

den njuter obeskrifligt af att få kasta blad mot vagnmakarens smutsiga fönsterruta, att peta ett ned i gummans mjölkorg och kila ett mellan de stärkta skjortvecken och den svarta västen på den melankoliske kyparen i hotellets port.

Intet är fredadt för vindens pojkstreck, och just när förstörelsen är som störst, när sand, stjälkar och löf som bäst snurra rundt i ett ursinnigt prestissimo, är den i sitt rätta element. Då skrattar den hånfullt bakom husknutarna, och medan den rifver ikring och ordnar, sammanför och skingrar, piper den ett par toner af en förstörelsehymn, gnisslande som ljudet af en vindflöjel, som vrider sig på rostiga hakar, toner så gälla, att det går en kåre utefter ryggen på de olyckliga fotgängare, hvilka regnet ännu ej skrämt bort. Man påskyndar sina steg, viker upp rockkragen, ja, vår vän konsuln, som just återvänder från sin homöopatiske läkare, knäpper till och med öfversta rockknappen, fastän — tänk er — fastän han på detta vis döljer hederslegionens band för världen.

Det är ett evigt risslande i kala grenar och nakna stammar, ett ideligt rasslande mellan halfvissna blad, brutna stänglar och bristande kvistar.

Också södern, den beprisade, har regndusk och löffällning, också södern har sina höstdagar, så mycket mera kulna som de sticka af mot sommardagar, så soliga och så varma, att man icke utan att känna dem kan bilda sig en föreställning om dem. Veckorna förut blå himmel, mellan +15 och 20 grader Celsius, nu rått och

ruskigt som på en af dessa nordiska november-dagar, då man riktigt längtar efter snö och is och tusen gånger hellre såge naturen redan som lik, insvept i sitt snöiga bårtäcke, än denna dystra likbegängelse af höstens sista lifshankar.

Hu, grått i grått!

Det lilla sällskapet hade passerat allén och lyckligt och väl kommit in i hotellentrén, sedan det hoppat öfver den stora insjön, som bildat sig utanför porten i den lösa sandmyllan. Mor och dotter voro redan uppgångna, men Edith hade stannat nere i vestibulen. Hon skulle läsa tidningarna, hade hon sagt, och tidningsrummet låg på nedre botten, men ännu hade hon icke ens tagit af sig sina öfverplagg. Hon stirrade ut i regnet, som tänkte hon att gå ut ännu ett slag, men därpå funderade hon då rakt icke. Gud vet, hvad det var hon tänkte på; hon visste det knappast själf, hon visste blott att hon var olycklig, så tröstlöst olycklig som en människa kan blifva. Och hon hopknäppte konvulsiviskt sina händer, som om hon ville bedja. Han hade ju sagt i dag, han, prästen, att de brottsliga skulle bedja, bedja och bönfalla Gud om förlåtelse, att de olyckliga skulle vända sig till Honom med sina böner, att Han skulle trösta dem.

Ja, det ville hon, bedja om förlåtelse för allt, om hjälp för alla, om förlåtelse för det hon felat de där heta sommarnätterna, då jasminerna doftade så starkt och han hade bedt så varmt, om hjälp för honom, den älskade mannen, för sig själf och för det nya lif, hon kände att hon bar på. Ack, ännu kunde ju räddning komma, ännu var hon

blott hans fästmö, och ingen visste hennes hemlighet, ingen i vida världen. Ja, han måste lefva, han måste frälsas från sin lungsot, och de skulle gifta sig och resa långt, långt bort. Så skulle det gå; det fanns ju en barmhärtig skapare, han skulle rädda henne, rädda hennes heder.

Så brusade det inom henne af oklara tankar, tankar af ångest, hopp och förtviflan, och hon riktade sina stora vidöppna ögon mot himlen, men det var långt dit, och skyarna tjocknade mer och mer.

»God dag, fröken, får jag vara nog näsvis att fråga er, hvad ni roar er med här? Men så blek ni är! Hur står det till, fröken Edith?»

Edith ryckte till, och vändande sig inåt förstugan svarade hon häftigt:

»Å, är det ni, herr doktor! Ni riktigt skrämde mig. Hur jag mår? Jo, jag tackar, som man kan må i det här höstrusket.»

»Jaja, jag kan se på ert ansikte, att ni icke är belåten med vädret. Ni ser ut som en botfärdig Magdalena. Men det passade emellertid bra, att jag mötte er, fröken. Jag har något att säga er. Ack, vi stackars läkare, vi hafva så många svåra stunder, och vi tvingas att säga så mycket, som vi annars...»

»Hvart vill ni komma?»

»Jo, saken är den, att jag i dag undersökt herr Bergs bröst och därvid tyvärr icke kommit till något gladt resultat. Jag har icke velat säga något därom till fru Berg, hon är trots sin ålder ett godt barn, som aldrig förut stått ansikte mot

ansikte med en sorg. Jag har icke hjärta att störa hvarken hennes eller hennes unga dotters illusioner, men för er, som, efter hvad jag tror, sett mera af lifvet, och dessutom i alla fall står herr Fredrik närmast, har jag trott det vara min plikt att tillstå, att...»

»Att, att!»

»Nåväl, att utsikterna för hans bättring äro ganska problematiska.»

Han gaf en viss vetenskaplig tonvikt åt det sista ordet.

»Ni menar, att allt hopp är ute.»

»Nej, för ingen del, fröken, för ingen del. Hoppet har man ju alltid kvar, och hur många chancer finnas icke, som ingen läkare kan förutse. Min mening var blott att bereda er på, att man med hans klena kroppskonstitution måste frukta det värsta. Farväl nu, kära fröken, var viss på, att det gör mig innerligt ondt att behöfva säga er något sådant, men jag hade icke kunnat stå till svars inför mitt eget samvete, om jag tegat. Farväl!»

»Farväl, tack för ert förtroende,» svarade Edith med hes, tonlös stämma. Det susade så besynnerligt för hennes öron. Hon såg sig ikring. Var där någon, som bullrade? Ingen syntes till. Doktorn var redan ett stycke ute på vägen. Mekaniskt, sömngångaraktigt började Edith gå uppför trapporna. Förbi sålunda, förbi! —

När Edith kommit upp på sitt rum, ropades hon an af fru Berg. »Kom in, Edith! Camilla vill gärna språka en stund med dig. Vet du, jag

har fått bref från Sverige, från major Cronsköld kan du tänka, min gamle beundrare.»

Edith lydde motvilligt och gick in i salongen, ett stort, aflångt rum, möbleradt i hotellstilens falska, sammanrafsade elegans.

»Nå, det var då väl du kom. Jag trodde, jag skulle gäspa ihjäl mig häruppe,» ropade Camilla, där hon halflåg på en soffa. »Hu, hvad allt är genomruskigt i dag! Den som hade en äkta svensk vinterbrasa att sitta vid! Det skulle smaka det, Edith.» Edith nickade jakande och satte sig i en gungstol nära fönstret.

»Majoren hälsar er alla, Edith också, men framför allt hoppas han, att hans förtjusande lilla guddotter befinner sig riktigt väl.»

»Såå! Jag må säga, att det är en uppmärksam gudfar jag har. Han riktigt öfverhopar mig med artigheter, och ändå har jag icke en aning om hur det kom sig, att han fick bli min gudfar.»

»Hur det kom sig? Har du aldrig hört det, Camilla? Det är en lång historia,» svarade modern leende, i det hon såg upp från sitt bref och lade ned det på sybordet.

»Å, tala om det för oss, mamma!»

»Sch! Sakta i backarna! Fredrik sofver där inne. Nå, ser du, saken var den, att när jag första gången såg majoren, var han icke som nu en gammal tvärvigg, som plågade hela världen med sin gikt, utan en ung löjtnant. Gud, hur han valsade! Vi hade råkats på flera baler, så sammanträffade vi en gång på en tillställning ett par veckor före den kväll, jag skulle tas in i Amaranten.

Vi sutto öfver en dans — å herre Gud, jag minns det som det skett i går. Jag hade satt mig i ett sidorum. Musiken från balsalen tonade in då och då, man hörde ljudet af dansande par och stundom skymtade ett hvitt släp, ett frackskört eller en uniformsrock förbi den halft öppnade dörren. Han satt bredvid mig. Vi pratade lifligt hit och dit. Så kom samspråket på Amaranten, och jag sade bland annat:

»Jag skulle så gärna vilja ha några af mina älsklingsblommor, violerna, till balen.»

»Violer, intet annat! Det skall jag skaffa er, fröken.»

»Lofva inte mer än ni kan hålla. Nu för tiden är det blott i sagorna, som man kan plocka blommor under snön.»

Han log, och samtalet blef afbrutet. Dansen slutade, och en mängd par vandrade in genom rummet. Men kvällen före balen på Amaranten, då jag nästan glömt hela historien, blef en låda uppskickad till mig. Den var fylld med violer, de doftade så friskt, som de nyss blifvit plockade. Cronsköld hade fått dem från Nizza.»

»Ja, det var för trettio år sedan; vår tids ungherrar göra sig minsann icke så mycket besvär. Men så blef du väl också förtjust i honom, mamma?»

»Jag var nära däran, det måste jag tillstå, men så presenterade han en dag för mig en af sina regementskamrater, en ung löjtnant Berg. Det skulle han icke ha gjort, ty han slog honom strax ur brädet.»

»Det var pappa.»

»Ja! Och Cronsköld var förståndig nog att lämna fältet fritt. Men efter vårt giftermål fortfor han att vara vår umgängesvän, och när du föddes, ville han partout bli din gudfar.»

»Och han har aldrig tänkt på att gifta sig sen dess? Du har firat många triumfer, mor lilla.»

Fru Berg smålog. I detta ögonblick såg hon helt ungdomlig ut, trots den fårade pannan och den gammalmodiga hårklädseln. Leendet gaf lif åt hela hennes ansikte, från de små groparna kring munnen till de bruna ögonen. Camilla gick upp, tryckte en kyss på hennes panna, slog sig sedan ned vid flygeln och började snurra rundt på pianostolen. Men borta vid fönstret satt Edith med sänkta ögonlock; man skulle trott, att hon sof, om hon icke låtit stolen gunga sakta fram och åter. Plötsligt ryckte hon till. En sidodörr öppnades och en tjugufemårig man kom in med en tjock kappa kastad öfver axlarna. Hans svarta hår var slätt tillbakakammadt öfver hufvudskålen, ögonen insjunkna, hyn blek och fin med hektiska, röda fläckar på de utstående kindkotorna. Han kippade efter andan, och medan han vandrade fram och åter i rummet, hostade han ofta, en skarp, genomträngande hosta.

»Är du redan vaken, Fredrik? Hur mår du efter din siesta?»

»Jo tack, mamma! Mycket bättre!»

»Nå, det var roligt att höra, pysen min. Det har kommit bref från majoren, vill du läsa det?»

»Tack, gärna!»

Han tog brefvet och gick till fönstret, ty det hade blifvit skumt. Men i stället för att läsa, såg han ned på hotellets trädgård.

Tunga regndroppar flöto utefter sandstensmurarna, gångarna voro höljda af vissna, vattendränkta blad; några krocketkulor, som glömts kvar på planen, lågo smutsiga och sandiga mot en vägg vid sidan af en rostig järnskofvel. Öfverallt på de drypande gräsmattorna lågo spridda hvita eller blekt skära rosenblad, som om där utstjälpts hundratals potpourrikrukor. Då och då slog en regnmättad vindfläkt mot huset, och droppe efter droppe dröp nedför de immiga fönsterrutorna.

Fredrik ryste, drog om sig rocken med skälfvande hand och kastade en smärtsam, bönfallande blick på Edith, som hela tiden fixerat honom med stela, orörliga pupiller. Hon teg. Han ryste åter, gick fram till pianot och sade i forcerad ton, i det han strök handen öfver sin systers hufvud:

»Klinka på med något muntert, Camilla, som sätter lif i oss!»

Hon lydde och spelade käckt en af Strauss' ystraste valser, medan Fredrik, lutad mot flygeln, gnolade den lefnadsglada melodien. Och skymningen föll på. Det blef mörkare och mörkare, rummets konturer försvunno i dunklet, men ännu satt Edith som förstenad i sin stol och betraktade med uttryckslösa ögon, hur skuggorna sakta men tröstlöst tassade öfver golf och väggar och slutligen nådde fönstersmygen, där hon själf satt.

*

Dinern var nyss afslutad, och bordsgästerna troppade par om par ur matsalen. Damerna spatserade med hvithåriga genottskappor öfver axlarna genom korridoren till konversationssalongen för att prata en stund eller höra på, hur den outtröttliga professorskan från »das grosse Vaterland» traggade på sina evinnerliga »Lieder ohne Worte», och de unga herrar, som hade fruntimmersbekantskaper, gjorde dem sällskap dit in. Äldre män, hvilkas ansikten under middagen antagit en allt mera högröd färgton under bordeauxvinets och pale alets förenade inflytande, stego långsamt ned i fumoiren för att röka en middagscigarr eller gingo in i tidningsrummet för att halfsofvande ögna i Times eller Le Figaro, medan mera spänstiga herrar så fort som möjligt kastade på sig sina öfverplagg och skyndade ut för att hinna med kvällståget till Monte Carlo.

Så småningom började folkströmmen i korridoren att afstanna; några astmatiska sjuklingar gingo sakta till sina rum, kippande efter andan, med en ansiktsfärg, som tydde på hög temperatur. Så kommo kyparna, sedan de städat och dukat af, sist den ranke, ståtlige öfverkyparen med sina ljusröda whiskers och sina feta, ringprydda händer. Men ännu stod en grupp samtalande i korridoren; det var fru Berg och Camilla, som underhöllo sig med en bordsgranne, en ung brynt mexikanare. Ett stycke därifrån stod Edith, lutad mot barriären med handen på räckverket. Hon stirrade nedför trapporna, som om hon räknat de mattbelagda stegen, och hennes skugga aftecknade

sig silhuettaktigt på den kalkade väggen. Camilla och mexikanaren skulle emellertid spela ett parti biljard tillsamman, ett revanschparti, Edith och fru Berg försvunno inom mahognydörren till sin våning, trappan och korridoren blefvo öde. Sorlet från kringliggande lokaler — prat, toner och bullret af rullande klot — hördes då och då dämpadt därute, men dessemellan var där så stillsamt och tyst, som om hela huset fallit i sömn, och de fladdrande gaslågorna kastade matta strålar på de i rutor inlagda trappafsatserna och på de hvita gångmattorna, som slingrade sig uppför trapporna till öfversta våningens förstuga.

Fru Berg skulle skrifva hem, hon hade redan tändt lampan och tagit fram bläck och penna, men Edith vandrade sakta fram och tillbaka i rummet. Just i kväll hade hon en så stark förnimmelse af hemlöshet och otrefnad därinne i sängkammaren, allt det hotellaktiga i möblering, prydnader och utstyrsel berörde henne så smärtsamt och tryckande. Hon frös, så att tänderna nästan skallrade, trots det hon vid middagen afsiktligt stimulerat sig med vin, och hon höll armarna tätt tryckta mot bröstet, som om hon på det sättet velat behålla kroppsvärmen. Så gick hon fram till fönstret och sökte se ut, men det var kolmörkt.

Regnet droppade icke längre stilla, det yrde ner i forsande strömmar och slungades mot rutorna af den starkt flåsande västanvinden med ett knallande dån, som slag af ett gissel medan vinden jämrade sig och skrek därute ibland trädgrenarna. Oupphörligt slutade och oupphörligt vidtog till

regnets och stormens vilda växelsång det mullrande basackompanjemanget af Medelhafvets vågor, hvilka slungade sig upp mot promenaden med ett skri af lidelsefull åtrå, likt en drunknande, som kunnat rädda sig, blott han fått fotfäste däruppe, och åter rasslade de ned igen öfver stenar, skärfvor och sand, först motsträfvigt, tandagnisslande som i förtviflans vanmäktiga raseri, sedan suckande, tungt stönande som i ångestfull dödsvånda.

Edith vände sig instinktmässigt inåt rummet, men det egoistiska välbefinnande, man känner, då man är i skydd under ett oväder, erfor hon icke i kväll — de stodo så stela, så främmande, alla dessa röda schaggmöbler, de voro så tryckande i all sin förnämhet, dessa röda gardiner, som föllo ned på mattan i högtidliga veck, dessa röda portiärer med sina tunga, böljande draperier.

Så tyst, så pinsamt tyst! Det enda ljud, som hördes, var stålpennans raspande mot pappersarket och det lät hårdt, obarmhärtigt hårdt. Ack, hvad knastrandet af en brasa därinne i cheminéns tomma härd eller ljudet af en vänlig röst därbortifrån soffan skulle ha lättat den bekännelse, hon nu skulle aflägga! Hvarje dag, hon uppsköt, kunde beröfva henne hennes heder, hon måste, det fanns ingen undanflykt, och besinningslöst, som när man, då ingen annan räddning finnes, kastar sig från ett brinnande tak, slungade hon sig midt in i samtalet.

»Tror tant, att Fredrik sofver ännu?»

»Ja, jag hoppas det. Han sa' att han var trött.»

Det blef åter tyst ett ögonblick, och stålpennan raspade fram öfver papperet. Edith blickade mot ljuset, det svindlade för hennes ögon, hon tyckte, att där var en fladdrande strålkrans kring lampan, en sådan som hon sett kring gaslyktorna därhemma under kalla, disiga vinterkvällar.

»Snälla tant, ursäkta att jag stör, men jag skulle så gärna vilja tala med tant om en sak, som...»

Fru Berg såg upp med en halft trumpen min på sitt runda ansikte, som om hon var en smula harmsen öfver att blifva afbruten, och litet otåligt svarade hon:

»Hur står det till, barnet mitt? Är du icke frisk?»

»Käraste tant, skall du kunna förlåta mig...»

»Hvad är det? Hvad står på?»

»Jag är mor, tant.»

»Att du kan skämta... Edith, Edith, säg, att du talar i yrsel, säg det för Guds skull! Ja, det gör du, det gör du! — Stackars min lilla flicka, du är sjuk och nervös dessutom för Fredriks skull. Icke sant, Edith, icke sant, min unge?»

»Ack, att jag talade i vansinne, men ännu gör jag det ej, så sant mig Gud hjälpe.»

Fru Berg sprang upp med handen sluten kring pennskaftet. Den blå ådern i hennes panna svällde upp, och det var en oböjlig, hård klang i rösten, när hon skarpt mönstrande Ediths gestalt sade:

»När skedde det?»

»I somras på Lindby! Ack, se icke så hårdt på mig, tant, förlåt oss! Låt oss få gifta oss och

resa bort, långt härifrån, men nu, innan det blir för sent. Fredrik är sämre än tant tror.»

»Sämre, sämre,» fru Berg stirrade ett ögonblick uttryckslöst på Edith och föll så i häftig gråt. Osammanhängande, förvirradt pjollrade hon: »min stackars... stackars lilla pojke... för sent... min egen söta lilla Fredrik... för sent.» Så sprang hon fram, grep tag i Ediths skuldra och skrek med skärande stämma:

»Du ljuger, du ljuger! Packa dig i väg, res, och sök icke innästla dig i en hederlig familj. Så länge jag lefver skall Fredrik sannerligen icke gifta sig med en annan mans älskarinna.»

I det samma öppnades dörren, Fredrik vankade in, och just som Edith ämnade ännu en gång ödmjuka sig, gick han emellan de båda kvinnorna, lade sin skälfvande arm kring Ediths lif och sade med konstladt lugn i sin röst:

»Du menade icke, hvad du sade nyss om din sons fästmö, det vet jag och Edith också för resten, och för att godtgöra det, gör du mig nog den tjänsten att skrifva ett par rader till pastor Egloff för att bedja honom komma och viga oss i morgon.»

»Fredrik! Herre Jesus, du har då hört? Älskade min gosse, betänk hvad du gör, betänk det, säger jag! Förifra dig icke och gör en gång din mor till viljes. Hon vill ditt bästa, hon, det kan du vara öfvertygad om.»

»Det vet jag, mor lilla. Men tro mig, det är bäst att vi gifta oss så fort som möjligt. Nog

förlåter du oss, du som alltid är så öfverseende och god.»

»Förlåta dig! Icke har jag någonting att förlåta dig, ingenting, rakt ingenting, min egen Fricke. Det är alltid en kvinnas eget fel att hon faller. Stackare, har du nu också gått och grämt dig för den sakens skull. Edith har minsann mycket på sitt samvete.»

»Seså, mamma, allt kan ju bli godt och väl igen. Gå nu in till dig och skrif, och glöm icke att sända ett telegram hem — du har ju alltid sagt, att du ville unna mig all glädje, som stod i din makt.»

Fru Berg föll åter i häftiga snyftningar, och med näsduken för ögonen gick hon in i sidorummet — fästfolket blef allena. Dörren var icke tillsluten, förr än Fredrik sjönk afmattad ned i soffan. Hans gestalt, som han med yttersta viljeansträngning hållit upprätt, föll samman som en tom klädespersedel. Hufvudet låg mot soffkarmen, han hade icke kraft att hålla det upprätt, och benen hängde slappt ned mot mattan. Edith gick fram till honom, lutade sig mot soffan, lade sina händer under hans hjässa, och sade rörd:

»Tack, Fredrik!»

Han såg upp i hennes ansikte, betraktade henne länge och svarade retligt, släpande på orden:

»Hvarför har du icke talat med mig förr, Edith?»

»Hvarför har du aldrig sagt något själf, kära Fredrik?»

»Hvarför, hvarför? Sjukt folk kan icke tänka på andra. Men hur kom det till, att du just i dag skulle rifva upp saken? Sa' doktorn någonting?»

Det kom i hans ögon något af denna sjukliga misstänksamhet, man så ofta ser hos människor, som ha mycket att göra med läkare, sjuksköterskor och deltagande släktingar, och Edith hade all möda att uthärda hans spanande blick. Hon dröjde med svaret, hon förstod, att han icke hört mer än slutet af samtalet, och hon var glad däråt, men hon visste icke, hvad hon skulle svara honom, Gud, hon visste det icke.

Plötsligen föll henne en tanke in; hon grep den som ett räddande halmstrå, och utan att öfverväga svarade hon med ett ansträngdt småleende:

»Jo, ser du, doktorn sade, att han tyckte, du var icke så litet på bättringsvägen, och då fick jag mod att komma fram med mina sorger.»

»Sa' han det, sa' han verkligen det, Edith?»

»Ja visst! Annars hade jag icke velat oroa dig med mina bekymmer.»

»Käraste min Edith, hvad du är god! Du lilla stackare, hvad du måtte ha sörjt! Men med Guds hjälp skall jag väl få återgälda min skuld till dig. Nu ska vi lefva och...»

Längre kunde han icke fortsätta, ty han föll i en häftig hosta, som skakade hela hans gestalt och kväfde hans andedräkt. Det rosslade och pep i bröstet, de rödflammiga kinderna skrumpo in, tunga svettdroppar pärlade ner öfver den höga pannan till de svartbuskiga, sammangrodda ögon-

brynen, det mörka framhåret föll öfver de framskjutande tinningarna i orediga testar, och händerna darrade, som skulle de falla af hans kraftlösa handlofvar. Han slöt ett ögonblick de bruna ögonen, och hela hans kropp skalf, som berörd af en elektrisk ström.

Så såg han åter upp och sade flämtande:

»Det är ingenting, kära du, oroa dig icke. Bara litet slem, som vill upp. Sätt dig här bredvid mig, är du snäll.»

Edith slog sig ned vid hans sida, lade sin arm om honom och tryckte hans hufvud mot sitt bröst. Allt närmare smög han sig till henne, som ett barn till moderssköte, och när hans utmagrade kropp hvilade mot henne, när hans öra lyssnade till hennes hjärtas klappande slag, när hans blåbleka läppar vidrörde hennes hvita, finhyllta hals och hennes kroppsvärme strömmade mot honom, kom det öfver honom en njutningsfull dåsighet, som om han fått en morfininsprutning; alla tankar domnade af, hans lemmar sjönko i hvila och ögonlocken föllo samman.

Edith höll troget fast honom, men hon tycktes icke tänka på honom, fast hans svaga andedräkt snuddade vid hennes kind, hon såg inåt rummet och lyssnade till vågornas kvalmättade ångestrop, som hennes öra förnam ur fjärran.

Och det tycktes henne, att den man, som nu halfsofvande hvilade mot hennes bröst, låg lik i sin kista och efter kistan följde ett helt led af människor, som liknade honom, framåtböjda, blodlösa

och aftärda varelser, lidande för en nedärfd skuld, med lungsiktighetens tecken på sina kinder och osunda vätskor i sina ådror.

Mentone, vintern 1881—82.

BLIOTEK·C

SMÅMYNT

BLIOTEK·

På julafton.

Klockan var ungefär half fem på morgonen, då stallbetjänt Larson väckte sin hustru genom att varligt stöta till henne med armbågen i ryggen. Förfärad, som om elden brutit lös och det redan varit hett kring knutarna, spratt hon ur sin dröm, satte sig upprätt i fällbänken och började med stora, omornade, variga ögon stirra inåt rummet. Så såg hon mannen stå halfklädd vid sidan af sängen, sysselsatt med att slätkamma sitt ljusgula hår framför hennes egen toalettspegel, rummets finaste bohag, som hon själf förvärfvat sig under sin tjänstetid. Ljuset från en illa snoppad talgdank, som stod och brann i en gammal nerrostad mässingstake på byrån bredvid, föll öfver hans grofva profil och kastade ett skarpt skimmer öfver hela ansiktet: den låga pannan, den breda näsan, den lilla skägglösa, spetsiga hakan, och hela hans hufvud aftecknade sig i en grotesk silhuett på den gråpjaskiga tapeten, som var smutsad af fukt och flottfläckar.

Med en trött, olustig min lät kvinnan sin blick irrà spanande rundt kring det oregelbundna rummet, men det var ingenting nytt därinne, icke det minsta,

fattigt och kargt alltihop precis som vanligt. Breda slagskuggor bredde dystert ut sig från de oupplysta vinklarna och vråarna, ty mångenstädes var där mörkt, mörkt i den djupa fönstersmygen, där lille Erik låg och slumrade sin tunga, obekymrade barnasömn, mörkt äfven allra längst borta, där köksredskapen och härden funnos, man kunde urskilja konturerna af en spis — intet mer. Endast själfva midtpartiet af den besynnerligt buktiga vindskupan var klart upplyst, och golfvet glänste där som ett strålande bälte midt i det omgifvande mörkret. På ena långväggen kunde ett par anlupna, förgyllda lister urskiljas, hvilka inramade några i blått och gult textade bibelspråk, de öfriga murarna sågos gradvis försvinna i ett otydligt dunkel.

Hu, hvad allt var sig pinsamt likt! Och oroligt lät hon blicken fara från det ena föremålet till det andra. Ett ögonblick hvilade den på hennes klädesplagg, som urblekta och lappade lågo på en snubbelfotad, ledbruten trästol vid sidan af sängen, for sedan öfver till den brunbonade byrån, hvars glatta yta, här och där marmorerad med hvita fläckar, stack henne i ögonen, och hvilade slutligen länge på det brokiga lapptäcket, som höljde hennes underkropp.

En återhållen tystnad rådde, endast det af- och tilltagande ljudet af barnets enformiga snarkande hördes, och då och då ett dämpadt sorl från ett sidorum, där någon individ tycktes i färd med att klä på sig, eljes icke ett knyst.

Ändtligen bröt kvinnan den tryckande stillheten, och med en ton, som antydde retlighet

öfver att behöfva lämna den dåsiga sängvärmen, sade hon:

»Tänker du gå till stallet i dag, Larson?»

»Ja visst.»

»På själfva julafton?»

»Julafton! Ja, det lär just den där herrn bry sig om för en vitten. Julafton! Nej bevars, han ska nog stryka bland en hela da'n med sin — sin fästmö, som han kallar henne.»

»Fästmö? Har ryttmästaren nu en fästmö igen?» fortsatte hon blott för att uppehålla tiden. »Du berättade ju nyligen, att han slagit upp.»

»Det här är en annan, kära du, det hör la med till rörelsen, att han ska ha en fästmö, kan jag tro.»

»Jaså, det är på det viset!»

En ny tystnad uppstod. Betänksamt knäppte han knapparna i sin livrérock:

»Ä' du färdig nu, Larson?»

»Det ser du väl.»

»Jaja, lofva mig då att komma tidigt hem i eftermiddag — det är ju julafton.»

»Det lofvar jag.»

Åter en paus. Hon såg på honom, men han stirrade på golfvet och tycktes icke märka hennes otåliga ögonkast. Hon blef harmsen; förgäfves väntade hon, att han skulle gå sin väg och låta henne få sofva en timme till, men han stod kvar, orörlig, orubblig på samma plats, immerfort strykande den dammiga kasketten mot sin rockärm, och det höll på att göra henne rasande, detta ideliga, stillsamma frotterande fram och tillbaka. Häf-

tigt grep hon tag i sängkanten, bet sig i läppen och ropade i en rapp ton:

»Vill du ha kaffe?»

»Jaa, tack!»

»Nå, det kunde du min själ ha klämt ur dej för längese'n, tycker jag, men du bara står där och mesar och mesar.»

Han svarade icke, ty med en gammal äkta mans erfarenhet visste han, både hur retlig hans hustru plägade vara på morgonkvisten, och att det bästa afväpningsmedel, som stod till hans förfogande, var tystnad — ord skulle endast verka som olja på elden. Utan att öppna munnen gick han därför helt saktmodigt åstad till spiseln, invärtes jublande öfver sin seger, och gjorde i största lugn i ordning fotogenköket, medan hans fru med ett häftigt litet hopp sprang ur sängen. Huttrande och frysande började hon kläda sig, i flygande fläng drog hon på sig sina plagg, och när hon väl var färdig tog hon sig en bastant åkarbrasa för att få igen kroppsvärmen, ty det var kallt därinne, så kallt till och med, att andedräkten stod som en tydlig hvitgrå rökhvirfvel kring munnen. De hade icke något öfverflöd på ved, det var saken det, och december hade varit ovanligt hård. Gång på gång slog hon samman armarna, till dess hon åter kände sig varm. Då sträckte hon lättjefullt ännu ett tag sina fetlagda lemmar och grep sig så med en liten suck an med dagens arbete.

Snart var kaffet kokadt, hon hällde det i en blå och hvit porslinskopp med omaka fat och

räckte honom det. Han nickade vänligt, tömde eftertänksamt i små klunkar den sjudheta drycken och sade sedan med sin mjukaste, inställsammaste stämma för att söka blidka hustru sin, som ännu såg trumpen och misslynt ut:

»Tack ska du ha, gumman min!»

»Tack! Nu ska du väl gå?»

»Jaa!»

»Ajö då!»

»Ajö, kära du!»

Så satte han betjäntmössan på hufvudet litet snedt mot vänstra örat och lämnade sakta rummet.

Länge och väl hörde hon, där hon stod vid fönstret, hans släpande steg återljuda i stentrapporna med tramp på tramp, såg sedan hans långa, framåtböjda figur komma ut genom porten och ändtligen försvinna i den allt omhvärfvande dimman, som fyllde de skumma gatorna med sin fuktiga, råa kyla och lät gaslyktornas lågor se rödgråtna ut i den däfna, kusliga vintermorgonen. —

Larson var anställd vid ett ridhus, och där gick han bland hästarna, ryktade, sopade och sadlade snart sagdt utan uppehåll hela dagen från fem på morgonen till tio på kvällen för en aflöning af en krona och trettiofem öre per dag. Så upptagen var han, att han ej ens hann gå hem och spisa middag. Men vid tutiden brukade han kila in i en s. k. diversehandel midt emot etablissementet och på stående fot inmundiga några portioner sill, fläsk eller hvad eljes den vindögda gumman, som höll butiken, hade att bjuda på.

Han hade försökt åtskilligt, innan han blef

stallknekt. Sist hade han varit i snickarlära, och det var icke utan att han ofta med längtan tänkte på den ljusa, rymliga verkstaden med dess trefliga lukt af linolja och nysågade bräder och dess arbetseggande buller af hyflar och sågar, när han om mornarna i den halfskumma manégens unkna luft sopade och tillstampade den barkbruna mullen på marken. Men han hade varit för klen att bli snickare, han hostade och harklade för jämnan, så förlyfte han sig en gång, spottade blod och blef af distriktsläkaren tillrådd att söka en mindre kraftödande sysselsättning. Han kom då in på ridinstitutet och hade i närvarande stund varit där i åtta eller nio år under flera olika ägares tid, i trots af den öfriga stallpersonalen, som fann ett nöje i att såra hans klemiga sinne med hånfulla anspelningar, isynnerhet efter hans giftermål, då han måste spara på fyrkarna och började visa sig alltmera obenägen att göra utsväfningar på bolagskrogen i närheten. Man häntydde och det ej i de skonsammaste ordalag på, att han stod under sin hustrus färla, och sökte på alla upptänkliga vis bringa honom till vrede, hvilket också efter upprepade satiriska snärtar plägade lyckas till den grad, att den eljes så fredlige mannen råkade i fullkomligt raseri. Han brukade då bita samman läpparna, knipa ögonen för att dölja tårarna, hvilka dallrade bakom ögonhåren, och i känslan af sin vanmäktighet taga sin tillflykt upp på manégeläktaren.

Larson tyckte om att sitta däruppe och se på ryttmästarens elever, hur tafatta och rådlösa

de snobbiga, unga männen dinglade på hästryggarna och fumlade med tyglarna. Men hans största nöje var dock att leda in hästarna till löjtnant Silfverstjernas damtimmar, de mest besökta på hela dagen.

Han var på modet för ögonblicket, löjtnant Silfverstjerna, isynnerhet i grosshandlarfamiljer med ogifta döttrar, och det var ju icke att undra på, så treflig och intelligent som han var. Han hade tusen färdigheter, han kunde brodera och sy alla slags fruntimmersarbeten, han sjöng sentimentala små visor och tecknade monogram till damernas näsdukar, ingen i hela svenska armén kunde med mera behag sköta en chapeau-bas eller med större smak rikta en artighet på samma gång åt mor och dotter. Med ett ord, han var idealet af en kavaljer, och det hände också icke så sällan, att en näpen borgarfröken, då hon satt ensam i skumrasket, med en eftertänksam min slog upp sitt album och varmt betraktade hans stereotypa anlete med dess stela drag och dess stirrande små korint-ögon, en veritabel junkertyp, som närmast liknade dessa ståtliga hufvudens, med hvilka perukmakarna skylta.

Som sagdt, de unga damerna trängdes på grefvens timmar, och Larson njöt af att på nära håll se alla dessa fina väsen, som uppfyllde luften med en doftande arom, och hvilkas glada skratt och kvittrande småprat gåfvo en munter prägel af lif och lefnadslust åt den eljes så mörka lokalen.

De hörde ju till en annan värld än han, alla dessa unga damer med sina i åtsittande riddräkter

höljda, ungdomligt smidiga kroppar, sina ljusa hårknutar under de koketta, florbehängda hattarna och sina små händer, klädda i de långa ridhandskarna. Han stirrade på dem under lugg med beundrande ögon, och hände det någon gång, att någon af fröknarna, som åtskilliga år sett honom på institutet, nedlät sig att fråga efter Viola, Garibaldi eller någon annan af favorithästarna, kände han sig helt lycklig, blef röd öfver öronen och bemödade sig att svara så sirligt som möjligt.

Där fanns bland stallbetjäningen en kobent, rödmosig, blånäst figur vid namn Adrian Petterson, hvilken af en slump hade kommit att tjäna ett år i Köpenhamn som ölutkörare, och där också af en slump kommit in i ett samfund, där några unga, äregiriga handelsbiträden höllo socialistiska föredrag, och som därför ansåg sig förpliktigad att ej sätta sitt ljus under ena skäppo. Så ofta han samlat en krets ikring sig och haft medel att inspirera sig med ett tillräckligt kvantum bayerskt öl, brukade han högt deklamera och därefter kommentera Fäderneslandet med kraftiga randglosor af egen komposition. Men allra mest kände han sig manad att uppträda som reformator under Silfverstjernas lektioner, hvilka mer än andra smakade high life. Då kunde han formligen sätta sig själf i extas, han slog omkring sig med fraser om kapital och arbete, de rikas tyranni m. m., för att ändtligen sluta med att i en högtrafvande, salfvelsefull ton förklara som en allt öfverbevisande, alla öfvertygande konklusion »och dock, mina herrar, dock vid Gud äro alla människor

syskon». Och under det han med makalöst patos uttalade denna tirad, förde han handen först till hjärtat och sedan snedt ut i vädret med en dråplig gest, som en statist vid kungliga operan lärt honom.

När Larson hörde detta, där han stod för sig själf i ett hörn och blankade några selar, plägade han utan att yttra ett ord föraktligt rynka på näsan, men för sig själf tänkte han: »hm, syskon, bra besynnerligt». Och framför sig såg han en finådrig, späd kvinnohand, värd att modelleras i gips, en smal liten hand med fina, skära fingrar och långlagda, välskötta naglar glida sakta, smekande nedefter en brun hästhals. Så blickade han ner på sin egen valkiga, kartnaglade labb, som i rodnad täflade med de röda muddarna, hvilka omslöto hans handleder, och ännu en gång skakade han på hufvudet, sakta mumlande: »hm, syskon, bra besynnerligt».

Om kvällarna, när han satt hemma och började tina upp i kammarvärmen, brukade han underhålla sin hustru med hänförda skildringar om fröken den och fröken den. Men så framt Hanna då vederbörligen fått barnen i säng, brukade hon å sin sida ordentligt slå upp locket på sin språklåda och servera honom alla de just icke smickrande erfarenheter om fröknar, hon gjort under sin långa tjänstetid. Och det var underliga ting hon kunde berätta, när hon så där tog sig för att obarmhärtigt dekolletera damerna i de familjer, hon kände till. Hvarenda gång blef Larson lika förbluffad, och hvarenda gång frågade han sig själf

lika misstroget, om det väl var sant, eller om det öfver hufvud taget var möjligt, att sådana fina, täcka väsen kunde bete sig så, så fult, men det måste väl vara sant, det måste väl — Hanna hade erfarenhet, hon. Och det var också sant.

Men Hanna måste skratta riktigt godt, när hon såg, hvilken öfverraskad min han alltid fick vid sådana meddelanden, och inom sig plägade hon då tänka, att hon gjorde ganska rätt, då hon lät Larson styra med så litet af familjens ärenden som möjligt. Han var ju så obekant med världen, stackare, ett riktigt stort barn, trots sina trettio år och sin respektabla längd. Det var något barnsligt och oerfaret öfver honom, han var lätt att draga vid näsan, och det förargligaste därvidlag var, att alla människor tycktes lägga märke därtill, innan han ens öppnat munnen, blott de fingo se skymten af hans gängliga, magra, framåtlutade gestalt och hans vidöppna, litet trånsjuka, blå ögon, hvilka städse hade ett häpet, försagdt uttryck.

Sådan var den man, som nu å julaftons morgon traskade genom dimman ner till ridhusets stall för att där stretande fullgöra sitt dagsverke och på kvällen uppbära veckans mödosamt hoparbetade lilla aflöning.

Där hemma i kammaren var emellertid hans fru i full verksamhet. Hon var duktig, Hanna, duktig och outtröttligt verksam. Som en frisk, knubbig landttös med röda kinder och trinda former hade hon för åtskilliga år sedan kommit till Stockholm och tagit tjänst. Sedan dess hade väl det instängda lifvet, den knappa dieten och

matmödrarnas kält gjort sitt till för att bleka hennes blomstrande hy, men på det hela taget hade hon lyckligen genomgått en tioårig jungfruperiods skärseld och var vid fullt sunda vätskor och vid fullt friska arbetskrafter, då hon blef förlofvad och snart därpå gift med Larson.

Den händelsen försiggick utan mycket buller och bång, simpelt och naturligt, som slikt passerar i fattigfolksexistenser, mellan parter, hvilka hvarken hafva tid eller lust att syssla med det dekorativa.

På en kamrats uppmaning hade Hanna gått in i en orden, som för oinvigda tecknade sig med initialerna D. G., och på en af denna hedervärda korporations soaréer blef hon bekant med Larson. De kommo snart på förtrolig fot med hvarandra, och Larson blef allt mera intagen af den kärnsunda, raska flickan, som trots Stockholmsluften vetat bevara sin friska landtnatur, och hon i sin ordning tyckte ej heller illa om honom.

Han hade nyss kommit in på ridhuset och såg verkligen gentil ut i sin nya, mörkgröna livrérock med de dubbla, blanka knappraderna på bröstet, mellan hvilka en kedja af talmiguld dinglade af och an. Deras bekantskap fortgick. Trotsande fruarnas argusögon brukade han titta till henne om söndagskvällarna, och om herrskapet då var borta, gjorde de antingen en tripp till Berns eller satte sig i jungfrukammaren och pratade förtroligt.

Så gingo åren; Hanna växlade ofta plats, men Larson förblef en trofast riddare, och efter

en tid, under hvilken han visat sig ovanligt trägen i sin uppvaktning, bjöd han henne en pingstkväll på en tur till Djurgården. Han ämnade slå det stora slaget, och för det ändamålets skull hade han hos en klädståndsmadam på Oxtorgsgatan köpt sig en nästan ny stormhatt, något som han hela sitt lif traktat efter, men aldrig förr haft råd till, därjämte försett sig med en lysande, himmelsblå halsduk med en tjugufemöres diamant i, och i det hela ägnat sin toalett mer än vanlig omsorg. Från Strömparterren foro de i väg, trängde sig fram genom vimlet vid Alkärret, besågo alla märkvärdigheterna där, den tjocka »mamsell Minna» och likförbränningsugnen i Gotha inberäknade, drucko ett par sejdlar öl i en bierhall, rådfrågade under gemensamt fnitter »lyckans stjärna» och togo sig till sist en sväng på Tivolis dansbana. Men när de sedan kommo gående framåt Friesens park, ville Hanna ovillkorligen sätta sig i gröngräset och binda en bukett af blåsippor och vifvor, som hon ämnade taga hem, ställa i sitt fönster och skänka den enda lilla njugga solstråle, som kunde leta sig in i den mörka jungfrukammaren åt gården. De satte sig. Hon band. Han pratade först en stund ifrigt, nervöst, med en något darrande osäker stämma, tog så af sig hatten och började snurra den rundt mellan fingrarna så häftigt, att det blef märken i den mjuka luggen, under det han oafbrutet mumlade hackiga, stötvis framsagda försäkringar om, att han höll så fasligt mycket af henne.

»Inte behöfver du väl förstöra din nya hatt

för de'», sa' hon, drog honom lugnt närmare sig och tillade, i det hon gaf honom en mera välment än fin dunk i ryggen:

»Det gör jag med gamla, hederliga Larson.»

Då vände han sig om med en sväng, kysste henne ett tag, och så var den saken helt och hållet klarerad.

Hanna flyttade till hösten, gick och lärde sig sy linnesöm hos en syhäst, som hon kände, och på våren stod bröllopet. Nu hade de redan varit gifta i sex hela år, och bekymmersamt hade det varit mången gång, allt efter som barnen kommit med åren. Frysa hade de fått, svälta också, men hur det var, hade de ändock bestått det, om också Hanna då och då måst sy för brinnande lifvet för att skaffa de fattiga styfrar, som behöfdes till hyra, ved och mat. »Men herre Gud,» brukade hon säga, »det ä' många, som ha det värre, och nu sedan vår Herre i sin nåd tog de yngsta småttingarna från oss i höstas, går det skapligt nog ihop, om det också stundom icke är mera än det vill sig.»

Familjen räknade sålunda nu fyra medlemmar, men i år hade de det ovanligt bekvämt, emedan en systerdotter till fru Larson hyrt rummet intill, och inne hos henne fick det äldsta af de två barnen ligga, lilla Martha, en bleklagd, glåmig flickunge, som nyligen fyllt sitt femte år. Det var nästan som att hafva två rum, detta, en lyx, som Hanna blott i sina djärfvaste drömmar vågat eftertrakta, och just i dag som så många andra gånger stod hon och gladde sig däråt, ty

hon hade fått lof af Eva — så hette den unga kvinnan — att för kvällen låna hennes rum för att göra det så helgdagslikt som möjligt på julafton. Hon hade också beslutat att bedja till sig den lilla hårfrisörskan, som bodde vägg i vägg, den stackars människan, som stod alldeles mol allena i världen och var Hannas enda väninna och förtrogna. Just nyss hade hon varit inne hos henne, och hårfrisörskan, som redan var klädd och vid lampan satt och sydde på ett arbete, som på morgonen skulle levereras till »Bikupan», hade med tacksamhet antagit hennes inbjudning. En kort stund hade de samtalat, så hade Hanna hämtat upp vatten från ledningen på gården, bäddat upp sängen, sopat, städat och fejat, och tiden hade gått. Nu var klockan litet öfver sju, och det började bli allt lifligare därute på gatan.

En vagn rullade förbi, och dess slamrande buller trängde upp för att så småningom åter dö bort i fjärran. Några sömniga personer började röra sig på trottoarerna. En blek herre med mjölkhvita kinder och matta ögon vände hem från ett nattrucklande sällskap, en ilsken gubbe med reumatism i axelbladen larfvade åstad mot Zanderska gymnastiklokalen, en omornad flickslinka med oordnadt hår och sömntyngda ögonlock slank halfspringande in i en portgång, och framför bageriet midt emot stodo flera bagaregesäller skojande och skrattande, medan mjölkornen hveno ner från deras hvita rockar.

Det var tid att lille Erik vaknade. Hanna lutade sig öfver hans bädd, väckte honom och

började kläda barnet, hvilket frös, så de späda lemmarna skälfde, och grät högljudt. Men modern tröstade honom med, att han i dag skulle få gå i marknaden. Medan hon tog på honom hans plagg öppnades dörren, och en ung kvinna trädde in, ledande en liten flicka vid handen.

Den unga kvinnan var lång med slanka former, framspringande höfter och insjunket bröst. Ansiktsfärgen var sjuklig, gulsotsaktig och blek utan ett spår till rodnad på kindrundningarna, och pannans blanka, gulhvita teint stack af mot pannluggens matta svärta. Under de till hälften slutna ögonen tecknade sig breda, blå linjer, och de täckande ögonlocken voro tjocka och svullna. Hela ansiktsuttrycket var trött och dödt, men fick en egendomlig prägel af lif, när ögonlocken någon gång helt och hållet slogos upp och en stor svart pupill glänste emot en med ett fuktigt skimmer och ett trånsjukt, hängifvet uttryck, som om ägarinnan plötsligen vaknat upp ur en omfamning. Men strax därefter började blickens glans slockna, mattades mer och mer, och sakta sänktes åter de långa ögonfransarna, kastande en lätt skugga öfver den fina hyn. Näsan började fin och rak vid näsroten, men blef sedan allt plumpare och plumpare och slutade med grofva, uppspärrade näsborrar. Munnen var liten med fylliga läppar.

»God morgon, Eva, och god morgon min egen lilla Martha!»

Modern strök ömt med handen öfver barnets ljusa, knollriga lockar, förde så båda fram till ett

bord midt emot spiseln och satte för dem deras morgonkaffe.

Snart var Eva färdig, reste på sig, drog om sig regnkappan och sade:

»Nu måste jag gå, moster, klockan är redan half åtta, adjö till härnäst!»

»Adjö, kära Eva! Laga för all del, att du får stänga butiken tidigt i dag! Du ser riktigt eländig ut, du behöfver hvila dig.»

»Ja, jag hoppas att få gå hem vid 10-tiden åtminstone.»

»Ja, det skall du väl få, tycker jag; i alla fall ska vi titta in till dig, när vi komma från marknaden.»

»Det var snällt, men gör det också. Adjö!»

Så gick Eva ned till cigarrboden, där hon var anställd, men Hanna stannade kvar, städade hennes rum och satte sig därpå vid fönstret med sitt arbete, medan barnen lekte vid hennes fötter. Ur en stor kartong tog hon fram stufvar af sammet och siden, spetsbitar, plyschstycken och tusen andra ting i samma väg — det var en hel uppsättning dockkläder, som hon skulle sy färdig till kvällen åt grosshandlar Eklunds lilla flicka. Ändtligen hade det blifvit så pass ljust, att man kunde arbeta utan påtändt lyse. Oförtrutet grep hon verket an, och under det hon jollrade med barnen, skar hon till, klippte och sydde af alla krafter. Så gick timme efter timme under oafbrutet arbete, och den ena lilleputts-kostymen efter den andra blef i ordning.

Men ju mera dimman flöt undan och lättade,

ju skarpare dagsljuset blef, dess grellare lyste de finluddiga sammetsbitarna och de glansiga sidenstyckena — gendarmfärgade, marinblå och ljusgröna — mot barnens blekta kläder. Och när vid middagstiden några stänk från solen droppade in i rummet, motvilligt, njuggt som på nåder, samlade de sig alla, smekande, på de brokiga, glada dockplaggen och gjorde dem dubbelt brokiga, dubbelt glada, medan tyget i den arbetande kvinnans kjortel liksom krökte sig i djupa veck för att dölja de nötta vådernas refvor, stoppar och fläckar, och vanlottadt som det var, längtade det efter alla vanlottades vän, mörkret, som kärleksfullt täcker armod och skröplighet med sin beslöjande skugga.

*

Klockan är sju, gasen har varit tänd sedan klockan tre på middagen och tindrar nu trött och apatiskt i den råa, däfna kvällsluften. Vagnar börja stanna utanför husen på Regeringsgatan. Skrattande pojkar komma kånkande med klädkorgar fulla med julklappar, och pratande familjer stufva i all gemytlighet in sig i hyrvagnarnas innandömen. På hela gatan äro trottoarerna fyllda af brådskande vandrare, hvilka i ifvern törna mot hvarandra utan att dock bli ovettiga. Men tätast är dock vimlet vid mynningen utanför Lejas. Där räknas, diskuteras, pratas, skrattas och tittas. Ett virrvarr af olikartade personer trängas kring fönsterrutorna, hvilka de små rödgula gaslågorna förgäfves

söka hålla klara och frostfria. Inne i lokalerna stå människorna som packade sillar — kreti och pleti i ett sammanrördt huller om buller. Där stå kontorister, som först nu sluppit lös från sina kontor och hvilka i hast skola köpa något åt några fruntimmersbekanta, ungkarlar, som icke vilja komma tomhändta till de familjer, där de skola tillbringa sin afton, och jungfrur och drängar, hvilka nyss erhållit sina ängsligt afvaktade julpenningar. Där finnes också en myckenhet sparsamma familjefäder, hvilka hellre vilja bli evigt fördömda än köpa julklappar förr än i sista ögonblicket, innan granen tändes.

Gustaf Adolfs torg genomströmmas af hela floder med människor. Ut från tidningskontoret springa flinkfotade tidningspojkar och kolportera ut sista numret af Aftonbladet, som man gärna köper för att läsa dess julledare om Asarna, midvinter, Kristusbarnet och jultomtarna. Ljusskenet från lyktorna vid Norrström reflekteras otydligt i vågorna, hvilka forsande och brusande med tungsinta, dofva böljeslag slå upp mot bropelarna. Norrbro lyser som en eklärerad gång, öfver Tessins gamla borg står månen blank och klar och kastar tusentals små hvita silfverstrimmor öfver sjön, hvilka nyckfullt fladdra och glittra i den sammanflätade månbryggan tvärs öfver vattnet.

Mindre liflig ter sig Vasabron, Strömsborg ser melankoliskt och öde ut, öfvergifvet, tyst och oupplyst som det är, och till landskapet bilda de södra bergen en outgrundlig, mörk fonddekoration med sväfvande, dunkla konturer. I oafbruten följd

ila spårvagnarna förbi med sina pinglande klockor, — förbi Riddarhustorget, där Gustaf Vasa står kobent och grötmyndig och önskar, att han aldrig vore född hellre än att år ut, år in, dag för dag betrakta, hur herrarna hos Warodell sälja porslin. Det enda, som upprätthåller hans värdighet, är att han vet, att riddarhuset reser sig bakom honom förnämt, stelt och aristokratiskt, som om idel feodalkavaljerer beundrande såge upp mot dess väggytor, och icke en demokratisk släkt rörde sig kring dess stenfot, en ny generation, som tagit till riddaruppgift att skaffa rättigheter åt alla dessa små och tryckta, hvilka ej äro »introducerade».

Och vidare rulla de folktyngda spårvagnarna med gladt rökande herrar på platformen och pratande damer invändigt, rulla förbi Munkbron och Kornhamn, hvilka i kvällsbelysningen få ett egendomligt, fordomdags hanseatiskt utseende, och stanna vid slussen.

Terrasslikt höjer sig Söder med sina upplysta husrader, hissens skrangliga benrangel aftecknar sig skarpt mot den blå himlen, och i sjön nedanför stadsgården mellan fartygen, hvilkas former återstråla i det skvalpande böljesvallet, lyser månskenet som en bred, försilfrad träns.

Mera egendomlig julprägel har dock Västerlånggatan, där man knappast kan komma fram mellan husraderna, så trängas där hopar af människor ur alla samhällsklasser och af alla åldrar. Gatan upplyses klart af alla de eklärerade bodfönstren, och en varm, våt ånga, mättad af fukt och utdunstningar, slår kvalmig och tung emot en

i den folkfyllda, vindfria gatan. Ifrån marknaden komma pigor med ett barn vid hvardera handen, och de små spjärna emot, ovilliga att lämna ståndens härligheter. Stadsbud skynda fram, lastade med paket i alla format och alla storlekar, skådelystna individer gå från fönster till fönster, och framför en leksaksbutik, där ett dussin långnästa, grinande skråpukar kretsa rundt, trängs en hel klunga skrattande tjufpojkar. Och midt bland dem två nygifta med kinderna så nära hvarandra, som ville de kyssas, men de genera sig, ty därinne i magasinet står en försmädlig bodbetjänt med pennan bak örat och händerna i byxfickorna och fixerar dem oafbrutet. I somliga bodar stå ännu köpslående fruar och pruta, byta och pruta i all oändlighet, men i de flesta andra är handeln slutad, bokhållaren upptecknar några privata kvickheter för en julklapp, och ägaren sitter vid sin pulpet och räknar igenom smutsiga sedelpackor med vätt tumspets.

Men lifligast är det på julmarknaden. Redan då man skrider uppför de mörka gränderna dit, tränger ett bedöfvande buller emot en, och ljudet från mera ihärdigt än smakfullt trakterade barntrumpeter hotar att spränga ens örhinnor. Hela veckan har marknaden varit besökt af alla slags människor, mest kanske dock af mera bärgadt folks barn. Då och då har till och med en vagn stannat däruppe, en elegant klädd dam och ett par okynniga, bortskämda ungar hafva stigit ur och gjort en kort rond för att snart återvända till ekipaget. Frun är rädd att skada sin sammets-

kappa i den »abominabla» smutsen, och barnen gräla med munnarna fulla af pepparkaksdeg. Men i kväll har marknaden sin rätta publik, den publik, som här hämtar snart sagdt hela sin julglädje, drängar, arbetare, handtverkare, tvättmadammer, hjälphustrur, städerskor och tusende andra, hvilka hafva många att köpa åt och litet att köpa för, folk, som vänder sin tjugufemöring många gånger, innan de lämna den ifrån sig, för att nu icke tala om dem, som alldeles icke hafva några tjugufemöringar att vara af med.

Mellan ståndraderna vimlar det af barn — pojkar och flickor, mindre och större, bättre och sämre klädda. Men alla flina och skrika, bliga och kika och sväfva i samma extas öfver dyrbarheterna på de smutsiga diskarna, där långa, upphängda silkesdukar fläkta af och an, och där de påtända vaxljusen kasta ett hoppande skimmer öfver julbockarnas bomullskroppar och långa, förgyllda vädurshorn, glänsa mot plyschhundarnas svarthåriga ryggar och stråla öfver bilbokéernas glatta ytor. Vid bordet i hörnet, hvarifrån siamesiska nissar och nassar stirra emot en med dumma ögon, och där långa karameller lysa med sina kuriösa bilder och sina sinnrika deviser, står en hel flock köplystna krabater, men deras kassor äro redan östa läns, och afundsamt snegla de på den välklädde gynnaren vid bordet bredvid, som har en hel femtioöring i sin yllevante, en hel femtioöring! Han är kapitalist, han, den trefaldt lycklige, och han står just i valet och kvalet om, hvad han skall tillhandla sig. Han har flyttat

sin skatt från västfickan till byxfickan, från byxfickan till rockfickan — nu skall slaget stå. Men hvad i all världen skall han välja, det är frågan, och det är icke så lätt att afgöra, när så mycket står en till buds. Skall han köpa omnibusen med sina påselade, blanka miniatyrhästar, gubben, som kan fläka ut armar och ben, när man drar på en tråd, eller kanske sotarpojken, som med en stege på axeln sitter försänkt i djupa tankespekulationer på en skorstenskant? Han vet icke, jämför och tänker, tänker och jämför, men vet ändock icke. Mindre lyckligt lottad är hans granne till höger, en sjuårig pys i sliten blus med en stor, terpentinluktande ylleklut kring halsen. Hela hösten har han suttit instängd i ett fuktigt, ständigt halfskumt gårdsrum i en gränd i »staden», och hostat har han, så man haft anledning att befara, att hans klena bröst skulle sprängas. Men nu har han dock sluppit ut, tack vare det blida vädret, och tio öre har han bettlat ihop att köpa för. Hans mor, en framhukad, krokig kvinna med rynkor i pannan och gröpta kinder, håller honom i handen, och man kan se på hennes smärtsamt slutna läppar, hur det går henne till sinnes, att hon ej kan gifva sin lille pilt något. Men hvad skall hon göra? Hon sliter en hund sju dagar i veckan, men det förslår icke långt, där medicin behöfs, ty piller och mixturer kosta pengar, stora pengar. Vid ståndet bredvid står en fjortonårs flicka med ett traktande, afbidande uttryck öfver det bleka, brådmogna ansiktet och håller ideligen på att pruta med en tandlös, knarrig käring i

väderhufva, som säljer ljusstakar af papp, medan lilla syster bredvid med öppen mun och vidöppna ögon beskådar en mängd bjärta små oljetryck, hvilka hänga under ståndets segelduk.

Öfver hela marknadslifvet höjer sig en blå vinterhimmel, gnistrande, klar och stjärneströdd, lyktorna tindra, och skuggorna af de förbigående växa och förminskas på de gamla husgaflarna vid torget. Hvart man ser, stå barn med diverse ting i händerna, och där är knappast en liten stackare, som icke i kväll kan glädja sig åt något om än aldrig så litet. Belåtna le flickorna åt sig själfva i de små dockspeglarna, de köpt sig, och nöjda mumsa gossarna på sina pepparkaksgrisar, ja, till och med de där två små trasvargarna, hvilka utan att hafva ett kronans kopparöre länge och väl med längtande blickar slukat bakverken på diskarna, hafva fått en slant och gå nu med armarna smeksamt slingrade kring hvarandras tröjor till ett stånd för att göra inköp... Ut skola de gå, alla dess olikartade ting från diskarna, stakarna med sina granna band, bilderna med sina skrikande färger, karamellerna med sina glänsande, fransade papper och allt det andra, ut skola de gå långt bort till fattiga rum vid malmar och tullar, ut till arma boningar i stadens utkanter, till gårdslägenheter och vindskupor. Och öfver allt skola de föra med sig en liten, liten solig glimt af jul till hjärtan, sammansnörda af brist, och i många fattigfolks kyffen, där bekymmer, svält och bitterhet äro hvardagsgäster, skall en skymt af glädtighet sprida ett leende öfver tärda drag, en

skymt af tacksamhet kunna röra sig i tryckta bröst mot den tid, som gör människorna vekare och gifmildare till sinnes.

*

Hela dagen hade Eva varit i full sysselsättning och knappast haft en minuts ledighet, så mycket folk hade oupphörligen trängts därinne i den lilla cigarrboden. Alla de vanliga kunderna, hvilka hade lådor stående för sin räkning, hade försett sig med tredubbla förråder, röklystna gubbar hade utvalt sjöskumsmunstycken åt sina lika röklystna herrar söner, unga bokhållare hade köpt cigarrettpaket i massa, och alla utan undantag hade de för henne haft ett vänligt ord, ett skämt eller en önskan om rolig jul. En verkligt gemytlig julstämning hade med rökhvirflarna bredt sig kring rummets vinklar och vrår, och när de första blossen på de nya cigarrerna drogos, var det, som en oemotståndlig talträngdhet kommit öfver de värda rökarna. Hur brådtom man än hade, tyckte man sig dock alltid hafva tid att skämta en stund med Eva, och hon å sin sida sökte skratta med och hålla humöret uppe, fast hon kände sig trött och olustig, ty hon erinrade sig, hvad fru Lundblad — butikens ägarinna — en gång sagt henne, att det alls icke gick an för en cigarrflicka att vara ledsen af sig. Förmiddagen hade för resten ilat förbi ovanligt raskt, timmarna hade rent af flugit sin kos, och bäst det var hade pojken kommit med hennes middagsmål i en mathämtare.

Så kom eftermiddagen. Besökarna blefvo allt fåtaligare; långa stunder kunde hon ostörd stå vid dörren och stirra ut på gatan, där väldiga strömmar af människor löpte af och an i den hurtigaste julbrådska, och hon började längta efter att få blanda sig bland de lifliga, bullrande folkmassorna därute.

Längre fram kom Hanna med sina båda barn. Erik bar en stake med hängande, kulörta band, Martha en blå schalett och en guttaperkapojke, som upphäfde ynkelig låt, när man tryckte på hans feta, apoleptiska buk. Barnen voro i ett feberaktigt tillstånd af förtjusning; under skratt och jubel visade de tanten sina julklappar, och hon smekte dem och lofvade Hanna att snart komma hem. Fru Lundblad hade visserligen icke sagt henne något besked än, men så pass stillsamt som det nu hela eftermiddagen varit i boden, kunde hon aldrig tro, att det skulle tjäna något till att hålla öppet så länge som vanligt. Så gick Hanna igen med sina uppsluppna småttingar, och Eva började lägga in de småsaker, hon köpt åt barnen och mostern, i många handpappersark. Hon lackade omsorgsfullt och textade ofvanpå emottagarnas namn med sirliga typer.

Kvällen kom, och timmarna gingo sakta. Då och då öppnades dörren, en kall vindpust fläktade in, någon gladlynt individ steg på, begärde en cigarr, önskade lilla fröken den allra som trefligaste jul och försvann igen i folkvimlet. Det blef allt tystare och tråkigare därinne. En stund gick Eva fram och tillbaka i rummet, satte

sig därpå innanför disken och började vid gaslågans sken ögna i sista numret af Dagens Nyheter för att, just då hon kom till ett spännande ställe i följetongen, blifva afbruten af någon ung sprätt, hvilken lutade sig tvärs öfver disken, som han blifvit viken i två delar, och begärde ett paket »entre nous».

Och tiden gick igen, gick lugnt och obevekligt, som den plägar, utan att bry sig om att raska på, för det Eva oupphörligt såg på sitt ur, undrande öfver, att hennes principal icke syntes till. Ändtligen kom dock fru Lundblad, lastad med många paket, på väg till sin måg, en hökare på Kungsholmen.

Det var en liten fet gumma med snikna, grå ögon, plump näsa, en rå mun med två rader löständer, mellan hvilka det röda tandköttet lyste, och en låg panna med mahognybruna hårvalkar öfver tinningarna omedelbart under den gredelina hufvan, som lät hennes stora, klotrunda hufvud se besynnerligt groteskt ut, liknande häxaktiga, kopplande gummors på de illustrerade mysterieromanernas träsnitt. När den nötta, bruna plyschkappan fläktes upp, tittade svarta, storblommiga sidenvåder fram, och på hennes bröst lyste en tjock klockkedja, hvilken massiv och tung slog mot hennes runda silkesmage, så fort hon rörde sig.

Eva gladde sig, då fru Lundblad trädde in. En fin rodnad flög öfver hennes kinder, och hon började ifrigt orda om dagens vinst. Fru Lundblad lyssnade under bifallande nickningar med

hufvudet utan att genmäla något. Förgäfves väntade Eva, att hon skulle taga till ordet, men hon teg ihärdigt.

»I eftermiddag har här varit mycket litet folk,» sade då Eva efter en stunds betänkande.

»Jaså, nå det kommer nog mer senare.»

»Senare?»

»Ja visst, senare på kvällskvisten! Lilla fröken håller naturligtvis öppet som vanligt till tolf, half ett eller så ungefär,» och i det den gamla sade detta med sin gälla diskantstämma, som hon i tid och otid gaf en falsk nyans af vänlighet, riktade hon en hvass blick på Eva och fick ett kamplystet, belåtet litet leende i ena mungipan, som hon blott önskade att blifva motsagd, och som ett litet gräl skulle varit henne den mest kärkomna invigning af julhelgen.

Eva svarade icke. Det klack till i henne; hon hade all möda i världen att afhålla sig från att gråta. Det gjorde henne så ondt, ack, så innerligt, innerligt ondt, den tanken, att hon skulle stå där fastfjättrad hela julafton. Konvulsiviskt knep hon händerna kring diskkanten, men icke ett ord yttrade hon till svar. Fru Lundblad fixerade henne; denna stumma, förnäma undergifvenhet retade henne, och med en röst, som tydde på illa beslöjad skadeglädje, fortfor hon:

»I morgon står fröken naturligtvis också här som vanligt, men på annandagen skall jag kanske aflösa fröken, ja, det vill säga, så vida jag icke bestämmer mig för att gå på »Värmländingarna».

Så vände gumman henne ryggen och gick med

tunga steg mot dörren, men då hon väl öppnat den, vände hon sig åter om och ropade vårdslöst inåt: »Förlåt! Jag glömde ju alldeles att önska fröken god jul. God jul, fröken lilla, och adjö nu!»

Härefter slog dörren igen om henne, och satte med sin smäll en ironisk punkt till hennes slutord. Men då hon försvunnit lät Eva hufvudet sjunka i sina händer och grät bittert.

Timme efter timme skulle hon då sitta där instängd bland de eviga, uppradade askarna i den skämda, rökinpyrda luften utan en människa att tala förtroligt vid, utan ett gladt ansikte, som vänligt såg mot hennes, utan att höra ett muntert skratt, som kunde påminna henne om, att det i kväll verkligen var årets högtidligaste afton, den kväll, hon allt från sin barndom lärt sig älska, den kväll, som ingen har mer anledning att fira än alla de, som äro tjänande, nödställda och elända — ensam i en cigarrbod på julafton...

Åter såg hon upp och tittade ängsligt ikring sig, som ville hon förvissa sig om att det ej var sant, som letade hon efter något afledande, förströende eller hvad som helst nytt — men som vanligt lyste gaslågorna sömnigt bakom de hvita kuporna på ömse sidor om spiseln, stela och raka som vanligt trängdes käpparna i sitt ställ med sina olika kryckor, som vanligt stodo cigarrlådorna uppställda ledvis och plutonvis på de långa hyllorna — allena, mol allena på julafton — herre Gud, det var första gången, det. Och midt i hennes bittra tankar stego minnen från förgångna

år upp, visade henne förflutna julaftnars bilder i sin spegel och gjorde henne vemodigt blid till sinnes...

Där låg herrgårdsbyggnaden, där hennes mor varit hushållerska, och hennes far, då han lefde, kusk, låg där midt i snön med sin breda fasad och sina krokiga flygelbyggnader, hvitmenad, ståtlig och välskött, precis som den sett ut vid det föregående årets julhelg, då hon ännu ej måst lämna den grund, där hennes barndoms lyckliga dagar lupit till ända.

Klar och blå är höghvälfd vinterhimmel, frostigt kall men genomskinlig luften. Frusen skare på skottade stigar. Glänsande solstrålar glittra glimt vid glimt mot snöfältens blankhvita ytor. Förbi är veckans stök och bråk, förbi bak och slakt. Ändtligen har julafton kommit med muntert gryende dag och, sedan den segerviss knackat på dörren, gästvänligt insläppts. Tidigt på morgonen har man vaknat och vid tindrande lampsken nyfiken spejat genom isblommiga rutor. Nu äro redan kornkärfvarna utsatta, och kring dem kretsa hundratals gråspräckliga små sparfvar och fylla luften med det muntrande sorlet af sina ystra, staccaterade toner. Från skogen kommer Anders gående med en gran, en redig en, skall ni tro, yxar fotställ till den, och under beställsam brådska kläda fröknarna den med flaggor och grant, med rödkindade äpplen och förgyllda nötter, och på urblåsta ägg klistra händiga fingrar konstfullt urklippta figurer af brokigt och glänsande papper. Tidigt ätes middagen, spisas och doppas görs det i

köket enligt gammal sed, och från kringsnöade kojor och genomyrda byggnader komma sedan torpare och statfolk och få sin julutdelning. I ett nafs går eftermiddagen under smussel och tusende hemlighetsmakerier, och det blir kväll, en signad julkväll med glädje kring värmande härdar, med ljus uti granen, kring hvilken herrskap, drängar, pigor svänga, medan guvernanten med tunna, hvita fingrar far öfver tangenterna i polskans lifliga tongångar. In kommer klädkorgen i salen, och medan unge herrn, nyss hemkommen från staden vid Fyris, läser upp de vers, han i långa banor fabricerat för julklapparna, sitter tjänstfolket samladt kring spiseln, leker, skämtar och nojsar i det rymliga köket.

Fort fly timmarna under glädtighet och skratt, snart slumrar hela herrgården i den lyckliges sunda sömn. I fållbänkar och sängar hämtas det krafter till nästa dag, ty då skall hela ortens nabofolk redan tidigt komma åkande på besök. Friska fålar skola frusta fram genom snön, bland kala stammar och arma, förvridna kvistar skall klingande bjällrors ljud tona som en tidig maning till återuppståndelse, och framför porten skola herrar med rimfrost i skägget och hvita flingor på lifpälsarnas ärmar klifva ner i drifvorna och lyfta välomstufvade damer ur slädarnas fällar. Kallt är det, men hvad gör det om fröknarnas kinder och nästippar blifvit en smula rödfrusna trots väderhufvor och poudre de riz, så mycket klarare tindra ögonen, så mycket friskare ljuda stämmorna. Det öfriga hjälper glöggen.

Snart stiger temperaturen, stiger mer och mer, ju högre skrattsalfvorna dåna i rummen, ju ljudeligare korkarna knalla, när de flyga ur hartsade halsar i ljusuppfylld herrgårdssal...

Men i boden sitter Eva ensam på julafton och stirrar och stirrar på gatan, där rörelsen allt mer och mer tagit af, så att till sist endast den motstående husväggen möter hennes trötta öga med sin grå, tryckande stenmassa. Så får hon af en slump syn på paketerna, hvilka hon nyss lagt in, och åter far det som ett styng igenom henne. Herre Gud, hon hade ju gladt sig så att få göra barnen lyckliga, hon hade ju gladt sig så att få jula med de goda, hederliga människorna i vindsvåningen, och det förekommer henne, som en centnertung börda af ensamhet, missräkning och leda tryckte samman hela hennes varelse.

Så tecknar sig en skugga på trottoaren, någon tager i dörrvredet...

I vindskupan högt uppe på Regeringsgatan är också julafton i full gång. Redan när Hanna kom från marknaden, fann hon sin man hemma, sysselsatt med att spänta stickor, ty högtiden till ära har han för en del af sin veckopenning köpt ett helt mått björkved, riktig skön björkved. En försvarlig julbrasa sättes in i Evas rum, och framför kakelugnen slår Larson sig ned och leker med barnen. Omsider kommer också hårfrisörskan in med två trähästar i ett litet stall åt Erik och en flicka i ett kar åt Martha — och då flammar barnaglädjen upp på nytt.

Gossen börjar genast leka häst med Polle och Kalle, som träfölen i en handvändning blifvit döpta — och flickan kelar med sin porslinsbaby. De vuxna önska hvarandra rolig jul och trycka hvarandras händer; gästen slår sig ned bredvid Larson, och denne söker underhålla henne så godt han kan, medan Hanna kilar af och an mellan rummen för att på samma gång få deltaga i samtalet och hafva ett öga på gröten. Allt efter som tiden går, blir stämningen muntrare, och hårfrisörskan, som i början visat sig en smula nedlåtande i medvetandet om, att hon stod åtminstone en half pinne högre på den sociala rangstegen, känner sig mer och mer otvungen, mer och mer hemmastadd — till sist är förnämheten alldeles bortblåst. Hanna skär och bjuder ikring af julbullen, som hon fått till present af grosshandlarfrun, hos hvilken hon i kväll aflämnat ett färdiggjordt arbete, och man väntar blott på Eva för att spisa kväll. Men hon synes icke till, klockan blir half elfva, och man kommer till sist under allmänna beklagelser öfverens om, att hon ej fått ledigt. Hårfrisörskan söker gifva sitt vissna, afmagrade ansikte ett medlidsamt, litet känslofullt uttryck och säger någonting om, att lifvet är svårt för fattiga unga kvinnor, hvilka vilja förblifva hederliga. Det går en smärtsam ryckning öfver Larsons hektiska ansikte, men Hanna jagar bort den inträdande skuggan med sin munterhet, och julen sprider åter en sällsynt fernissa af trefvenhet öfver hem och människor, mot hvilka lifvet annars plägar visa sig kargt och njuggt på

glädje. Hanna dukar, och medan de vänta, taga Larson och hårfrisörskan ett parti mariage med en gammal kortlek med utnötta hörn och smutsade baksidor. Men midt framför elden, där skenet från de glimmande, glödande kolhögarna med långa, röda tungor slickar golftiljornas träkvisslor, sitta småttingarna med sina saker och leka. De äro sömniga, men belåtna, å så belåtna, och ett ljust sken smyger sig smekande kring deras runda små barnahufvuden och deras lyckostrålande anleten...

Det var en högst regelbunden och stabil kund, den gamle revisorn, som nyss kom in i cigarrboden, en systematisk, kronologisk gammal ungkarl, hvilken tyckte om att hafva sitt lif ordnadt och afmätt som ett urverk och därför också ofta vid sin själs salighet brukade bedyra, att julafton var den infamaste kväll på hela året. Man kunde icke ens gå in på en krog och få sig en hederlig toddy i ro, ty man satt där som en enstöring, en sorts »kringskuren kung» i mänsklig skepnad, de spotska till åtlöje och de andäktiga till förargelse. Ej heller var det någon fröjd med att gå upp i en familj, ty då fick man lof att köpa julklappar åt ett dussin oförnöjda barnungar för att i bästa fall sitta bland tjocka släkten som femte hjulet under vagnen. Nej, den där julafton, det var det satans prästerskapets sämsta uppfinning. Så tänkte vår revisor i djupet af sitt gamla förhärdade ungkarlshjärta och blef icke litet belåten, då han på hemvägen från stora sällskapet observerade, att det lyste i cigarrboden, där han

brukade handla. Genast steg han in, köpte sig en cigarr, riktade till Eva några ord, som skulle vara deltagande, satte sig sedan på korgsoffan midt emot henne och började läsa Aftonbladet.

Då och då reciterade han en sats högt med sin klanglösa, torra ämbetsmannastämma. Tid efter annan gjorde han till Evas uppbyggelse en anmärkning öfver det lästa, men Eva hörde icke, förstod icke. Hans ord föreföllo henne som ljud utan mening, och utan något slags uttryck i sina ögon stirrade hon inåt rummet.

Därinne blef luften allt tjockare, röken från revisorns cigarr böljade mot henne tung och grå, och genom den fixerade hon utan att själf märka det den läsandes röda, pussiga ansikte, som var böjdt öfver de nytryckta tidningsspalterna. Ändtligen hade han läst nog, tryckte hennes hand till afsked och lämnade boden. Men då han kom ut på gatan, kände han sig ännu mer misantropiskt stämd än förut, ty en så inbiten egoist han än var, ömkade det honom att se hennes bleka ansikte och hängfärdiga gestalt bakom disken. Natt efter natt hade hon ju vakat där under en hel månads tid; hade det då icke varit den gamla ragatans förbannade skyldighet att låta henne vara i ro på julafton? Jo visst! Men världen var miserabel, det var det han alltid hade tyckt, och ju äldre han blef, dess mindre fann han att göra däråt. Världen var miserabel, det var nu en gång så inrättadt, hvarför vete tusan — det kunde rikets präster få svara på — man kunde icke gå och hänga sig för det, och aldrig lönte det mödan att

köra hufvudet i vägg för den saken. Vid denna förståndiga slutpunkt i sitt resonemang, slog revisorn upp kragen, ty det hade blifvit bistert kallt, stack in händerna i pälsärmarna och gick hem och lade sig att sofva.

Åter satt Eva ensam med en matt känsla af glädje öfver att tiden för stängningen närmade sig. Men hvad skulle hon taga sig för? Så kom hon att tänka på sitt handarbete och började sticka — å, en sådan lisa det var för en tom, öfvertrött hjärna att mekaniskt räkna maskorna 1, 2, 3, 4, 5, och många gånger om igen 1, 2, 3, 4, 5, 6. Men bäst det var blef hon störd. Dörren flög upp, och in vacklade med osäkra steg en halfstor, sexton års pojke med en bucklig stormhatt, pittoreskt satt på skulten, en uppknäppt kavaj och byxorna på svang. Han stultade fram mot disken, lutade sig mot den och förklarade stammande med armarna utsträckta »att det var tu-u-san så roligt, alldeles för-för-förbannadt roligt att göra frökens bekantskap, för... för...»

Eva skalf till, knep ihop läpparna, och utan att yttra ett ord körde hon formligen ut den raglande, konjakstinkande ynglingen. Men ännu då hon stängt dörren efter honom, darrade hon i alla leder. Det svindlade för hennes ögon, hon tog på sig sina ytterplagg och började stänga. När hon var färdig och hade satt luckorna för fönstren, slog klockan tolf. Med raska steg gick hon hemåt genom de tomma, öfvergifna gatorna, där icke en själ syntes till utom en och annan

poliskonstapel, som med frostigt pipskägg patrullerade framför husen. Luften var tunn och klar, en skarp vind blåste fram öfver gatorna, gnydde gällt kring knutarna, och öfver hennes hufvud hvälfde sig himlen blåfrusen och kall. Förnäma och tårlösa stirrade stjärnorna likgiltigt ned däruppifrån fästet, kalla också de, trots sitt gnistrande sken, kalla som iskristaller.

Öfverallt på gatan lyste det klart ur våningarnas fönsterlufter, här och där kunde Eva urskilja strålande ljuskronor och gröna, vaxljusprydda granar, och i några fönstersmygar sutto ännu herrar och damer kvar, förtroligt pratande. Från ett och annat hus ljödo till och med några stumpar glad dansmusik, och de spröda pianotonerna trängde tydligt nog till hennes öra i den ljudlösa, obrutna tystnaden.

Och vidare går hon, vidare. En herre i skinnmössa hvisslar i en portgång, en annan fumlar med en stor nyckel på en tillstängd port. Då hon närmar sig sitt hem, kommer en vagn i full fart och stannar just framför porten, där hon själf skall in. Hvem kan det vara, undrar hon, men då hon når fram, känner hon genast igen grosshandlarfamiljen, som bor en trappa upp i samma hus som hon. Vid gaslyktan står herrn bredbent och letar i sin gröna silkespung efter en femtioöring åt kusken, men hittar blott enkronor — fan anamma, aldrig har man då småpengar. Frun gifver order åt jungfrun, hvilken halfsofvande rusat nedför trapporna, då hon hörde vagnen stanna, att varsamt bära upp lille Gustaf Adolf,

som somnat under hemfärden och nu sitter och snarkar på baksätet. Men unga fröken står just på vagnssteget ännu i full förtjusning öfver, att hon verkligen fick den där vackra medaljongen, som skall göra sig så à merveille midt i hennes urringning på middagen i morgon.

Så får frun syn på Eva, sänder henne en forskande, misstänksam blick och mumlar något om »löst folk, som jämt ska ut och ränna och icke en gång på julafton kan hålla sig hemma». Unga fröken vänder sig om och ser på Eva med denna halft nyfikna, halft häpna och helt självstolta blick, hvarmed unga flickor gärna betrakta kvinnor, hvilka de tro dukat under för frestelser, som de själfva knappast känna till namnet ens. Men Eva drar kappan tätt omkring sig och slinker raskt förbi, fångande i flykten ett medlidsamt ögonkast från jungfrun, som känner henne.

Och det var, som ledde där ett fint bindande föreningsband mellan cigarrflickan, som hela kvällen stått i sin bod, kusken däruppe på bocken, hvilken hela julafton väntat och kört, kört och väntat, och pigan, hvilkens julnöje bestått i att sitta ensam i en enslig jungfrukammare och skrifva till bror sin i Amerika och därefter trött och led döda tiden med studiet af en illustrerad följetong, medan timmarna skredo fram tröga och tråkiga i snäckgång.

I ett tag var Eva uppe för alla trapporna och stod i sin lilla förstuga. Där hörde hon, att Hanna och hennes man sofvo i sitt rum, och på tåspetsarna smög hon sig in till sig för att icke

väcka lilla Martha. Väl inkommen, tände hon ljus, satte sig på sängkanten, blickade ett tag slött utåt kammaren och började så kläda af sig. På bordet bredvid stodo en tallrik kall gröt och en skifva bulle, men hon kände sig icke det ringaste hungrig, bara trött, trött.

Snart låg hon också och beredde sig att somna, medan hon lyssnade till den lilla flickans jämna andetag. Det surrade och susade för hennes öron, en oredig mängd bilder for förbi hennes inre syn, men blott en sak förnam hon tydligt, begrep hon klart — hon kunde få sofva länge i morgon, mycket länge — det var härligt. Och det skulle hon minsann också göra, sofva, sofva öfver både julotta och högmässa, ty sedan skulle boden öppnas, och hon skulle åter stå där inspärrad, medan andra rundt ikring firade sin julhelg. Men gudskelof, det var långt dit. Dessförinnan skulle hon ju få sofva, låt se hur många timmar — 1, 2, 3, å många, många, långa timmar. Det var åtminstone en julfröjd!

Dagsländor.

Joseph, Clarenshotellet Beau Site's gamle svartmuskige Hausknecht, gick med skokorgen på sin i sprättbåge böjda rygg genom första våningens korridor och satte framför alla de tillstängda dörrarna, hvilka gåfvo den långa, mattbelagda gången ett tyst, dödt utseende, det ena skoparet efter det andra — näpna, genombrutna skor, högklackade parisiska damstöfletter, grofva engelska bergbestigningsskodon och ljusbruna tygkängor, sådana som utlandets dandies begagna.

Vid dessa upprepade dunsar mot golfvet vaknade Gerhard Livin, gned sig yrvaket i ögonen, stafvade mekaniskt på anslagstaflan vid dörren: »on sonne pour la servante deux fois, pour le sommelier etc.» Så blef han fullt vaken, steg upp, klädde sig och lämnade rummet.

Där ute i hotellet hade rörelsen redan begynt, fastän det ännu var öde och tomt i korridoren. Då och då öppnades en dörr litet snäft på glänt, en naken eller skjortbeklädd arm stack ut och drog hastigt in ett par skodon — eljes syntes icke spår af en mänsklig varelse till därute. Gerhard gick i ensamheten steg för steg framåt, för

hundrade gången betraktande de bjärt kolorerade hotellfotografierna och de i brokiga färger målade annonserna om Tennents porter och Bass' pale ale, hvilka hängde på väggarna.

Men när han stigit nedför den mattbelagda trappan till bottenvåningen, mötte honom där en lifligare syn. I matsalen såg han sin vän, den majestätiske, örnnäste öfverkyparen stå och spegla sig, belåtet strykande sina mörka whiskers med sin knubbiga, högra hand, medan de öfriga kyparna sprungo af och an öfver det bonade golfvet med tallrikar, vinlistor och bordsprydnader. I sitt lilla kontor satt direktören och skref ut räkningar, tryckte understundom på den elektriska ringledningens olika knappar och gaf order utan att höja hufvudet, utan att förvrida en min på sitt kautschukartade ansikte, hvilket städse behöll det arrangeradt fryntliga, förekommande uttryck, med hvilket han brukade tjusa till ankommande resande. Men på de vignettprydda papperen ordnade sig siffror på siffror till långa, hårresande kolumner.

Därute i vestibulen gnodde uppassare om hvarandra, bärande koffertar, nattsäckar och respirater, medan ett par oroliga turister och några magra damer i mörka jerseys räknade sitt bagage, sökte så billigt som möjligt komma från de långa led af kypare, hvilka stodo och bugade för kommande drickspenningar, och klefvo i reslifvets vanliga, nervösa tempo in i den väntande omnibusen. En beskäftig dräng klistrar brokiga affischeringslappar på koffertarnas öfverdrag, portiern går

fram, stänger vagnsdörren, och blottande sitt präktiga tamburmajorshufvud, säger han de resande denna hjärtliga, välvilliga önskan om lycklig resa och godt väder, hvilken enligt gällande taxa är af fulla två francs värde, och så rullar det tunga fordonet till bangården.

Inne i biljarden var redan ett parti i full gång, och de hvita kulorna rullade bullrande öfver duken. Gerhard igenkände de spelande — en värdig, högbröstad tysk byråkrat med rödt helskägg, och en ljuslätt holländare, hvilken låg här och njöt af sin smekmånad och eljes icke brukade vara så morgonfrisk af sig. Holländaren låg just lutad öfver vallen och sträckte sina slanka, eleganta lemmar, medan han med sin kritade kö riktade en välberäknad stöt.

I tidningsrummet satt mr Marmaduke Smith som vanligt med sin Times i handen på den låga hvilstolen framför cheminéns öppna härd, just där han alltid brukade placera sig, allt sedan det insatts några brasor där ett par kulna decemberdagar.

På pianot, på hvilket man, som det särskildt stod anslaget, ej fick spela skalor eller öfningar, dunkade en outtröttlig, tysk guvernant med outtröttliga, knotiga fingrar igenom en af Raffs konsertpolkor — samma, evigt samma passager som i går, i förrgår och dagen förut, beständigt de där kinkiga oktavgreppen, med hvilka hon regelbundet alla dagar underhöll utan att någonsin få upp dem i tempo. Och nere vid det stora midtfönstret, där bladgruppen och akvariet stodo,

satt minsann också som vanligt madame Nicoud med sin stickning i knät och en nersmetad lånbiblioteksvolym i handen. Gerhard gick fram och hälsade, och innan han visste ordet af, stod han — också precis som vanligt — öfver öronen i en vetenskaplig diskussion om bordeauxviner. Madame Nicoud var nämligen från den stora, franska vinstaden och reste så att säga för sin mans vinhandel på de schweiziska kurorterna. Och dagligen beskref hon för Gerhard, hur hälsosamt, ja, hvilket lifselexir det skulle vara för honom att dricka af hennes mans äkta, oförfalskade rödvin, helst detta famösa Château-Léoville, »Cru exceptionel».

Så går Gerhard ut i trädgården genom den långa verandan, där samspråkande grupper redan slagit sig ned med böcker och sömnad under det nedfällda soltältet, utför trapporna, prydda af fajanskrukor med präktiga rosenstånd. I bersåer och löfsalar sitta pensionärer af båda könen och studera kommunikationstabeller. Ett par pigga ungherrar i knäbyxor och några smärta engelska fröknar i korta kjolar gå med rackets i händerna till lawntennisplatsen, ett annat parti spelar krocket, och den lilla ryskan, om hvilken man i pensionen tror, att hon står i förbindelse med nihilisterna, sitter som vanligt ensam för sig själf och röker en cigarrett, flyktigt genomögnande en rysk tidning.

Där nere under akaciornas bladtyngda grenar har den gråhårige, bockskäggige lille irländaren redan fått ihop sina whistande vänner och sitter nu i efterhand med en lång trumfsvit. I släng-

gungan far en tioårig pojke i skotsk kostym af och an, och kring byggnadens ena flygel slår pensionens »primo amoroso», en intressant blek, tysk privatdocent med ljust pipskägg, lof på lof, nyfiket spanande uppåt våningarnas fönster, där de gröna persiennerna mer och mer slås åt sidan. Gerhard småler, ty han gissar hvem han letar efter — den knubbiga, lilla hamburgskan, hvilkens friska, runda ansikte, impertinenta lilla uppnäsa och spelande blå ögon, efter hvad pensionsskvallret förmäler, i grund förhäxat hans filosofiska unga hjärta.

Det är en härlig vårdag — Gerhard bländas mer och mer, ju närmare han kommer corson vid sjön, där promenerande par gå om hvarandra längs den rosenkransade balustraden, utanför hvilken Genèversjön breder ut sin vattenyta, hvilken, djupblå, glänsande och klar som den är, liknar en välglattad stålskifva. Solen skiner het öfver landskapets berg och kullar, sätter de långsluttande, brungröna höjderna kring Evian i den varmaste belysning, låter Dent du Midi's snöhöljda ås, hvilken djärft tecknar sin hvassa sicksacklinje mot högblå himmel, tindra i en bländande, blank hvithet, och darrar i växlande skuggor och dagrar öfver sluttningen, där Glion ligger i den ymniga, blomsterströdda grönskan.

Det är en härlig vårdag — nere i trädgården stå rosorna i blom, fullt upp med rosor, täta häckar med hvita rosor, de där hvita, finveckiga, hvilka låta en tänka på stilla, blåögda konfirmationsflickors andäktigt nedböjda, blonda hufvuden, rader

med eldiga, röda, som skapade för muslinet kring yppiga skönheters bröst, och grupper af de exotiska, fina, gula med sina skyggt, förnämt slutna kronblad, hvilka passa så utmärkt bland vågiga, svarta lockar öfver hvita halsar och svarta sammetslif. På alla gångar sväfvar rosornas tunga ånga, och Gerhard insuper vällukten, medan han går till balustraden för att slå sig ned där.

Vid sjökanten sitta två män i hvar sitt hörn af trädgården, till höger herr Max Levy från Berlin, hvilken dagarna i ända fiskar utan att ens få något napp och med fog beklagar sig för hvar och en, som kommer i hans närhet, att han förföljes af ett kontinuerligt ihållande »pech». Till vänster ligger Gerhards granne, en sjuk fransk medicinare, utsträckt i sin hvilstol och fryser, så hans tänder skallra och hans knäskålar slå samman, trots solen, som gassande skiner öfver hans långlagda, gipsbleka, af en gles skräddarekrans omgifna ansikte, och trots den tjocka pläden, som täcker hans kropp ända upp till öronen. På slaka kinder och bleka läppar har lungsoten satt sin dödsstämpel, i insjunket bröst rosslar och piper det, medan han idiotiskt, med ängsligt kippande röst gång på gång gnolar en visstump. På en vildt glädtig Offenbachsmelodi, hvilken till hans minne återför orediga hågkomster om ett öfverdådigt ungdomslif, hågkomster om boulevardernas brusande hast, om det muntert bullrande stojet på Quartier Latins kaféer, och om rundade skuldror från Folies Bergères klädloger, gnolar han de bröstsjuka Davoserboarnas melankoliska visstump:

»Je suis si jeune,
Je suis poitrinaire.
Il faut mourir,
Oui, il faut mourir.»

Med en rysning vände sig Gerhard ifrån den sjuke, satte sig, ritade i sanden med sin spatserkäpp och började redan smått längta efter sin bordsgranne, en landsmaninna, som var hans enda sällskap här.

Han var en gänglig, anemisk, framåtlutad yngling — tjugutvå år gammal. Hans mörka hår, som i en klippt lugg var struket öfver den låga pannan, snuddade nästan vid de lätt tecknade, ljusa ögonbrynen, hans grå ögon hade ett oroligt irrande uttryck utan djup, och hans händer voro tunna, magra med fina, svällande blå ådror.

Klaven till Gerhards lif låg däri, att han kommit sjuklig och gubbtrött till världen. Hans hysteriskt nervösa mor, som först på äldre dagar blifvit gift, hade dött vid hans födelse, och snart därefter hade också hans far — en högre militär — gått ur tiden. Båda hade de lämnat honom i arf mycket penningar och ett oroligt, sjukt sinnelag. Så växte han upp hos släktingar, bortklemad och bortfjäsad på grund af sin förmögenhet, utan att visa lust eller fallenhet för något, och när han förra året blef myndig, sin egen herre, var han blaserad utan att ha lefvat, förtvifladt skeptisk utan att någonsin ha satt en enda åsikt under granskning, till mattighet trött utan att ha arbetat — ett besynnerligt, lefvande potpourri af raffineradt öfverciviliserade känslor, af från alla håll lösligt

sammanrafsade kunskaper, af brådmogna erfarenheter, utan ansträngning fångade i flykten.

Så reste han utrikes för att krya upp sig och hade nu ett helt år flackat kring i Tyskland och Italien, oroligt farande från stad till stad, snokande efter äfventyr, med ljus och lykta letande efter något, som helt kunde absorbera hans tankar, kastande sig in i de mest olika människokretsar, för att genast fattas af leda, just som han satt foten inom dem.

Här i Montreux hade han emellertid mot sin vana legat mer än en månad. Orsaken härtill var en dam, just den svenskan, som han nu som bäst satt och väntade på, där han makligt sträckte sig på korgsoffan. Hon intresserade honom, intresserade honom mycket. Icke att han älskade henne, långt därifrån. Älskade — han smålog nu alltid åt det där starka ordet med sin pretentiöst romantiska klang och bad gud bevara sig från den där robusta teaterkänslan, som han visst icke hade kraft att dras med. Han älskade sannerligen icke, men han trifdes i hennes sällskap och höll af henne, så som han redan hunnit hålla af massor med fruntimmer, massor, ty han uppsökte alltid damsällskap. Hans kvinnligt sensitiva sinne kunde nu en gång icke med karlars burdusa sätt att utan vidare rycka en in på lifvet, att med tölpiga, grofva fingrar gripa efter ens fina känslor och utan betänkande nämna alla ting med deras verkliga men plumpa namn.

Nej, mycket, mycket mer uppskattade han samtal med kvinnor, helst med äldre sådana, från

hvilkas sida man icke behöfde befara några af ingénuernas omotiverade känsloutbrott eller ohejdade, tygellöst muntra skrattsalfvor, trettioårs världsdamer, hvilkas glädje som missräkning voro behärskade, öfver hvilkas hela väsen åren lagt sin dämpande sordin, öfver hvilkas alla rörelser umgängeslifvet bredt sin affilade, förnäma ro.

Han höll af den clairobscur, som är öfver sådana fruntimmers samtal, där allt vidröres lätt, graciöst på ytan, och där blott fina natureller märka hur ofta det glimtar fram bekännelser och känslor under de af formtukten strängt skolade orden, där man har den utsökta njutningen att plötsligt med en oväntad röstnyans, med en bråd öfvergång från ett ämne till ett annat eller med en omedveten ryckning i mungiporna få ett öfverraskande, klart perspektiv på allt det myckna, som darrar och rör sig därinnanför det konvenabla sidenlifvet.

Det var slikt, som fängslade honom vid Camilla Stråle — hon var en lika exotisk företeelse som han, med nycker och åsikter lika besynnerligt sammankopplade som de voro hos honom och med just denna trettioårens smältande fernissa öfver sig, hvilken han älskade.

Camilla hade tillbringat vintern i Nizza med en sällskapsdam och begagnade nu Clarens som öfvergångsort till Baden-Baden och Sverige. Han hade kommit dit från Lago di Como, där han legat och haft tråkigt i Bellagio, i det han förgäfves sökt inbilla sig själf, att han intresserade sig för en liten wienerska, som bodde där. Genast de råkats

här i Clarens, hade de som de enda svenska gästerna i Beau Site, så fort som sådant endast sker på resande fot, blifvit bekanta, och snart gjorde de dagligen turer och utfärder samman.

Och Gerhard måste erkänna, att intet af hela hans resas nöjen gick upp mot att timtals sitta i hennes förmak och prata om ditt och datt, om ögonblickets alla hugskott, medan replikerna föllo lika lugna och trygga som det regelbundna tick-tacket från kakelugnskransens bronspendyl, och hon satt midt emot honom lugn, behärskad och fin från hjässan till fotabjället och, som han tyckte, skänkte allt utan att lofva något. Han beundrade då hennes vackra hårfäste med det bruna, lätt krusade håret, den täcka munnen med sitt spotska löje — och den höga, välbildade gestalten, och understundom afbröt han samtalet med att tämligen villkorligt inflika några artigheter af det dristigt-intima slag, som nyttjas på öfvergångsstadiet mellan vänskap och djupare intresse, komplimanger uttalade med ett bortskämdt barns litet näsvist kärliga ton. Då log hon vanligen, slätade till det virriga håret vid ena örat med sin långa, hvita hand, och åter gled samtalet helt piano in i sin vanliga strömfåra.

Det förekom honom nu, som hade han fått veta hela hennes lifshistoria under prat om de banalaste ämnen, utan att han dock egentligen hade n å g o n klar föreställning om hennes närmare förhållanden, och den skänkte honom en viss tillfredsställelse, denna inbillning, att han

trodde sig känna hennes lynne, hennes sym- och antipatier.

Medan han sålunda som bäst satt och knöt samman drag vid drag, förgäfves sträfvande efter att få en totalbild af henne, hörde han ett släp frasa mot sanden och såg henne själf stå framför sig. Han sprang upp, hälsade, tryckte hennes hand, och båda satte sig.

»God morgon,» började hon, »hur har ni sofvit?»

»Bra, tack bra! Och ni själf?»

»Å, dåligt! Jag funderade nästan på att icke stiga upp alls i dag.»

»Verkligen! Men ni ser ju helt duktig ut, fröken.»

»Å nej, jag var trött, och så fick jag en idé, att det kunde vara rätt skönt för omväxlings skull att ligga en hel dag tanklös, utsträckt i sin säng med rullgardinerna nedfällda och bara drömma.»

»Just det ja! Och kalla till sig mycket trefligt sällskap att prata med på spiritistisk väg.»

»Hm, alltid skall ni då gäckas med mig, för att jag en gång olyckligtvis i ett obevakadt ögonblick anförtrodde er, att jag var spiritist. Vet ni icke, herr Livin, att det kännetecknar okultiveradt folk, att göra narr af det, de ej begripa, och okultiverade vilja vi två väl minst af allt vara, eller hur?»

»Nej, ni har rätt! Gräla på mig bara! Det känns så godt att få bannor — det har jag aldrig fått. Nåå, det var då för väl i alla fall, att ni ändrade beslut och kom ner. Annars hade jag väl förgåtts af ledsnad här nere.»

»Skall det vara en artighet, det där?»

»Naturligtvis, och mitt hjärtas uppriktiga mening dessutom.»

»Nåå, i så fall måste jag väl vara lika uppriktig och bekänna, att ni icke får fatta orsaken till att jag blef synlig, som någon särskild gunst för er. Anledningen därtill var den, att jag just nyss helt oväntadt fick telegram, att min kusin kommer hit i dag.»

»Jaså! Med hvilket tåg kommer hon då?»

»Hon, hon! Det är en duktig, fyrtioårs änkling. Grosshandlar Rapp, han som har de stora järnbruken i Värmland, ni vet.»

»Såå!»

»Ja, jag skall just nu gå och möta honom. Adjö så länge, vi träffas i middag åtminstone. Jag antar, att han och jag déjeunera på mitt rum.»

»Farväl!»

»Farväl!»

Värdigt som vanligt reste hon sig och gick upp mot hotellet med denna sakta vaggande, lättjefullt kadenserade gång, som var egendomlig för henne. Men han satt kvar i en oklar, harmsen känsla af, att deras angenäma förhållande skulle störas af den ankommande tredje. — —

En stund efter dinern! Nere på båtbryggan stå Gerhard och grosshandlar Rapp och prata, väntande på Camilla, som gått och hämtat några öfverplagg i och för en båtfärd på sjön, som de tre ämnade företaga samman.

Grosshandlaren är en fyrtioårig, mörklagd man med ovanligt vackert, regelbundet ansikte och

en ståtlig, rak hållning. Det mest kännetecknande för hela hans person är ett drag af sundhet, hvilket Gerhard afundas honom, ett drag af en intensivt koncentrerad kraft, som visserligen för ögonblicket slumrar, men de breda skuldrorna, de grofva armarna och de starka händerna tyckas säga en, att den när som helst kunde bryta fram i all sin obändiga styrka. Och energi måste han nu för resten ha haft för att med två tomma händer kunna förskaffa sig en förmögenhet, sådan som han besatt, om också, som det påstods, lyckan gjort mer för hans något svindelaktiga affärsföretag än hans egna ansträngningar. Själf måtte han i alla fall ha tyckt, att han arbetat sig trött, efter som han de sista fyra, fem åren alldeles legat ifrån affärslifvet och blott rest ikring som outtröttlig turist för att roa sig och på ett praktiskt sätt söka skaffa sig någon bildning, ty hans uppfostran hade blifvit i en rent af oerhörd grad försummad. Så hade han väl skrapat ihop ett här och ett annat där, men måste ännu under sina samtal lotsa sig fram med den gamle börsspelarens listiga försiktighet för att icke på påfallande sätt röja de vida lakuner, hvilka funnos här och hvar i hans kunskaper. Och det hjälpte knappast, att han både uppträdde själf och skar till sina åsikter efter det sista modernt kosmopolitiska snittet, sådant som han uppfattat det genom reserfarenheter, samtal, tidningsnotiser och skabrösa romaner.

För ögonblicket blossade han af alla krafter på en cigarr, medan han med denna tillitsingifvande,

gemytligt bondaktiga enfald på sitt ansikte, hvilken under hans köpmanstid gjort samma tjänst som kapitaler, tilltalade Gerhard. Denne däremot såg ut att vara i dåligt humör och svarade kort, enstafvigt. Redan under middagen hade han blifvit nedstämd, då han såg, att Rapp fått intaga hans plats vid Camillas sida, och han hade under måltiden suttit så tyst, att hans andra bordsgranne, madame Nicoud, lagt märke till det och sökt uppmuntra honom med att hviska honom i örat, att den nykomne herrn icke såg vidare »chic» ut. Då drog Gerhard öronen åt sig; det fattades bara det, att folk skulle tro, att han gick här och spelade olycklig älskare — fy sjutton, det var den snöpligaste roll han kände — och härefter underhöll han fransyskan med all sin älskvärdhet, fast det jäste och kokade inom honom af förargelse.

Nu stod han och tittade i vattnet med ryggen vänd mot Rapp och frågade plötsligen så nonchalant som möjligt för att få sin ställning klar för sig:

»Herr Rapp stannar väl här en längre tid?»

»Nej, för all del! Jag far redan i morgon bittida klockan half åtta.»

»Hvart då, om jag får fråga?»

»Till Gersau antagligen. Jag tycker uppriktigt taladt icke så mycket om Clarens — Gersau är betydligt mera distingeradt.»

Innan Gerhard hann reflektera häröfver, kom Camilla emot dem — ståtlig, rak och förnäm som alltid. De stego alla tre i en roddbåt och läto ro sig inåt den mest pittoreska delen af sjön,

till Chillon. De foro ikring det gamla kastellet, hvars grå stenmassor speglade sig i sväfvande konturer i det stillnade blå vattnet. Rapp utkramade lätt felaktigt några reminiscenser från en Bædeker — så begåfvo de sig åter hemåt, framdrifna af den jovialiske roddarens sakta årslag.

Gerhard kände sig helt beklämd till mods, ju tydligare han märkte, att han var till öfverlopps. De båda andra talade oupphörligt samman, talade icke intresselöst utan med uttrycksfulla stämmor och växlande minspel, ordade om tusende saker, som voro obekanta för honom. De nämnde namn på namn, händelser på händelser, minne på minne, hvilka alla voro honom främmande, och för hvarje drag, han hörde, hvilket gick som ett bindande band dem emellan, stack det nålhvasst till inom honom. Och när han vände sig bort ifrån dem och blickade öfver relingen, hade han en pinande förnimmelse af, att de passade på tillfället för att växla några af dessa härliga små smekningar, några af dessa kärlekens finlödiga små mynt, hvilka dårar förakta som allmosor, men hvilka han älskade högst af allt — förstulna handtryckningar, korta, brinnande blickar eller ömma småleenden. Han tyckte, att Camilla talade ovanligt mycket i ett mer än vanligt agiteradt, raskt tempo, och så gestikulerade hon bestämdt också mer än vanligt. Blodet steg honom åt hufvudet, han inledde ett samtal med roddaren om fisket i Genèversjön, och blef helt belåten, då de åter anlände till hotellets båtbrygga. Nu tog Rapp godnatt, tryckte med kälk-

borgarens litet tillgjorda vänlighet deras händer och gick. Han var trött och skulle tidigt upp i morgon. När de blifvit ensamma föreslog Camilla Gerhard att gå ett slag. Så gingo de af och an i den folktomma parken, medan solen sakta sjönk.

»Ja, kära ni,» säger så hon, »i kväll är det väl sista gången vi går här samman på tu man hand. Tack skall ni därför ha för hela vår trefliga samvaro. Tack! Denna angenäma tid skall jag icke glömma i brådkastet.»

»Hvad menar ni? Hvarför säger ni så? Skall ni resa?»

»Ja, herre Gud, talade jag icke om, att jag redan i går konsulterade doktor Hubaise, den store homeopaten, ni vet?»

»Neej!»

»Jo, i går förmiddag var jag uppe hos honom. Han ordinerade bergsluft som mera passande för mina angripna nerver. Och därför far jag också i morgon eftermiddag till Interlaken.»

»Jaså!»

»Jaha, klockan sex. Men hvad ni ser blek ut, min vän, ni borde icke gå ute så här under solnedgången, nej, det borde ni icke, herr Livin. — Ja, hvem skall nu hålla reda på er, när jag far?» tillfogade hon därpå efter en kort paus med en moderlig accent i rösten.

Han svarade icke. De hade kommit till slutet af gången och vände för att göra ett nytt slag. Hon måste återigen börja.

»Hur länge stannar ni själf här?»

Han ruskade på hufvudet, liksom ville han skaka af sig några tryckande tankar, och sade så likgiltigt han förmådde:

»Å, ett par veckor till, sen far jag väl till, till — Vichy,» tog han till på måfå utan att tänka på hvad han sade. »Där är säsong, folk, lif och hvad man eljes kan begära.»

»Ja, det gör ni rätt i. Man måste då och då byta vistelseort och icke växa fast på ett ställe. Så mycket jag tycker om Clarens, skall det i alla fall bli rätt roligt att komma upp till Interlaken igen. Det är ett vackert ställe och dessutom vida mer...»

»Distingeradt,» inföll han med ett hårdt tonfall, hvars hånfulla klang han icke ens gjorde sig besvär att dölja.

Hon blef litet röd under tinningarna, fixerade honom skarpt ett ögonblick och fortsatte dröjande:

»Ja, det var just det jag ville säga.»

Därpå återtog hon sin lugna min, lade sin hand lätt på hans skuldra och sade i en vänlig tanteton:

»Ja, kära herr Livin, jag vill redan i kväll tacka er för all er vänlighet, ty det är nog möjligt att vi icke få någon pratstund i morgon. Sedan jag sagt adjö åt Rapp, skall jag packa. Roa er nu bra, sköt om er, och lofva mig att söka upp mig, när ni en gång kommer till Stockholm. Det skulle vara så roligt att råkas igen och upplifva minnena från vår trefliga samvaro här. Men nu måste jag gå upp. Godnatt!»

»Godnatt, fröken.»

»Sof godt, vi ses i morgon,» fortsatte hon vänligt utan att låtsas lägga märke till det kalla, ceremoniösa sätt, hvarpå han sagt sin slutreplik.

Så aflägsnade hon sig och försvann i hotellentrén, men han gick häftigt af och an därute. Han var öfvertygad om att de båda... Nåja, det var detsamma, det bekymrade honom icke. Men hvad som grämde och pinade honom, det var att veta, att från och med i morgon skulle det gamla taga vid, skulle oron och intresselösheten åter komma öfver honom, var det slut med trefnaden, förbi med lugnet. Åter skulle han få börja flacka, irra hemlös ikring utan en människa, hvarken fjärran eller nära, som brydde sig om honom eller som han brydde sig om. Och i tungsinta tankar af leda och olust stirrade han utåt sjön, där mörkret för hvarje ögonblick växte.

Där borta tvärs öfver vattnet hvilar ännu solens gyllene boll på trädtopparna, dallrar ännu en bred, rödaktig strimma öfver vågorna. Men kring höjdernas vinfält och skogsdungar svepa lätta dimmor sitt brungrå flor, så konturerna småningom mer och mer försvinna i det skymmande dunklet. Endast de hvita bergspetsarna glimma och glöda ännu i ett skärt färgdis, men efter hand mattas äfven skenet där, det blir mörkare, mörkare, medan solen sjunker, så att till sist endast en intensivt lysande, eldbrandslik, röd punkt tindrar fram därborta, hvilken med en sista ansträngning sänder en blodröd linje tvärs öfver den dunkelblå, lätt vattrade sjöytan, en linje, som liknar den utspringande blodströmmen från

en åder. Så försvinner också den. Där solen lyst utbreder sig ett pjaskigt orangefärgadt skimmer. Det kvällas. Sjön lurar till, bergen slumra in, och öfver drömmande samhällen sjunger en kyrkklocka i Clarens sin sömninlullande vespersång. Nattvinden tassar lätt bland blomstertunga häckar och strör ut vågor af doft i den afkylda nattluften. Eljes icke ett buller, som stör, icke ett ord, som skär. Underbart tyst, vidunderligt stilla... så tyst... så stilla.

Under det Gerhard betraktade, hur skuggorna i mörka floder göto sig öfver nejden, leddes hans tankar öfver från stundens tillfälliga missstämning till hans lifs stora, oafkastliga sorg, som i hvarje ögonblick af missräkning och grubbel reste sitt hufvud och fyllde hans inre med en obekämpelig tungsinthet — medvetandet om hans egen oförmåga, om hans egen andliga och fysiska maktlöshet. Allt det hopplöst intetsägande, allt det tröstlöst tomma i hans existens, som äfven i lyckliga stunder satte en mörk folie till hans glädje, kom tydligare än vanligt för hans syn. Att lefva utan att duga till något, utan att äga kraft att flamma upp för något, utan att helt kunna gripas af något — bittert, bittert. Men gräte han också blodstårar, vrede han också i förtviflan sina händer, skulle det dock icke hjälpa, skulle han dock icke kunna förvärfva sig friskt, nytt blod, sundt, nytt själslif, och han segnade under tyngden af sin egen trötthet.

I en dof melankoli gick han med halfslutna ögon och slappa lemmar upp till sig, tog fram

chloralflaskan och beredde sig att lägga sig. En död slöhet började reagera mot hans upprörda sinnesstämning. Prudentligt tog han af sig sina plagg, och då han hörde sin granne i rummet bredvid, den dödssjuke fransmannen, från sitt sömnlösa läger sakta gnola på den vanliga melodien, melodien, som talade om gatlifvets muntra stoj, om fräsande champagneskum och om rendezvousernas lustiga, af kyssar afbrutna tassel, upprepade han själf mekaniskt, utan en tanke i sin hjärna, visans ord:

Je suis si jeune,
Je suis poitrinaire.
Il faut mourir,
Oui, il faut mourir.

En interiör från landet.

En kvalmig, vacker sommarmorgon med en sällsynt hög och djupblå himmel, endast borta vid horisonten några täta, ulltappslika strömoln.

På den långa, buktande landsvägen skiner solen med all kraft, och icke ett träd, icke en buske finnes vid vägkanten, som kan kasta sin lisande, mörka skugga öfver den brännheta, af djupa hjulspår fårade marken.

Rundtikring idel flackland, sädesfält vid sädesfält, potatisland efter potatisland, icke en skogsdunge, icke en bergsknalle, som kan förströ det af landskapets enformighet utpinade ögat.

Och så hett sedan — denna dofva, instängda rötmånadshetta, som i sin tryckande värma gör en orkeslös och matt, medan tunga svettdroppar pärla ur alla porer. De gamla knarriga gärdesgårdarna våndas i febertemperatur, vägkantens blåklint och spireor sänka tvinande doftlösa kalkar, och ett par dåsiga kor, hvilka med hängande tungor ligga och stånka vid en dikesren, gitta ej en gång röra på svansarna för att vifta bort de flugmyriader, hvilka kräla på deras ryggar.

Några åkdon rulla sakta förbi, långsamt fram-

släpade af starkt transpirerande hästar, medan kärrorna svettas så vagnssmörjan i svarta, feta klatschar dryper ner i sanden, och bönderna torka brunbrända, våta pannor med stora, apelsinröda näsdukar, prydda med deras kungliga svenska majestäters konterfejer.

En nätt trilla kommer i raskt traf farande, stannar ett stycke bortom den lilla, oformliga landtkyrkan framför skolbyggnaderna, och två medelålders män stiga ur.

Det är öns främste man, brukspatron Holmlund på Lindesnäs, och länets folkskoleinspektör, hvilken i dag skall besiktiga skolorna. Men ännu är det god tid, storskolans magister, hvilken tillika är klockare, postmästare och diversehandlare på ön, har ännu icke anländt, ej heller kyrkoherden. Båda herrarna sätta sig därför på förstukvisten och prata, under det pojkar och flickor i en oafbruten ström gå förbi dem, bugande och nigande. Brukspatron känner sig helt öfverraskad att se en mängd ungdomar, hvilka annars, obekymrade nog om sin bildning, bruka göra dagsverken hos honom, i dag infinna sig här stela och uppsträckta med allvarliga ansikten, nytvättade händer och rena kläder. Men saken är den, att klockaren, hvilken eljes utan invändning låter dem skolka, icke vill, att det på uppvisningen skall se tomt ut i skolsalen.

Brukspatron bjöd folkskoleinspektören en cigarr ur sitt cigarrfodral; denne mottog och tände den, och så fortsatte de båda herrarna sitt afbrutna samtal om den norska politiken.

Brukspatronen var en satt liten karl med en ärevördig, lockig, hvit peruk öfver ett anlete, som ännu var skärt och hvitt som en ynglings, en af dessa godmodiga, tilltalande patriarkfysionomier med fylliga, röda kinder, friska, röda läppar och yfvigt, hvitt skägg, hvilka komma oss att misstroget skaka på hufvudet, om vi händelsevis höra glunkas om, att ägaren icke är den hedersman, vi inbillat oss.

Folkskoleinspektören såg yngre ut, var reslig och högväxt, och hade ett skägglöst, elastiskt ansikte, passande för en aktör eller en präst, samt ett rikt, gult hår, som i nacken låg ned öfver rockkragen.

För ögonblicket följde hans uttryckslösa grå ögon oaflåtligt rökhvirflarna, hvilka slingrade sig rundt, rundt i den klara sommarluften, hans händer lågo stilla, slappa på knäna, och öfver hela hans person var denna dämpade ro, som isynnerhet sjukt folk håller af, denna eftertänksamma stillhet, som ingifver tillit, om den också snarare är ett uttryck af loj intresselöshet än af en verksam mans lugna kraft. Detta vissa affilade, afmätta, lätt blaserade låg för resten icke ursprungligen i hans väsende. Först med åren hade det satt sin stämpel på hans sätt att vara och hans tal — det var en tid, då han hurtigt rätande på sin långa gestalt, ifrigt gestikulerande tyckte om att orda om sitt »dådlustiga vikingalynne», men det var nu längesedan och hade i själfva verket kanske aldrig varit mer än en lindrig eftersläng af den litterärt-patriotiska götiskhet, som ännu i hans studie-

tid grasserade i Uppsala. Visst var i alla fall, att han med åren blifvit både erfarnare och tröttare; ännu när han först blef utnämnd till folkskoleinspektör, gick han hafvande med åtskilliga vackra och vackert äregiriga reformdrömmar om att göra sitt län till ett verkligt mönsterdistrikt, men snart nog hade han fått lära sig, att det var rådligast att nöja sig med tillståndet i skolorna som det var. Första åren hade han ett par gånger kört hufvudet i väggen, och det hade känts förbannadt obehagligt. Så drog han öronen åt sig, lät bli att röra i grumligt vatten, gladde sig, när det förhöll sig som det borde, lät det vara dåligt, där det var dåligt, och lyckades sedermera så småningom öfvertyga sig själf om, att det dock stod ganska bra till med folkundervisningen i hans distrikt.

Allra minst skulle han i alla fall brytt sig om att söka åstadkomma några förbättringar på den plats, där han nu var; det hade han en gång försökt och gjort lärospån, hvilka han ännu hade i friskt minne. Som hade det händt i går kom han ihåg sin färd från skolan, första gången han var på inspektion här. Han och kyrkoherden — en gammal skol- och Uppsalakamrat — åkte samman till prästgården. De hade en stund pratat om folkskolans betydelse, och så hade han själf sagt:

»Ja, bror Stålberg, den här Karlson är du väl icke nöjd med. Jag tycker, att han kunde ha nog med alla sina andra funktioner, som klockare etc., och låta oss få en ordentlig skollärare.»

»Jaa,» hade då kyrkoherden tittande i marken

svarat, »jaa, Karlson gör icke något behagligt intryck första gången man hör honom, det medger jag gärna, men när man blir van vid hans metod så...»

»Metod? Har Karlson någon metod? Jag tyckte han hvarken hade metod eller kunskaper.»

»Nu ska du inte vara orättvis, bror. Något geni är han icke, det går jag visst in på, men nog kan han tillräckligt för att läsa med barnungarna, och nitisk och driftig är han, och det är väl ändå hufvudsaken. Förstå mig rätt, förstå mig rätt, mig är det naturligtvis likgiltigt, om det kommer hit en annan eller Karlson stannar. Men Holmlund håller på honom, och som du vet, är det egentligen han, som styr härute.»

Så låtsade båda icke mer om saken, men efter den betan gästade folkskoleinspektören på sina resor alltid brukspatron Holmlund — denne hade det för resten vida komfortablare än kyrkoherden — ty han märkte med ens, att hans gamle vän åtskilligt förändrats, sedan den tid de i Uppsala på tu man hand satte samman en mängd vackra utopier för framtiden, och han tyckte det var onödigt, att kyrkoherden i sin tur skulle göra samma reflexioner om honom själf.

Klockaren tycktes för öfrigt vara en mäkta inflytelserik person på ön, och så pass förmögen hade han redan hunnit blifva på sin handel och sina befattningar, att han kunde försträcka kyrkoherden betydande summor, då denne alltför hårdt ansattes af gamla kreditorer eller hade spelat bort för mycket på vira eller raffel med ortens brukspatro-

ner. Ja, själfve Holmlund visade stor undfallenhet mot hans önskningar — i tysthet hviskades det om, att patron själf en gång före sitt giftermål haft ett äfventyr med en af klockarens döttrar.

Vår gode folkskoleinspektör hade därför genast insett, att här intet var att göra. Han såg genom fingrarna med skolans miserabla tillstånd och tyckte sig hafva vunnit en icke obetydlig triumf, då han fick kommunen att inrätta en särskild småbarnsskola. Till en början sattes där på Holmlunds förslag till lärarinna en trädgårdsmästardotter från hans egendom, en riktig bondjänta, hvilken ej hade andra kunskaper än dem, hon kunnat förvärfva sig under klockarens dråpliga undervisningstimmar. Men då hon väckte skandal i hela trakten genom att, känslolös och rå som hon var, hart när misshandla de stackars småttingarna, blef hon afskedad, och en vederbörligen utexaminerad lärarinna intog hennes plats.

På alla dessa förhållanden tänkte nu inspektören, där han helt trankilt satt och rökte, medan han och brukspatron Holmlund i dygdig harm korsade sig öfver de norska radikalernas »dumdristiga oförskämdhet», och med tunga, systematiska perioder togo heder och ära af Björnson och Sverdrup. Det blef allt lifligare i skolsalen, ju flera ungdomar som gingo in. Gälla röster, milda röster och grofva ofta öfverslående målbrottsröster sorlade om hvarandra, och bullret af de stridiga stämmorna, hvilka än höjde sig till crescendo, än i det närmaste dogo bort, åtföljdes af grofva sulors

dofva knarrande mot tiljorna, och af det raspande ljudet af böcker och griffeltaflor, hvilka beskäftigt gnedos mot bänkarna.

Täta hvirflar af hvitgrått damm slogo in från vägen. Annalkande vagnsrassel hördes. Hvita halmhattar skymtade närmare och närmare, och i en handvändning fylldes den stilla, vegetativa planen framför husen, där sparfvarna obekymradt hoppade ikring i den heta sanden, af ett sorlande, brådskande vimmel. Trillor höllo. Herrar och damer klefvo försiktigt ned, grupper bildades, och bäst man utbytte hälsningar, kom också klockaren gående med en rotting i handen, gjorde en vårdslös, plump bugning för herrarna på verandan och trädde med tunga steg in i skolsalen, där en ögonblicklig tystnad hälsade honom välkommen. Han var en isterbukig, groflemmad, undersätsig person med breda händer, breda fötter och ett bredt, buttert ansikte, hvars mest framträdande drag var munnen med sina tjocka läppar, städse öfverdragna af en hvit munskolla.

Han går fram och tillbaka i rummet, tager de illa tilltygade och otillräckliga läseböckerna ur sitt hörnskåp, och talar så vänligt till de plötsligen förstummade eleverna, som examen redan vore i full gång och inspektorn redan stod och lyssnade i dörröppningen. Men det gör han icke, ty därute är det ett pratande och ett hälsande, som ej vill taga slut. Nu äro alla komna, alla, hvilka genom sin ställning eller sitt intresse anse sig förpliktigade att bevista en uppvisning som den ifrågavarande, mest fruntimmer, hvilka på landet

högst ogärna försumma en extra förnöjelse, som kan, om också blott för en stund, rycka dem ur den förslöande dagligdags enformigheten.

Kyrkoherden Stålberg har kommit med sin koppärriga, astmatiska hustru Agata och sitt tysta, stela predikobiträde, en yngre teologie studerande från Uppsala, hvilken sannerligen icke har några sötebrödsdagar härute, ty det hör till kyrkoherdens diet att aldrig predika mer än en tre, fyra gånger på året — han får alltid svindel när han kommer upp i predikstolen.

För ögonblicket står han och pratar med fröken Halling, en förmögen äldre dam, hvilken ägnar honom lika som alla andra andliga, hvilka under hennes långa lifstid tjänstgjort härute, en trofast beundran. Hon besitter en egendom på ön, och hennes ensliga lifsförnöjelser bestå i att tillsammans med en skinntorr sällskapsdam åhöra årets alla högmässor, hålla små middagar med plumpudding à l'anglaise och allvarsamt samspråk i religiösa ämnen, samt att alla kvällar lägga invecklade, evigt långa patiencer med en rykande kopp svagt te bredvid sig. För henne är denna uppvisning en verklig fest, och hon har sedan gammalt fått häfd på att denna dag hafva traktens honoratiores på middag.

Kyrkoherden tackar just för hennes inbjudning med ett par förbindliga, vällagda ord. Hon svarar med att i långa, svassande satser utlägga, hur litet det är att tacka för, medan kyrkoherden otåligt drar i sina polisonger och inom sig tänker att det är hårdt, att man icke kan få en

god middag och ett trefligt litet viraparti utan att behöfva hålla till godo med den gamlas ymnigt framströmmande svada, som hon till råga på olyckan alltid i samtal med honom uppblandar med en hop illa passande talesätt och vändningar ur gamla postillor och predikosamlingar. Bredvid kyrkoherden står hans hustru och söker förgäfves kasta sig i samtalet, men fröken Halling vänder sig alltid bort ifrån henne. Agata är så obetydlig, hon kan icke dela sin mans höga flykt, säger hon ofta till sin sällskapsdam. I hennes ögon hafva nu alla präster en högre flykt, den försagde hjälpprästen från Uppsala icke undantagen, hvilken nu som alltid stirrar dystert framför sig och undrar om världen inser, att han gömmer mer inom sig än folk tror.

Däruppe på verandan står en annan grupp samlad kring brukspatronen och folkskoleinspektören. Det är fru Holmlund, hennes syster och hennes äldste sons informator. Fru Holmlund är en fyrtio års kvinna med simpla men godmodiga anletsdrag. Hennes historia är rätt enkel. För en tio år sedan kom hon till Lindesnäs som hushållerska, och när hon fått sitt andra barn med Holmlund, äktade han henne — hon var en utmärkt hushållerska och det var allt han begärde.

Ej heller fröken Beda, hennes syster, som i detta ögonblick står bredvid henne med sin arm i hennes, har blifvit delaktig af mer än den ytligaste fernissa, fastän hennes väsende är finare. Hennes anletsdrag äro reguljära, näsan rak, ögonbrynen kraftigt bågade, man skulle kunnat tro

att hon var helt ung, om icke den starkt svällande hakan, den fula ansiktsteinten och det glesnade framhåret motsagt detta, liksom ock den något mer än fullmogna yppighet, som låg öfver hela hennes figur.

Den tredje i trion, informatorn, var en skägglös ung recentior, som för första gången var ute på egen hand och längtade efter att bli man, en slags ofta förekommande modern Cherubin, hvilken känner sig hjärtnupet stämd vid åsynen af hvarenda flicka och dock icke lyckas göra någon, detsamma hvem, kär i sig. Nu har han varit här redan öfver en månad och icke kommit målet närmare. Visst tyckte han sig märka åtskilliga symptom hos fröken Beda, men han var icke säker, han vågade icke hoppas, och är det icke förargligt så säg, att ingen vill löpa i famnen på en, fast man städse står med armarna utsträckta för att taga emot, förargligt allra mest som man ju icke kan bli karl förrän man haft sitt äfventyr.

Kyrkoherden gick emellertid fram till folkskoleinspektören och frågade, om det icke vore tid att uppvisningen började. Denne nickade jakande; herrskaperna stego in i salen och rangerade sig på en bänk, men inspektören själf stannade i dörröppningen och stod där lutad mot väggen, blåsande de lätta rökhvirflarna från sin cigarr ut i förstugan.

Långa led af ljusa hufvuden, fina, ovala flickhufvuden med urrig lugg vid hårfästet och raggiga, runda pojkhufvuden på feta halsar, nickade

sömnigt af och an öfver bänkarna, medan läseböckerna höllos osäkert i brynta, vårtiga händer. En och annan pys skrubbade litet otåligt sin ryggtafla mot stödet bakom sig, en och annan flickunge vände sig så varligt som möjligt för att sända ett par förstulna, nyfikna ögonkast mot herrskaperna — eljes inte ett buller från hela skaran, som sakta gungade öfverkropparna omväxlande åt höger och vänster.

Det lästes högt, och upp hasplades de eviga gamla historierna, än knaggligt, abrupt, än ramsvis, störtsjövis i en uttryckslös, död monotoni utan något, som tydde på begripande af meningen. Så skulle ett par af barnen redogöra för innehållet. En elfvaårig, fräknig, lintottshårig räkel får frågan, står där tafatt och stammar utan att komma längre än till »då så, då så», och tvärstannar plötsligen. Det blir tyst; de öfriga pojkarna stirra nyfiket på offret, en halfvuxen tös fnissar litet skadegladt bak sin koftärm. Rottingen hviner fram och tillbaka i luften, svängd af klockarens grofva näfve, och man hör tydligen, hur brukspatron Holmlund hviskar sin informator i örat några ord om det fåfängliga i att söka bibringa bondungarna kunskaper. Det hela blir pinsamt. Inspektorn ber klockaren öfvergå till katekesen, och nu går det bättre tack vare kyrkoherden, hvilken går och hjälper de okunnigaste på trafven, smått sufflerande.

Inspektorn rotar emellertid i hörnskåpet, betraktar flyktigt ett par af elevernas skrifböcker, — plumpiga, flottiga med råa, halft öfverkorsade

glåpord på slutsidorna — och går efter några afslutningsord lindrigt skakande på hufvudet öfver till småbarnsskolan, dit de öfriga åhörarna följa honom.

Här har han ett bättre fält för sin verksamhet; här är han herre på täppan och behöfver icke vakta sig för att trampa någon mäktig klockare på tårna.

Här är blott en lärarinna, som man ej behöfver visa några konsiderationer, en af de där många, han själf genom sin rekommendation skaffat lifsuppehälle.

Han rätade därför upp sig, tog den unga flickan litet nedlåtande i hand och sade i en faderligt tillrättavisande ton så pass högt, att alla de omgifvande hörde det, att hon gärna kunde stryka luggen ur pannan.

Ett par af damerna myste i mjugg, men den unga kvinnan rodnade lätt, böjde det färglösa, trötta ansiktet några tum nedåt golfvet och grep sig så med en svagt skälfvande röst an med sitt förhör.

Barnen fingo stafva efter ljudmetoden, och det gick raskt undan med frågor och svar, vida bättre än i storskolan. Men de små fingo ej stort tillfälle att lägga sina kunskaper i dagen, ty inspektorn bad lärarinnan efter en kort stund afsluta sin lektion. Det var omöjligt att härda ut därinne, så olidligt kvaft hade det blifvit i det lilla köket, som agerade skollokal, det trånga kyffet, där småttingarna sutto hopklämda som packade sillar, och

en stor, utspringande spiselhärd delade det täppta rummet i tvenne triangulära halfvor.

Barnen fingo gå, men den unga lärarinnan kände sig helt nedslagen öfver att hon ej fick mera erkännande för barnens framsteg, och i tungsinta tankar gick hon in i sitt rum — en liten trång, skafferilik koj innanför köksskollokalen — för att kläda sig till fröken Hallings middag.

*

Fröken Hallings boningshus var en kuriös gammal herrgårdsbyggnad, som såg ut som om dess rum under olika tider nyckfullt, på Guds försyn blifvit fogade till hvarandra, och dess fasad och gafvelsidor erbjödo också den mest öfverraskande mångfald af hörn, kanter, utsprång och fördjupningar, som någon delirerande byggmästarhjärna kunde uttänka. Men hela denna självsvåldiga capriccio i trä och sten berörde icke obehagligt; där var ett visst vinnande, ålderdomligt tycke öfver fönstrens gröna luckor, öfver de till hälften vinlöfsöfvervuxna snirklarna, de målade trägallren på taket och den trohjärtade i feta, myndiga frakturtyper målade inskriften öfver dörren: Herren välsigne din ingång och din utgång.

Och denna känsla af en sedan länge bevarad trefvenhet förnams ännu tydligare, då man trädde in i de buktiga små rummen med sina djupa hålkälar vid taket och sina pjaskiga herdescener öfver dörrarna. En formlig doft af hemtrefnad slog

emot en därinne från väggarnas präktiga gamla empirespeglar och bleknade familjeporträtt med svalskört och styfkjortlar, från möblemangets hörnsoffor, bredryggiga länstolar och kupiga med mässingsbeslag försedda byråar, på hvilkas marmorskifvor gamla potpourrikrukor i antikt Mariebergsporslin höjde sig bland andra gammalmodiga étagèreprydnader från århundradets begynnelse.

Till och med volymerna bakom bokskåpets glas harmonierade med det öfriga bohaget — idel stamtrupper ur gamla gardet med ärliga, solida skinnryggar — Leopold, Fielding, Cederborgh och Knigge, och på förmakets divansbord lågo Thomas a Kempis, Scrivers »Själaskatt» och Bunyans »En kristens resa». I dessa gamla rum, där hvarje enskildhet sålunda bidrog att förflytta en till gångna dagar, voro nu ortens honoratiores samlade — äkta tarfligt nutidsfolk, och middagen var redan i full gång. Från ena ändan af våningen till den andra genljuder det af en måltids slamrande, skallrande sorl. Sällskapet har ordnat sig vid små bord, och mellan rummen bära söndagsklädda pigor med en viss provinsiell fernissa öfver sig brickor, fyllda med mat. Samtalet växer, tynar af och öfverdönas stundom af bullret af knifvar, gafflar och skedar.

I salen sitta fröken Halling, kyrkoherden och några andra vid ett gemensamt bord. Efter mycket besvär lyckas det värdinnan att vid rostbiffen leda samtalet in på sitt älsklingsämne »de eviga straffen», och med munnen full af legymer måste kyrkoherden för hundradeförsta gången utveckla sin åsikt härom.

I ett annat hörn spisar klockaren samman med ett par rödbrusiga arrendatorer och gamle Litsche, föreståndaren för Holmlunds tegelbruk, en hetlefrad, gråsprängd mecklenburgare, hvilken för åtskilliga år sedan måst begifva sig öfver till Sverige på grund af delaktighet i något mystiskt slag af »demagogische Umtriebe». De båda arrendatorerna skratta af full hals åt gubbens grofkorniga, med eder späckade anekdoter, hvilka blifva dubbelt tokroliga genom berättarens platt-tyska brytning. Men klockaren bara tiger och äter, äter och tiger, och för hvarje gång brickan kommer i hans närhet anhåller han den.

Inne i ett sidorum sitter ungdomen vid ett trefligt litet spelmansbord — teologen och fröken Beda, den unga lärarinnan och Holmlunds informator, Kurt Hjort. Kurt har fört henne till bordet, icke därför att han just brydde sig om henne eller höll af lärarinnor i allmänhet, tvärtom, han afskydde alla flickor, hvilka på något vis kunde hänföras under kategorien »emanciperade fruntimmer». Men han ansåg, att detta borde vara ett godt schackdrag mot fröken Beda, och han fixerade denna då och då för att söka upptäcka, om den stele teologen tråkade ut henne, något han tog för afgjordt. Men hon tycktes vara vid det bästa humör i världen och koketterade så mycket som möjligt med sin bordsgranne, hvilken, allt eftersom middagen framskred och vinerna serverades, blef lifligare och lifligare. Till sist reciterade han till och med för henne med mycken patos några strofer ur »Drabantens hämnd, tids-

bild från Guldkonungens dagar», en dikt, som i sin tid prisbelönts i gymnasialorden Amicitia och sedan varit tryckt i Familjejournalen. Hon applåderade och han svarade med att beklaga sig öfver prästen:

»Ni kan väl förstå, bästa fröken, att det är hårdt för en, som har så pass mycket andliga intressen som jag, att vara predikobiträde hos en kyrkoherde, som är så utan alla vyer. Märkte ni, hur han i söndags, under det jag predikade, stod och kammade sig i sakristians dörröppning, så hela församlingen distraherades. Men hvad skall man göra? Man måste underordna sig, den andliga upplysningen kräfver uppoffringar.»

Här förde vår gode man med en välberäknad rörelse sitt sherryglas till munnen, och fröken Beda nickade bifallande, men i smyg gäspade hon gång på gång. Å, han var olidlig, den karlen, han kunde plåga en oskyldig stackare till döds — och Kurt, den fjäriln, som nu hela tiden pratade och skrattade med den där lilla bleknosiga skollärarinnan, en sådan gås! Hon tryckte häftigt sin fot mot golftiljorna, betraktade förstulet Kurts fina, kvinnliga hufvud, och en vild lust kom öfver henne att föra sin hand öfver hans skära, fjuniga kind.

Emellertid hade desserten kommit på borden, och kyrkoherden reste sig för att hålla tal. Han äskade ljud, harklade litet och började. Han hade fattat sitt glas för att å hela ortens vägnar framföra en djupt känd tacksägelse först och främst till sin egen gamle vän, folkskoleinspektören, men

äfven till socknens nitiske klockare och dess nyanlända lärarinna för deras gemensamma, trägna mödor i bildningens tjänst. Af egen mångårig erfarenhet visste han, hvilken välsignelserik och ädel uppgift det var, att sprida bildningens skatter i de djupa leden, och just därför att deras arbete icke var af det slag, hvilket världen prisar med buller och bång, borde hvarje enskild människovänlig person stå i en så mycket djupare tacksamhetsskuld till dem. En skål för herr folkskoleinspektör Lund, för vår hederlige klockare och för fröken Gerda Alm!

Holmlund, som under talet suttit och vaggat med öfverkroppen, drog ett djupt, lättadt andetag. Fröken Halling lade sitt hufvud beundrande på sned och drack kyrkoherden till, och inspektör Lund själf svarade kort, att han var rörd af den välvilja, som lyste fram ur hans väns tal, och att han fullkomligt delade dennes upphöjda uppfattning om folkskolans betydelse. Det hade alltid förefallit honom som en heder att få verka i en institution, som, man säge hvad man vill, dock utgjorde fäderneslandets stolthet.

Middagen var slutad. Gästerna spriddes, och eftermiddagen gick som den plägar på dylika tillställningar.

Kyrkoherden slog sig ned vid ett virabord, och hans hustru gick ensam hem på kvällen, ty hon visste, att det ej var värdt att vänta på sin man. Han spelade ofta hela nätterna, till och med lördagsnätterna; en gång hade han gått direkt från virabordet upp i predikstolen.

Hvad Kurt beträffar, fortsatte han på eftermiddagen sin roll, och Gerda betedde sig i början misstroget och kyligt emot honom. Hon var så ovan vid en dylik hyllning, men till sist gladde hon sig åt hans uppmärksamhet. Ensam och vek som hon var, insöp hennes känsliga sinne allt, som genom sin ton eller mening tydde på vänlighet och intresse. Det kändes så godt att få tala ut en gång, hon blef allt mer och mer upplifvad, och där flög ett ljust, lefnadslustigt skimmer öfver hennes bleka ansikte. Fröken Beda däremot slog sig i eftermiddag på det stadgade, det seriösa, och allvarsam och stel satt hon och pratade förstånd med fröken Halling, men bet sig då och då i läppen, när de båda unga gingo förbi, inbegripna i ett lifligt samtal.

Hvad hennes kavaljer beträffar, skalden och teologen, satt han samman med Litsche och drack just sin andra toddy och såg så gemytlig och belåten ut, som han med ens lagt af både den prästerliga och den poetiska kostymen och nu för första gången allt sedan sin ankomst till ön kommit i sitt rätta element. Timmarna gingo så småningom, det blef kväll, och uppbrottsstunden kom. Klockan elfva körde Holmlunds vurst fram, och alla, hvilka skulle till Lindesnäs, klefvo upp. Kurt tog ett vänligt afsked af sin dam och satte sig bredvid fröken Beda — ett stycke ifrån de gamla och folkskoleinspektören. Och af for den långa skakande vursten, for i snabb fart fram öfver vägen genom ängsmark och skog.

Sommarnatten hade på tunga vingar sänkt sig

öfver trakten, kommit doftuppfylld och varm. Men där låg icke hvilans förfriskande stillhet, icke natttidens passionsfria slummer öfver nejden. Tvärtom, öfverallt famnades och fröjdades det, som ville allt — djur, örter, haf och träd — allt, rusa sig i en enda glödande, ekstatisk kärleksorgie. Hafvet slöt stranden i sina slingrande, hvita böljarmar. Upp från den rykande, heta marken ångade det genom den af vällukter tunga luften af julinattens fruktsamhet. Och inne i skogen, där vajande grenar smektes med ett sakta gny, långt inne i dunklet, där lysmaskarna här och hvar sände ut sina ljusa strålfloder öfver trädrötter, småtjärnar och lingonristufvor, djupt, djupt inne, där tusende sinom tusende biläger firades under löfmassornas alkovgardiner, därinne utstötte då och då en fågel sitt paroxysmartade kärlekskutter.

Och framåt far vagnen, framåt, under det de åkande iakttaga en nästan oafbruten tystnad. Deras stämmor skorra för skarpt mot den omgifvande stillheten. Efter en stund frågar Beda lätt med en nära nog omärklig, maliciös nyans i sin röst, om »skolfröken» var treflig. Joo, det var hon nog, svarar Kurt. Så tiga de plötsligen igen. De hafva en förnimmelse, som hade de något att säga hvarandra, men de få icke ett ord öfver sina läppar, icke ett ord — precis som om struparna svullnat igen. De bara närma sig hvarandra litet, närma sig hvarandra. Så kommer vagnen till en stor sträcka svedjeland, där tunga rökmoln hölja dem som i den tätaste dimma. Man kan knappt se sin sidoman. Det är så hett. Kurts

ögonlock vilja falla igen. Han kan icke tänka, han är så trött. Men bäst det är känner han en rund, fyllig arm med ett lätt smekande tryck lägga sig kring hans nacke. Hvad! Han är nära att skrika till, han håller andan ett tag, skälfver från topp till tå — hurra, där har han ändock sitt äfventyr, hurra! Och medan blodet cirkulerar häftigare i hans ådror, låter han i en blandning af lifslust, åtrående nyfikenhet och pojkaktig viktighet, som berusande slår honom åt hufvudet, sin darrande, varma hand med heta fingerspetsar sakta, sakta glida öfver hennes lena kind. —

Men i sitt lilla rum innanför skolsalen står Gerda och ser genom sitt öppna fönster utåt nejden. Det är, tycker hon, som vore hennes rum i kväll dubbelt trångt, dubbelt fattigt — hon vet icke hvarför — så ensamt, så tomt. Allt det där, som var ovant för henne — omväxlingen, de många människorna, vinerna och Kurts hyllning, ja, kanske mest den — allt detta, som plötsligen afbröt hennes sträfsamma dagars gråkalla enahanda, hade ledt hennes tankar ut på gömda, sällan trådda stigar, långt bort från de vanliga drömmarnas raka landsväg, bortåt, utåt. Och medan hon känner, hur den ljumma nattpusten kastar ymniga fång af ångande vällukter emot henne, kommer öfver henne en brännande, lidelsefull längtan att upplefva något, att njuta lifvet för fullt ångtryck, att firas, älskas, uppmärksammas och beundras, om också för att sedan plötsligt med ens försvinna, försvinna i en blink som en såp-

bubbla, hvars färgspelande skimmer ett ögonblick bländat.

Och komme han icke nu, komme han icke nu, när fåglarna sjöngo och allt stod i fullaste blom, så skulle han aldrig komma, aldrig — å, man kunde rifva håren af sig i förtviflan, när man tänkte på, att det var ens lott att få öda bort sina känslor i småsmulor utan att en gång få gifva sig hän blindt, utan en baktanke, utan att en gång odeladt få bortskänka allt, själ och kropp, hvad där jäste och brann i hjärnan, hvad där darrade och klingade i bröstet af återhållen, länge förvarad ömhet.

Men hon tänkte det nog, hon anade det nog: henne skulle ingenting hända. Nej bevars, hon skulle ostörd få gå i sin skola för att dag efter dag haspla upp samma nötta minnesläxa utan att ens blifva delaktig af lifvets medellycka — att få hem och barn — bara vänta, vänta på snön, vänta på våren, vänta...

Med halfslutna ögon och händerna knutna öfver hjässan står hon och ser utåt nejden, där skuggorna blifva djupare, djupare, där sus, svall och buller dämpas mer och mer — hon afbidar gryningen, den långa dagen, den tunga ensamma framtiden.

Hedersmän.

En lördagsmiddag på en ångbåt, som för fullt ångtryck ilar utåt skärgården. — Det är lifligt ombord. Öfverallt vimlar det af folk, som trängs och svettas, icke en sittplats står ledig. Men så är också dagen varm och vacker, sommarvarm och klar, och vädret sådant, att till och med den mest inbitne stockholmare, hvilken formligen är förälskad i trottoar och rännstenar, drar en liten suck af belåtenhet, då han får vända sin kära hemstad ryggen och lämna dess solstekta gator, dess skugglösa torg och dess tunga af asfaltrök inpyrda atmosfär åt sitt öde.

Beslutsamt kastar han sin pläd på armen, stiger käckt upp på landgången och känner sig i sitt innersta hjärta rätt nöjd öfver, att han ändock har någon att hälsa på, att några af hans vänner och bekanta i alla fall »varit så tokiga att hyra sig sommarnöje». Men hans vänner och bekanta själfva, hvilka annars hela veckan äro fastnaglade vid pulpet och disk, vid skrifbord och inlagor ända till sextiden på eftermiddagarna, slita sig en sådan middag lösa och begifva sig med fyllda buteljkorgar, med fickorna utspärrade af

lånbiblioteksklektyr och med samvetsgrant uträttade, öfverkorsade promemorior i plånböckerna till sina respektive familjer för att i allsköns mak och treflighet njuta af landtlifvets dolce far niente ända till söndagskvällen. Men då är det också slut med härligheten, ty se'n börjar arbetsveckan, se'n kommer »der blaue Montag».

Båten är alltså fullpackad med folk. I fören spelar en halfsluskig musikant på cittra för några söndagsherrar, hvilka tagit sig bondpermission. På mellandäcket halfsofva ett par hemfarande bönder, och i rökhytten bolma politiserande, samhällsförbättrande grosshandlare af alla krafter, medan kungl. majestät och kronans trogna ämbetsmän med de oumbärliga portföljerna på sina böjliga knän och binoklar på sina värdiga byråkratnäsor från kommandobryggan iakttaga förbiseglande kuttrar.

Lifligast är det dock under akterdäckets skuggande soltält, ty där sitta alla fruar, som i dag varit inne och gjort uppköp; de sitta där i sommarhattar och halfhandskar, småprata, bläddra vårdslöst i engelska missromaner och göra i tankarna förbittrade öfverslag öfver sina väninnors toaletter.

Och vidare går fartyget med stampande maskin, medan lätta rökhvirflar i gråa slingor ringla utur skorstenspipan, vidare förbi grönklädda holmar och trädbevuxet fastland, där topparna tyckas röra vid den helblå sommarhimlen, förbi täckt inbäddade sommarställen, byggda i den älskade, nationellt svenska ladustilen, förbi kala klippor med röda stugor och grönmålade förstukvistar,

förbi lummiga strandpartier med nakna, skinande ryggar på långgrund sandbotten, med botaniserande pojkar i gräset och lustfarande sällskap på backen.

Vidare och vidare ilar ångbåten, vidare och vidare, medan där rundt ikring den af solrök rätt töckniga luften skymta glänsande, solglittrande fjärdar med tusentals lekfulla små böljbarn, hvilka brottas i ystert gnabb; framskjutande näs med underliga, klockbehängda, hinduiska pagoder längst ute på uddarna — romantiska kryddkrämares arkitektoniska utsväfningar —; stenlagda kajer, trampade af damer, hvilka med koketta simdräkter på armen klifva in i ett badhus med grekiska citat ur Pindaros utanpå, ett badhus, som blifvit uppbyggdt af en man, hvilken från sin spädaste ungdom stått och mätt ut madapolam; och snäfva, grunda kanaler, hvilkas vatten skiftar i gult, kanaler med albekransade stränder och ankor, som snattrande gräfva utanför knöliga trädrötter bland sjöbottnens rödgula, lungsura sandskärfvor.

Då och då saktas maskinen, och ångbåten stannar vid en brygga, där en gammal aktuarie njuter sin semester öfver Allehandas spalter, en puttrande köksa med armarna i sidan väntar på kött från Frögren, och en studenträkel, som egentligen skulle informera en gänglig pojklymmel, själf står och tager information af ett par damer i ljusa, lätta sommarklädningar med schäferhattar på de blonda hufvudena. — Så stoppas det, en fru hoppar ned på bryggan, passagerarna höra, hvad mamma säger till lilla Kalle, som sitter och

metar i en nytjärad eka med benen dinglande öfver relingen, höra också, hvad lilla Kalle svarar mamma, och vips är fartyget åter i gång, och stället försvinner småningom ur de spanandes synkrets. —

Nere i den eljes tomma matsalongen sitta två herrar och prata med ångande kaffekoppar och halffyllda likörglas framför sig. De hafva nyss slutat sin middag, och de samvetsgrant tömda buteljerna, hvilka uppasserskan just lyfter bort från bordet, hafva lämnat ett rödlätt sken efter sig på herrarnas ansikten, kring hvilka de fladdrande rökmolnen från de blossande cigarrerna sprida sitt blågråa töcken.

Den yngre af dem är en medelålders man med en stel, afmätt hållning, ett stelt, stereotypt ansikte och ett stelt, klotaktigt, framtill kalt representativhufvud. Det ängsligt sökta och puritanska i hela hans person stärkes ytterligare genom den mörka, omsorgsfullt knäppta svarta bonjouren, och genom den onaturligt orörliga, tunga hvila, i hvilken alla hans lemmar befinna sig. Själfva anletet är, också det, orörligt; blekt, dödt, påminner det om en gipsmask, och de långa, ljusa mustascherna dölja det enda minspel, som synes i hans ansikte, en spasmodisk muskelrörelse kring de fibrösa läpparna. Men denna konvulsiviska ryckning är egendomlig, den låter en tänka på det gamla ordstäfvet om det lugna vattnet, där de stora fiskarna gå, låter en ana, att där röra sig mera sjudande lidelser bak det glatta, välstärkta skjortbröstet än man vid första ögonkastet tror.

Den andre mannen halfligger på soffan i en vårdslös ställning med den långa öfverkroppen vräkigt bakåtlutad. Hans ansikte är vanligare. Han har den alldagliga, moderna silenens råa fysionomi. Han har rödbrusiga, pussiga kinder, fnasslig näsa, röda polisonger och röda mustascher öfver läppar, hvilka äro utböjda, svällande och tjocka som en mulatts.

De båda herrarnas samtal har farit hit och dit, det har rört sig om ditt och datt, om Anderson, Petterson och Lundström, och det har, som man kunnat vänta, af den stele, hvilken hela tiden hållit sig så mycket som möjligt på sin kant, förts återhållet, förnämt med karga, trögt framsagda repliker, men af hans sidoman åter med en viss ordrik, jovialiskt öppen cynism. Nu ser det ut, som vore det i aftynande. Korta frågor och tvära svar dimpa med långa mellanrum ned genom röken — dåsigheten efter middagen har infunnit sig. Maten smältes, medan ångbåten ilar framåt, oafbrutet framåt, och slamret från köket innanför beständigt tränger in emot herrarnas örhinnor.

Så tager den rödbrusige till ordet, i det han häller en ny konjak i sin väns glas, och för att utspinna en ny samtalstråd säger han:

»Jaså, baron har kunnat så där utan vidare desertera från landtbruk och hela tutten?»

»Ja, hvad skulle jag göra, herr major? Jag hade angelägna ärenden att uträtta i Stockholm, och när jag redan var där, måste jag ut och lufta på mig litet.»

»Naturligtvis! Säger ingenting om det. Gamla fideikommisset reder sig nog fan, brukade min vän Ulf i lifstiden säga om sitt kaptensboställe, ha... ha... ha... — Men nu en annan sak: tillåt mig fråga, hur mår er lilla fru? Det är nu många herrans år, se'n jag såg henne.»

»Tackar! Hon befinner sig väl. Litet nervös brukar hon nu alltid vara, men eljes är hon som sagdt ganska kry. Och er egen?»

»Jo, tack! Hon ligger i Lysekil och badar i sommar.»

En paus uppstår. Baronen stirrar slött framför sig; ångbåtspipan hvisslar, och major Hjelm reser sig upp, ser ut genom fönstret och utbrister raskt:

»Min själ och salighet, ser jag icke redan Björkviks brygga därborta. Så går tiden undan i trefligt sällskap. Men hvad vill det här nu säga? Björkvik är ju sista stationen på vägen. Herre Gud, baron skall då till samma ställe som jag, icke sant?»

Under det majoren med sin vanliga skorrande röst yttrade detta, hade baronens ansikte blifvit om möjligt ännu blekare, partierna mellan ögonen och öronen formligen glänste i en matt hvithet, och det ryckte osedvanligt häftigt i hans mungipor. »Jo, jo,» stammade han, i det han i sin förbittring tryckte de långa, hvassa naglarna in i händernas slappa kött, »ja, ja visst, jag ska' — jag ska' på besök här.»

Majoren, som märkte hans förvirring, såg ett ögonblick förbluffadt på honom, sprang så upp,

tog i häpenheten två toner af en glad visstump, liksom om han inom sig funnit nyckeln till gåtan, teg därpå strax igen och började ifrigt slå om sig sin vida, blåa kappa, medan han då och då under lugg förstulet betraktade baronen, hvilken tafatt vände sig om och låtsade justera sin halsduk framför en spegel.

Så gingo båda herrarna upp på däck, utan att yttra ett ord gingo de af båten och skildes vid bryggan. Baronen förde sin hand till hattbrättet och ville raskt aflägsna sig, men majoren tog hans hand i sin, tryckte den varmt, och i det han sökte taga en så kordial min som möjligt på sitt ansikte, sade han med en stämma, hvilken, trots sin konstlade flegma, lätt tangerade skrattet, att han önskade att de snart skulle råkas.

Baronen nickade jakande med tänderna hårdt sammanbitna och halfsprang uppför en backe, till dess han kom till en låg, grönmålad trädgårdsgrind, där en kvinna och en femårig gosse stodo och väntade.

Kvinnan var lång och smärt, hade ett vackert ehuru något medtaget ansikte med bruna, simmande ögon, hvilka tindrade i en våt glans, och ett egendomligt, halft spotskt, halft eggande leende kring de tunna läpparna. Gossen liknade påfallande baronen.

Majoren däremot gjorde sig ingen öfverdrifven brådska. Han gick sakta steg för steg framåt, småsjöng leende på katalogarian ur Don Juan och mumlade just i vägkröken för sig själf:

»Jaså, gunstig herrn ä' den där baronen, som lilla Edla talade om, han, som också...»

Så försvann baronen bakom ett skogsutsprång. —

*

En tredje person hade samtidigt med dessa två gått af vid Björkviks brygga, en gammal pensionerad revisor, som kommit ut för att besöka en annan hedersman af samma skrot och korn, en gammal f. d. fabrikör, hvilken här för sommaren hyrt en fiskarstuga för sig och sin enda dotter.

Här lefde sålunda dessa två — far och dotter — på tu man hand, stilla för sig själfva, som de gjort allt sedan flickans mor dött, lefde här ensligt och tillbakadraget, utan att något inträffade, som bragte dem ur deras vanliga tankar, ur deras vanliga sysslor, utan att en händelse skedde, hvilken lät en dag framträda skarpare för minnet än någon annan. Den ena stillsamma dagen lade sina lugnt försvinnande timmar till den andra, och det blef afton och det blef morgon vecka ut och vecka in, utan att någon af de tu önskade sig bort från detta ensliga lifs enformiga men fridfulla ro.

De trifdes här båda. Den gamle mannen var trött, trött och utarbetad af tunga års oafbrutna slit. Sorg och sjukdom hade kommit och gjort sitt till för att bräcka hans mannakraft — nu var han blott en gubbe, som bäst fann sig i ett

dåsigt, händelselöst dagdrifveris vegetativa lugn. Han kunde timtals sitta på bryggan med ett metspö i handen och omväxlande se på sina stöfvelstroppar och löjstimmen, hvilka glänste i vattenbrynet. Sinsemellan lika som kulor på ett radband försvunno hans dagar; han åt frukost och fiskade, sof förmiddag, åt middag och fiskade, sof eftermiddag, åt kväll och lade sig åter att sofva för att nästa dag göra samma saker om igen.

Den unga flickan längtade ej heller bort — åtminstone ej i hvardagslag. Ensligheten hade hon fått vänja sig vid, allt sedan hon var liten. Nu var hon sexton år gammal, men så långt hon kunde minnas tillbaka såg hon alltjämt för sig en enda bild af sig själf, hur hon satt ensam, ständigt ensam i en vrå, och det förekom henne, att hon vuxit upp och blifvit stor på ett säreget sätt, alldeles för sig på ett enda ställe, ungefär som en sällsynt ört genom en underbar skickelse skjuter upp och frodas på en aflägsen, förbisedd punkt i ett orangeri.

Hon hade aldrig gått i någon större skola; de små skolkunskaper, hon besatt, hade lektionsvis bibringats henne — hennes far hade aldrig velat släppa henne ifrån sig. Hon var allt för honom, han ville vara allt för henne. Därför hade han också sökt att tjänstgöra hos henne i alla upptänkbara befattningar. Han hade vaggat och senare pratat henne i sömn, som det en ömsint barnjungfru ägnar och anstår, och han hade stojat och gjort upptåg med henne som en lekkamrat af det hängifna, pudeltrofasta slag, man

får leta efter, en lekkamrat, som hon kunnat tufsa om med, så mycket hon velat, om det fallit henne in att vara odygdig, men någon sådan okynnighetslust kom aldrig öfver henne, hon bevarade städse sitt eftergifvande, stillsamma, litet våpiga naturell.

Nu hade hon gått och läst, men man hade det oaktadt svårt att betrakta henne som en fullvuxen dam. Hennes kroppsbyggnad var spinkig och bräcklig, lemmarna späda och outvecklade, och hennes fina ansikte hade ännu något barnsligt, oerfaret öfver sig, som frestade en att tilltala och smeka henne, som vore hon högst en tretton år gammal, men tillika något tärdt, sjukligt, konvalescentartadt, som dref en att tala saktare och röra sig tystare, när man såg henne sitta framför sig och spana utåt rymden med sina själfulla, frågande ögon. Öppnade hon då sin mun och besvarade ens ord med sin mjuka, beslöjade stämma, hände det icke så sällan, att man måste draga på munnen åt det gammalförståndigt snusförnuftiga i hennes anmärkningar. Då stannade hon med ens, såg ännu mera frågande på en; en fin rodnad for öfver den bleka, hvita huden, och det fattades föga att ett par tårar började darra i de svarta ögonhåren. Hennes känsliga sinne kunde icke förstå, att det låg något obegripligt komiskt, skrattretande i kontrasten mellan de gammaldags åsikter och ordvändningar, hon fått sig inympade från fadern, och de skälfvande barnaläppar, hvilka uttalade dem.

Hennes rum hade varit hela hennes värld,

där hade hon lefvat, där hade hon grubblat och tänkt, grubblat och drömt, drömt blidt, obestämdt och monotont, som man gör, när man ej känner lifvet och ej heller genom läsning kunnat förvärfva någon näring åt ett fantasilif, som stod i grodd.

Hon hade läst så litet, och när hon band samman detta med de små erfarenheter hon gjort, med de förflugna yttranden hon mot faderns vilja fångat i flykten, fick hon en besynnerlig, oklar uppfattning af lifvet, en uppfattning, som påminde om den föreställning en vandrare kan göra sig om ett landskap, som svept i dimhöljdt töcken är utbredt framför honom.

När hon så gaf sig till att fantisera om detta lif, som hon åtrådde utan att känna, allt det där böljande, myckna, som fanns utom henne, farligt och härligt, snärjande och lockande, ack, så lockande, kom hon just icke långt. Alltid föreföll det henne, som om hennes stackars tankar, ovana att flyga, vingbrutna flaxat hit och dit, och hon kunde icke neka, att det kändes rätt ljuft att helt beskedligt komma åter till sin lugna vrå i soffhörnet med hushållsbokens additioner framför sig på sybordet, att det var rätt skönt att helt kälkborgerligt återfinna sig själf i verkligheten, den rama, prosaiska verkligheten, sådan hon kände den, lidelsefri, lugn och molnlös.

Det var blott då och då, när hennes blod rann häftigare i ådrorna, när det brände inom henne, brände hett ända ut i fingerspetsarna, som en starkare längtan kom öfver henne, som eggande, reslystna tankar drefvo henne ut ur den pinande

enformighet, i hvilken hon lefde. Och ut flög hon då med upptäcktslystna tankar, ut på måfå, utan att rätt veta, hvart hon ville, utan att klart inse mer än ett, att hon trånade, trånade och längtade i hvarje fiber efter någon, efter något, hon visste icke hvem, hon visste icke hvad. Men ej heller i sådana stunder höll luftslottens sköra virke länge stånd. Snart sjönk hennes inbillnings lysande Fata Morgana samman till ruiner och bäst det var, flöto drömbilderna helt snöpligt ihop till hennes sofkammares eviga, fyra väggar. Glansen gick, doften svann, sången tystnade, och i trött modlöshet slöt hon tunga ögonlock, önskande att alla de skiftande drömmar och tankar, hvilka i växlande ebb och flod rörde sig i hennes håg, skulle smälta samman och blifva till en mäktig, stark ström, som kunde bära henne, blundande och skälfvande i lycksalig väntan, till fjärran, fjärran aflägsna rymder. —

Till dessa två hade den gamle revisorn kommit, och ett sådan afbrott i deras stilla existens hade gjort eftermiddagen helt festlig. Nu sutto gubbarna inne i fabrikörens rum och spelade whist à deux, då och då smuttande ur toddyglasen bredvid sig, men Ada — så hette den unga flickan — satt på gungbrädet utanför fönstret och sydde.

Kvällen var härlig, en af dessa äkta, ljumma julikvällar, då tusende dofter stiga berusande upp från skog, mark och sjö, då rödvioletta molnpar sakta glida öfver blånadt himlafäste, och fullriggade speljakter som stora, simmande svanor segla öfver den färgskiftande, af lätta vindkårar krusade

vattenytan. Det fläktar varmt. Solen har gått ned, men ännu glöder och brinner det därborta vid horisonten i ockra och orange öfver skogstopparna på andra sidan vattnet. Hela fjärden darrar i små krusiga, dallrande vågor. I kungsådern dyka strömmingsskötarna upp och ned, svajande böja sig vasstänglarna mot sjöytan, och klunkande i stillnadt svall slå böljorna upp mot bryggan, där ett par fisktrummor stå tomma och vänta på sitt silfverglänsande innehåll. —

Ada har låtit arbetet sjunka ned i sitt knä, hon känner sig så vek till mods, hennes blå ögon se drömmande utåt sjön.

Gubbarnas prat tränger ut till henne, och hon lyssnar till deras ord i början tankspridt, maskinmässigt, sedan mer och mer uppmärksamt, ängsligt följande hvarje stafvelse.

Revisorn börjar:

»Jag såg major Hjelm och en annan gentil herre på bryggan här.»

»Jaså! Då var väl den andra baron Stjärnklo, kan jag tro.»

»Jaha, mycket sant! Stjärnklo var det, fast jag icke kände igen karlen, då jag såg honom. Stjärnklo, den store possessionaten och riksdagsmannen — ... Ruter är trumf. Den här gången är det jag, som blir slagen på fingrarna, ska' jag säga, bara hackor har bror gifvit mig.»

En paus! Korten glida raspande öfver bordsytan. En stund förgår under tystnad. Så tager revisorn åter upp samtalstråden:

»Hvad kunna sådana där högdjur vilja här ute?»

»Högdjur, sa' du, ja visst ja! Snygga pojkar, båda två! Kjoltygshistorier, förstås!»

»Å, hvad säger bror Jönsson, fruntimmersaffärer, men di ä' ju gifta båda två.»

»Gifta, ja gudbevars! Men inte bete de gökarna sig, som de vore det. Kapten på ångbåten har berättat mig hela historien.»

»Ja, hvad majoren beträffar, så... han har då alltid varit ett svin, trots ordnar och stass, men den andra, baronen, riksdagsmannen, å, det låter otroligt.»

»Ja, det ä' nog möjligt,» fortfor fabrikören med småborgarens litet bornerade men rättsinta och uppriktiga indignation, »det ä' nog möjligt, att det förefaller underligt, men sant ä' det i alla fall. Hon lär ha varit kammarjungfru hos hans baronessa. Nu bygger han henne en gentil villa härute. Du kan icke tänka dig, hvad det för Adas skull harmade mig att se de där två slinkorna gå här ikring, men jag har också undvikit dem så samvetsgrant som möjligt. Fina damer ska' jag säga, och så ä' di gudbevars väckta också och lipa och åbäka sig, så fort de få tag i någon af de där ohängda kolportörlymlarna, hvilka stryka ikring härute. Schoddy den fina världen, bror, bara schoddy! Du ska ge!»

»Ja, sådant är äktenskapet nu för tiden — tag af, kära bror!»

Så leddes samtalet in i en annan fåra, men Ada, som under dess gång suttit andlöst stilla,

som fastkedjad vid bänken med centnertunga vikter utan att äga kraft att resa sig och undfly dessa ord, hvilka i sin brutala, sylhvassa skärpa voro så motsatta, så oförenliga med hela den fridfulla stämning, i hvilken aftonens okränkta stillhet försatt henne, reste sig nu sakta och försiktigt.

Hon hade blifvit blek i ansiktet, hon tryckte händerna varligt mot bröstet, som hon känt några blodkärl springa därinne, och med ögonen fästa på marken gick hon långsamt in till sig.

Men när hon kom dit in, satte hon sig vid fönstret, lutade hufvudet mot sina händer och grät. Ett oändligt vemod hade kommit öfver henne, ett sådant, som inga tårar lisa, en tungsinthet af ett slag, som endast det hjärta kan känna, hvars ungdomsskäraste förhoppningar, hvilka förut sorglöst kretsat på drömmarnas alla sollysta kosor, plötsligen mist sina skira fjärilsvingar, och döda och tunga hamnat på en sopbacke.

Några minuters erfarenhet hade gjort henne gammal, gammal och klok, sådan som världen vill hafva en. Det var första gången i hennes lif, som det dåliga, det stygga i världen omedelbart berört henne, och med ens hade de ting, kring hvilka hon flätat ett troskyldigt hjärtas kärleksfullast hopspunna trådar, smulats sönder i bitar.

Kärlek, äktenskap, hem, dessa ord, hvilkas blotta namn ljudit med sordinerade cellosträngars smältande klang, allt det där, hon läst och hört om, som skulle gifva hennes flämtande tankar

näring, hennes törstande hjärta innehåll och gjuta verkligt lif i hennes tomma skentillvaro, allt det där, det var då ingenting annat än begärelse, mened och lögn — ingenting annat!

Hvad som förut skimrat och tindrat som guldglänsande dvärgsnät i skog en solvarm midsommardag, så florsfint, så hemlighetsfullt hoptvinnadt, så spindelväfslätt, hade nu slitits sönder i tusende fragment af verklighetens råa, smutsade näfvar, och ramlad var drömbryggan, som förr en gång ledt mot framtidens blott till hälften anade lycka.

Nu förstod hon hvarför de skrattat åt henne ibland, jämnåriga och andra — hon hade varit enfaldig, löjligt, godtroget enfaldig. Nå, med det var det slut nu, ingen skulle längre ha orsak att le åt henne. Nu hade hon blifvit klok, ty nu visste hon, att där inte fanns något värdt att drömma om, och att hon ingenting, rakt ingenting hade att hoppas på — nej, tröstlöst och tomt alltihop, flackt, flackt, flackt in i oändlighet. Och hon grät öfver brustna strängar, öfver att hennes tro på människorna vissnat, öfver att hennes hopps skatter rånats. Hennes sinne fylldes af bitterhet, fylldes af misstro och sorg, och när hon på aftonen kom in till kvällsvarden med den vanliga skygga hållningen öfver sig, sågo de båda gubbarna förbluffade på henne. De kunde rakt icke begripa, hvarför deras kära lilla sötunge med en gång fått röda ögon och svullna ögonlock.

*

Baron Stjärnklo hade denna gång icke haft väntadt nöje af sitt besök på Björkvik. Han var hela tiden gnatig och retlig och högst förargad öfver att majoren fått se honom i korten. När så söndagseftermiddagen kom, lät han skjutsa sig till andra ändan af ön för att på en annan led återvända till Stockholm. Han ville för ingen del ännu en gång sammanträffa med den där påhängsna figuren, hvilken han i sitt hjärta önskade dit pepparn växte.

Han hade dessutom brådtom hem. I veckan skulle det bli prästinstallation i trakten, och då skulle han som ortens mest ansedde och mest representative man hålla middag för biskop och andra notabiliteter, och dessförinnan fick han ju lof att bereda sig på ett värdigt mottagande.

Majoren däremot väntade lugnt till måndagsmorgonen. Han för sin del hade ingenting emot att råka baronen igen. Herre Gud, det var ju en bildad och human karl, en man ur societeten med både förstånd och omdöme, ingen inskränkt kälkborgare.

Saken var den, att majoren på senare tiden alldeles lagt bort att genera sig.

KONFLIKTER

BIBLIOTEK·C

I elfte timmen.

Neej, din långa Satan! Kom inte hit, säger jag, kom inte hit... Merde!... Jaså, du sa' det... Merde!... Du vill känna på knifven, märker jag... Där, din djäfvul... Sacré nom!... Smakade bra, hva?... Är du nöjd nu?... Stöp karlen?... Nej!... Likblek... Usch, klibbigt, vidrigt, otäckt!... Så det dryper, droppe för droppe ner på kroggolfvet, rödt och varmt... Allsmäktige Gud i himlen, karlen är död!... Död, död!... Mördad. Bort! I väg!... Gendarmerna... De nalkas, de nalkas, de komma! ... Jag hör dem... Tramp, tramp!... Öfver Rue de la Liberté... Gud förlåte mig!... Ner till hamnen... Rinner det något efter mig?... Ångbåten går i kväll... Hvem känner den där i Sverige?... Skynda!... Ska de känna igen kaptensmössan?... Tramp, tramp... Fortare... Gud, de stänga vägen, de gripa mig, de fatta mig... Tramp, tramp. Fortare, fortare, fortare i Jesu namn!... Tramp, tramp... Nåd!...

Här slog f. d. sjökapten Hedenberg sin hand hårdt emot sängstolpen och reste sig med ögonen slutna och skjortan som en svettdränkt klut fastsmetad vid ryggraden. Blek, dödligt förskrämd,

ännu skälfvande under drömmens hejdlösa ångest for han upp ur sin slummer. Den nyss flydda drömmen bredde fortfarande sin fantastiska slöja öfver allt ikring honom, och en skåpkant, som han såg midt emot sig, blef med gesimsstyckets snidade hörn till en lång, lång man i brunt, i tobaksbrun väst och snusbrun rock, en lång man med ett litet fult, grinande och förvridet ansikte, omgifvet af glesa, röda polisonger, ett ansikte, som satt högt uppe på den gängliga, magra kroppen som en täljd krycka på spetsen af ett spanskt rör... Och de små mefistofeliska ögonen plirade så ondskefullt, så hjärtlöst och hånande emot honom, medan de tunna läpparna därunder logo ett sardoniskt löje, så oxeltänderna syntes, gula och vinstensbesatta... En frossattack skakade mannen i sängen som ett asplöf. Hans hjärta dunkade. Hans knän skallrade. Han drog benen upp till bröstet och kröp lik ett mörkrädt barn i vanvettig fasa ned bland kuddarna, för att just då hans hufvud maktlöst föll ned på örngottet märka, att han ingenting sett — utom kanten af ett skåp.

Och under det han drog en matt liten suck af tillfredsställelse, såg hans öga, hur hvarje möbel i rummet efter hand antog sin hvardagliga skepnad — soffor, stolar, bord, hvad det nu var. Med ens kom han ihåg, att han bara hade drömt, att han helt beskedligt och lugnt låg i sin säng i Grand Hôtel du Louvre et de la Paix i Marseille. Det ansträngdt spända i anletsdragen gaf efter, jämnades ut. En ljuf dåsighet mjukade upp hans

lemmar. Han slöt ögonen och försökte slumra, men det lyckades icke. Hans andhämtning var för knapp, för kort, och det pep och rosslade i bröstet på honom, som i ett dåligt instrument under en tölpig stämmares fingrar. Förgäfves sökte han arbeta sig i sömn genom att följa tapeternas slingrande ornamentverk, genom att stirra sig trött på visaren, som med sirliga små hopp trippade urtaflan rundt å pendylen där borta på cheminén. Nej, omöjligt att sofva. Och till råga på olyckan föll solljuset in genom persiennernas gräsgröna spjälor, satte glänsande rutor här och hvar på gardiner och mattor, gaf rummets godtköpsartade hotellyx en vinnande relief af glädtighet och skar mot den sjukes svidande ögonlock i all sin sydländska, brutala ljusskärpa.

Kapten Hedenberg fattade sin bibel, läste halfhögt några sidor med sin staccaterade, astmatiska stämma. Steg så upp och klädde sig. Ett ögonblick tittade han ut på hotellgården, där rörelsen redan var i full gång med kommande och farande åkdon, med ilande, pratande, sittande grupper af olika nationaliteter. Ty där inom hotellets ljusrappade byggnadsräcka böljade redan en världsstads hela brokiga turistlif af och an. Hotelldirektören stod med händerna i byxfickorna i sin dörr, och portiern med händerna i livrérocken i sin. En kypare i svart frack och trådvantar spetade lätt på tåspetsarna som en premierdansör tvärs öfver gårdens asfaltläggning, medan han, lika omsorgsfullt som en gudmor kånkar på ett lindebarn, på armen bar en dammig rödvinsbutelj, sorgfälligt insvept i

en servet. Några resande i ljusa rockar vandrade ut genom porten med resehandböcker i derbyhandskarna. Och hotellets gröna papegoja fläkte ut med vingarna, hälsande den bortrutschande omnibusen med sitt eviga, monotona: »au revoir»...

Hedenberg gick framåtlutad, hoštande, harklande, med sin pläd öfver axlarna in i rummet bredvid. Där satt hans trettonåriga dotter vid kaffebordet.

»God morgon, far!» ropade hon honom till mötes, då han steg öfver tröskeln, »god morgon, god morgon!»

»God morgon, kära Signe,» svarade fadern och strök med sin magra, ådriga hand öfver flickans hjässa. »Är du redan färdig? Då har du väl knappt hunnit sofva ut ordentligt?»

»Joo bevars!»

»Nå, det var bra det!... Men säg mig, hur känner du dig här i Marseille, min unge? Kry?... Hm, hm, inte någon bra färg på kinderna det där! Har du feber? Hur står det till, min käraste lilla flicka?»

»Joo, tack! Jag är inte så dålig i dag. Men du själf, pappa, hur har du sofvit i natt?»

»Åjo!... Så där tämligen!»

»Pappa, pappa, hvarför säger du så? Jag hörde dig ju hosta och harkla så länge i natt.»

»Betyder ingenting, kära du, ingenting! Men du låg då vaken, du också?»

»Ja, jag kan inte hjälpa det! Jag måste säga det, fast jag vet, att det gör dig ondt... Jag hade

så svårt att andas, så tungt på bröstet. Jag fick lof att stiga upp och gå af och an på golfvet.»

Med gråten i halsen och darrande läppar smög flickan sig intill fadern, och han slog sin arm om hennes lif, sökte lugna henne med sin smekning. Och med en kväljande känsla af smärta, hvars etsande bitterhet kom igen stund efter stund, betraktade fadern sitt enda barns aftärda, brådmogna anlete. Hennes ögon hade en skarp, glasartad glans, hennes kindkotor stucko ut och hakan sköt, snipig och hvass, fram öfver det platta, insjunkna bröstet.

De påminde rätt mycket om hvarandra, far och dotter, som de stodo där sida vid sida: samma släta, bruna hår, samma buktade, köttiga mun, samma raka näsa med darrande näsvingar, och den gemensamma sjukdomen hade gifvit dem ett ändå större släkttycke genom att sätta snarlika, onaturligt röda fläckar på bådas kinder — som efter en illa gjord sminkning — genom att breda samma genomskinligt hvita karnation öfver ansikte och händer, samma blåaktiga, förfrusna färg på läpparna...

Hedenberg böjde sig ned, kysste barnet på pannan och hviskade henne i örat med sakta mumlande röst:

»Stackars min lilla flicka!... Stackars du!... Men säg mig en sak, Signe... Svara mig uppriktigt! Bad du i går kväll din aftonbön med uppmärksamt sinne?»

»Ja, far, jag bad för dig, mig och alla. Och

mor läste ett kapitel ur bibeln för mig, innan jag lade mig.»

»Rätt så, kära Signe!... Fortsätt du bara — och den gode, rättvise guden däruppe skall nog hjälpa dig och göra dig frisk här nere i solvärmen ... Säg, barnet mitt?»

»Joo, far!» svarade flickan skyggt och stirrade frånvarande rakt framför sig med sina brännande, febersjuka ögon.

»Är mor och hör efter en läkare?»

»Ja, men hon skulle komma strax igen.»

»Jaså...»

I detsamma slogs dörren upp och fru Hedenberg trädde in.

Det var en lång, mager kvinna om några och trettio år, med skarpa, hökaktiga anletsdrag, tunna, hoppressade läppar och slätt, vaxgult hår, så blekt att det ej ens märkbart stack af mot ansiktets färglösa marmorteint.

»Doktorn skulle komma fram på förmiddagen,» började hon. »Och direktören lofvade att sända efter en skicklig... Robida, tror jag han skulle heta.»

»Nå, det var ju bra! Tack ska du ha, Berta!»

Det uppstod en paus. Hedenberg smekte fortfarande Signe, men helt mekaniskt, därtill kunde man sluta af liflösheten i de stora, irrande pupillerna. Till sist tycktes flickan märka det själf. Hon slet sig lös och gick fram till fönstret.

»Jag tror, jag går in till mig,» sade Hedenberg efter en stund... »Jag är så trött!... Följer du med, Berta?»

»Ja, men hvad skall Signe taga sig till under tiden?»

»Jag tänkte skrifva till mormor.»

»Såå!»

»Ja, gör det nu, min stumpa! Och adjö då för en stund, Signe lilla!»

»Adjö, pappa!»

Men medan flickan satt nedlutad öfver sitt papper och med det samvetsgranna allvaret hos en ungmor, som skrifver betyg för sin första jungfru, stafvade ihop sitt bref, började Hedenberg och hans hustru sakta samtala i rummet bredvid — han utsträckt på sängen, hon sittande i fönstersmygen med virkningen i skötet, hufvudet nedböjdt, nästan stödt mot knäna i en underligt forcerad ställning.

»Tänker du sofva, Fredrik?»

»Nej, det lär väl inte gå.»

»Å, försök! Du låg ju vaken hela natten nästan.»

»Trodde du då kanske, att jag skulle kunna sofva här... i Marseille?»

Det brann fram en hemsk eld i Hedenbergs ögon. Han vred spasmodiskt sina fingrar. Läpparna rörde sig.

»Nej, uppriktigt sagdt, det kan du nog ha rätt i, att jag inte hoppades,» svarade frun och satte händerna som afvärjande för ögonen.

»Sofva, sa' du? Sofva? Nej, nej, nej, nej! Inte sofva! Jesses, nej!» fortsatte Hedenberg allt mera upprörd, skälfvande i alla leder. »Å, hur vore det möjligt? Då jag, bara jag en sekund

sluter ögonen, ser hans hufvud böja sig öfver mig, sårigt, blödande... Å! Å! Som om en dödskall hand med långa, vissna fingrar grep efter mig, och bara den snuddade vid min kropp, var det som ville allt förruttna. Bölder slå upp på armar och ben... usch, det dryper af var. Lemmarna svullna, bli till dödkött... Gud i himmelen, jag står inte ut längre!... Herre, förbarma dig, Kriste, förbarma dig, ty... jag... står... inte... ut... längre.»

Och han föll i konvulsivisk gråt. Slet snyftande sitt hår. Bet stånkande i kuddvaret.

Men frun i fönstersmygen, den arma, magra, darrande kvinnogestalten där borta, föll med slappt nedhängande armar allt mera samman som ett paket kläder utan styrsel. Hvi vardt hon så stum? Hade hon då inte ett tröstens ord att säga honom?... Å, en dag af mitt lif för ett enda ord, lisande, läskande, läkande som en blick från ett kärleksfullt öga, välgörande som ett handslag af en vän! Men intet kunde hon hitta, intet. Nej, borta voro de alla, medkänslans ord, borta, utplånade från hennes själs tafla, förtorkade i hennes gom, borta.

Och medan mannen krampaktigt vred sig af och an på sitt läger, varseblef hon med större tydlighet än eljes den syn, som nu i åratal varit hennes lifs mara, som räddningslöst förstört hennes tillvaro... Ja, skrika för full hals ville hon, så klart såg hennes uppjagade fantasi, hur hennes man gaf den där fransmannen dödshugget... En mördare, hennes man, hennes barns far en

mördare!... Så var det, och just här i Marseille hade det skett.

Ett sjömanskafé vid hafsstranden bortom judiska kyrkogården... Värden är nere i källaren efter en frisk flaska Limonade gazeuse. Hedenberg öfverlastad. Ensam därinne, så när som på en, som dricker absinth... Kommer i gräl med absinthdrinkaren, en lång, mager en med grinande ansikte, röda polisonger och gula tänder... Ett ögonblicks verk... Där ligger han med Eskilstunaklingan till fästet tryckt in i hufvudet... Just öfver näsroten... Och så springer Hedenberg... Gud, hur han springer!... Och en timme efteråt går ångbåten...

Och där hon halflåg i sin stol och slött följde den turkiska mattans mönster, flögo de förbi för hennes trötta, uttryckslösa öga, de mulna dagarnas jämntunga, grå-gråa syner. Sådana hade de varit ett decennium redan, alla hennes lifsdagar, glädjelösa, hopplösa. Ty icke en stund upphörde de gamla, pinande tankarna att stinga, icke en stund, allt sedan han kom hem den där våren så förändrad, blek, skygg, stapplande på målet, som rörd af ett slag, och hon måste stycke för stycke locka ur honom hans hemlighet, tills den hemska sanningen grinade emot henne i all sin förfärande ryslighet... Men sedan den stunden var det, som en tredje flyttat in i huset, en tredje, som världen icke fick märka, men som dock blef hela hushållets despotiske, oblidkeligt pockande tyrann.

Och den tredje, det var han där ifrån Marseille, mannen med den långa gestalten, som lik

en brun jättemask tycktes kunna räcka från golf till tak, mannen med det förvridna anletet och det gapande såret i pannan, som kom deras blod att stelna i besinningslös rädsla, en rädsla värre än den, som dödskallen med de glödande eldkolen i de tomma ögonhålorna kunde ingifva några barn, lämnade allena i dunklet i vintereftermiddagens mörkskuggade skymningstimme.

Och nådig herr den tredje, han var morgonkry, han. Upp ur sängen steg han på samma gång som de och förstörde deras dag genom att lägga sin dödskalla, knotiga benrangelshand mellan deras, då de hälsade godmorgon på hvarandra... Han satt mellan dem vid middagsbordet och jagade med ett hångrin bort det minsta glädtiga lilla infall, som ville bryta måltidstimmens pinsamt åtdragna, enerverande tystnad. Gjorde maten besk, vinet surt... Och när det kom främmande, då ville han nog också bidraga till förnöjelsen. Ty i aflägsna vråars mörka skymundan lurade han, gläntade i dörrar, kikade genom nyckelhål och fyllde deras sinnen med en vanvettig ångest, som lät deras hjärtan dunka som i kramp... Och i nattens stillhet, då mörkret eljes kärleksfullt kastade sitt täckelse öfver allt elände och all sorg, smög han sig oblygt in i alkoven, där de lågo mun emot mun och hjärta mot hjärta, och mellan skallrande tänder i klapprande käkar utan tandkött framhväste han sin hesa hämndförbannelse öfver mannens säd och kvinnans lifsfrukt, en förbannelse, som kom deras kroppar att skälfva mot hvarandra i iskyla,

skälfva i minsta fiber af deras kött, saliven att förtorka i deras munnar, och deras bultande tinningar att fuktas af kallsvett...

Så hade sjukdomen kommit, oblidkelig, oafkastelig, slående med krämpor och kraftlöshet både far och dotter. Bröstsjukdomens frön, som länge legat och grott i hans släkt, slogo ut under dessa år af beständig själsspänning, ångest och förtviflan, och där låg han nu, stungen af värk, sömnlös, förstörd... Men allra mest, allra gränslösast grämde hon sig för barnets skull, deras enda, oskyldiga barn. Å den stackars, stackars flickan, som alltifrån sin barndom varit sjuklig och späd, det öfverspända, underliga barnet, som vid minsta tadlande ord kunde kasta sig ned på golfvet i nervparoxysmer, skrika hjärtslitande, gällt, fäkta med armarna i luften som en sinnessjuk. Den arma ungen, som vuxit upp utan att lära känna något af allt det, som lifvet har leende och ljust, under trycket af en outgrundlig makt, som hon ej begrep, ett hemlighetsfullt något, som hennes brådmogna sinne dunkelt anade, det där förskräckliga något, som stängt ut all sol från hennes hem, som kom hennes föräldrar att plötsligt tiga midt i ett samtal och bara bedja och bönfalla.

Böner alltid och ideligen.

Ja, blodstårar hade hon gråtit öfver sitt elände, gråtit som för lifvet, men nu var det, som hennes tårflöde sinat ut, som det dagliga lidandet, den ändlösa smärtan gjort henne känslolös och hård, samtidigt med att hvarje droppe blod tycktes utpressad ur hennes aftärda kropp, och hennes

ansikte dag för dag fick mera af statyens liflösa, kalla ro...

Medan hon nyss grubblade öfver sitt lifs årsgamla och åter årsgamla ve, hade hon vaggat på skuldrorna och skakat hufvudet fram och åter, men nu föll bröstet slappt ned mot knäna, så öfverkropp och underkropp bildade en enda orörlig linje, vid hvars slut det afmagrade anletet med den skarpa örnnäsan stack fram likt en sfinx' i sin dödsbleka sorgbundenhet, i all sin förstenade förtviflan. Men en sfinx, som ingen människa mäktade frälsa, ty det fanns ju ingen, som kände det förlösande ordet, ingen utom hon själf. Och hur skulle hon kunna nämna det, förvandlad till sten, som hon var?...

Hedenbergs tankar voro mera koncentrerade. Han gick upp i en enda, allt undanträngande känsla. Han bad till Gud, så svetten pärlade öfver hans panna. Bad i en glödande extas af ånger och samvetskval, som vanligen följde efter sådana våldsamma kriser, som den han nyss genomkämpat...

Redan första natten efter mordet hade en brinnande, fanatisk religiositet med järnfasta krampor fängslat hans sinne, som förut allt sedan barnaåren varit likgiltigt, fritt från alla grubblerier på det, som möjligen kunde finnas bortom jorden, men den natten, den natten...

Ensam gick han på sin ångbåts akterdäck i en ångest, som icke lämnade honom en minuts ro. Bild på bild jagade i vansinnig fart genom hans hjärna. Han dröp af svett. Hade en underlig,

äcklig smak i munnen. Och ofta svartnade det till i en förfärande svindel för hans ögon... Rundt ikring hafvet, hur läskande, svalkande kallt måste det icke vara, det härliga, klara hafvet, hur friskt där det brusade fram, mättadt af böljornas sunda sälta... Och våg kom efter våg, dönade öfver allt, godt som ondt, med sitt entoniga mummel, spolade undan allt, godt som ondt... Att få vaggas i sömn på skumklädda böljryggar, att sakteliga få glida, å, så sakta, sakta ned genom grönblå djup utan minsta spår till tanke... Ett steg blott! Så såg Hedenberg ut öfver relingen på hafvet, som böljade bort i den förtonande oändlighetens aflägsna dunkelblå djupt under fästet, hvilket höghvälfdt och stjärneströdt kupade sig däröfver... Där borta hade solen gått ned i en ockrafärgad molnbädd. Dit bort ville han se, och si, för hans öfverretade öga var det, som glänste där ett kors emot honom på en botten af röda eldtungor. »I N R I» stod det på dess stam med stora, flammande typer. Barmhärtige Gud! Snyftande kastade sig Hedenberg ned på däcket. Han knöt sina händer och med hufvudet sänkt i dödsens blygsel tillbad han den Gud, hans sinne icke i åratal ägnat en tanke...

Sjukdomen kom. Och han tog den som ett rättmätigt, ett lindrigt straff för sin djupa skuld. Hans öga hade blifvit seende, och hans tanke fått förstånd. Till döden skulle hans lidande räcka, det visste han.

Till döden! Ja, kanske längre också?... Å nej, den allbarmhärtige däruppe, han var straffets

och rättvisans Gud, men han var också skonsamhetens, förlåtelsens, misskundsamhetens och nådens. Åtlydd hans vink, ärad hans vilja i evinnerlighet!

I den ödmjukaste ånger böjde han sin nacke under straffdomens ok, ja, Herren täckeligt räckte han oombedd sina kinder till vedergällningens kindpustar. Och för hvarje ny smärta, hvars uddhvassa brodd stack brännande in i hans lekamen, hviskade han med fakirens undergifvenhet: »Allsmäktige Gud, se, jag böjer mig utan knot under din bestraffande hand. Och sloge mig än din straffdoms gisselslag med plåga från morgon till afton och från afton till morgon igen, jag klagade ej, ty min brottsliga gärnings rätta lön är det jag höstar.»

Och han h a d e fått lida — andligen, kroppsligen. Samvetskvalet hade gjort honom halfgalen genom att beständigt stirra på honom med sin glanslösa, stela, orörliga pupill, genom att utskratta honom med det kalla, vällustiga löjet kring sin öppnade mun. Bröstsjukdomen hade stigit in i hans boning med utsvultna miner i sitt roflystna ansikte, girigt gnagt köttet från hans ben, och med vampyrens färdighet sugit blodet ur hans ådror. Och sist hade sömnlösheten kommit storögd, med oordnadt hår, lysten mun och fuktiga händer, lagt sig i hans säng, slutit sig till honom i brinnande lust och med de heta kyssarna från sina bleka läppar och de ormlika famntagen från sina mjuka armar tömt ut all hans kraft, så märgen smalt i benen, och nervsträngar och senor värkte, som ville de brista.

Välsignad vare Guds nåd, helgadt hans namn i tidernas evighet! —

Det var tyst därinne i rummet. Man hörde blott pendylens knäppande ticktack och Hedenbergs flåsande, ansträngda andetag. Blott då och då trängde ljudet af hotellklockan och det dämpade rasslet från en anländande omnibus dit in och berättade att en ny last resande kommit. Så blef det en kort stund ett oroligt spring. Steg här och steg där. Rop och sorl. Dörrar smällde, koffertar sattes ner. Hissen gick upp. Stämmor hördes... Så dog larmet bort igen efter hand. Den gamla tystnaden inträdde, som förut delad af pendylens monotona ticktack och den sjukes andetag.

Genom fönstret föll solljuset allt gulare och allt starkare, ledde en gyllene ström tvärs öfver möbeltyg och mattor, och stolkarmarna glänste fram med skarpt skinande kanter.

Fru Hedenberg tittade upp från virkningen. Såg på urtaflan...

»Redan elfva,» sade hon med en blick på sin man. »Hur känner du dig nu, Fredrik?»

»Åjo, tack! Anfallet är väl öfver för den här gången.»

»Så... Nå, då kanske du orkar läsa litet ur bibeln för oss. Det är ju söndag i dag, kära du!»

»Ja, det är så sant det... Jag skall försöka... Ropa på Signe, då!»

Fru Hedenberg kallade flickan, som skyggt kom in, trippande på tåspetsarna, van som hon var att beständigt röra sig i sjukrum. Och de

satte sig vid Hedenbergs säng för att i den obekanta, främmande staden, ensamma och öfvergifna som de kände sig, långt från fäderneslandet, i hotellrummets stela, plågande lyx lyssna till det gammalsvenska hemmets underligt vältaliga bok. Hedenberg satte sig upp. Det kom ett uttryck af stillhet och ro öfver hans drag, en oändligt fridsam blidhet... Sådana stunder som denna voro hans lyckligaste, då minnet af allt annat liksom svek, och han med gudsordet på läppen kände sig genomströmmad af en enda oklar kärlekskänsla till hela världens lidande och tryckta... Som ville han dö bort i en lång smekning öfver svettdrypande pannor, öfver kinder, dem nöd och sorger tärt, öfver af kval kallnade händer.

Med darrande finger pekade han på ett ställe i sin bibel, och med en sakta, men af en innerlig öfvertygelsens rörelse buren röst började han:

»Käraste! Då jag i natt omöjligt kunde somna in och mitt hufvud värkte, som det pressats mellan glödande stänger, bläddrade jag i min bibel, och jag fick syn på den text, jag nu vill läsa för er... Så står det skrifvet i Lukas' evangelium, 13 kapitlet 11 versen:

»Och si, där var en kvinna, som hade haft krankhetens anda i aderton år och var krumpen och förmådde icke upplyfta hufvudet.

När Jesus såg henne, kallade han henne till sig och sade till henne: kvinna, var fri af dine krankhet.

Och han lade...»

Här knackade det på dörren. Hedenberg spratt rysande upp ur sin läsning som ur en ljuflig dröm, man ogärna lämnar.

»Entrez!» ropade Berta med motvillig stämma. Och in trädde en uppassare och anmälde dr Robida.

»Läkaren, jaså,» mumlade den sjuke och gaf de sina tecken att lämna sängen. De gjorde så. Mor och dotter slogo sig ned vid fönstret. Och så steg dr Robida på... Han var ovanligt reslig, lång och smal... Mycket reslig... Bara en enda tyckte sig Hedenberg hafva sett så lång, så tunn, så mager. Och hans hjärta klappade häftigt.

Fransmannen tog emellertid af sig sin kappa. Bugade sig höfligt. Och det lilla ansiktet med de små ögonen, de gula tänderna och de glesa, röda polisongerna blef mera vedervärdigt än eljes, där det satt på den gängliga kroppen som en täljd krycka på spetsen af ett spanskt rör, då han med en otäck grimas sökte gifva det ett artigt och välvilligt uttryck...

Hvad i herrans namn var detta? Det klack till i Hedenbergs bröst. Hans andhämtning afstannade. Hans hjärta dunkade, som sväfvade han i den yttersta dödsfara. Och han slöt mekaniskt ögonen. Vågade icke se läkaren i ansiktet, nej, icke för aldrig det skulle han göra det.

»Jaså, det är den sjuke,» började Robida, i det han vände sig mot fru Hedenberg, tydligen i den tron, att Hedenberg själf var för svag att kunna redogöra för sitt tillstånd.

»Ja,» svarade Berta frånvarande, med tanken

ännu fäst på bibelordet. Men medan läkaren genom en rad frågor sökte komma till visshet om den angripnes sjukdom, fixerade Hedenberg honom från sidan med ängsligt spänd uppmärksamhet.

»Jesus Kristus,» mumlade han med halfkväfd röst... Ärret just öfver näsroten... precis där han stuckit mannen med sin knif... Å, han lefde då, han lefde!... Gud i himmelen, tänk om han skulle känna igen mig! Å nej, hade nog förändrats sedan dess... Men var det då verkligen han? Jaa, eller också hade han med ens blifvit vansinnig... galen... från sina sinnen. Det ärret... det vådliga ärret...

Och med ett sista uppbjudande af alla sina krafter, sade han med en röst, som lät onaturligt behärskad och ansträngd:

»Kanske doktorn vill sätta sig vid min säng... Få vi talas vid.»

»Joo, för all del! Joo då!»

Så slog sig den långe ned vid hans hufvudgärd och talade i ett talande. Och lyssna på honom ville han också. Men när läkaren närmade sitt hufvud till Hedenbergs bröst, kände denne, som om han handlöst kastats nedför en brant, en stupande brant, ohjälpligt ned i ett bottenlöst bråddjup. Han blundade, bet ihop tänderna. Och så började Robida ordinera. Konjak och marsala, en matsked hvarannan timme, opiikakor till kvällen etc. etc., och därpå rådde han Hedenberg att slå sig ned i Pegli vid Rivieran... Utmärkt, Grand Hôtel de Pegli... Engelsk komfort... Dr Moraux, fackman, Moraux, prisbelönt af fakulteten i Mont-

pellier för Recherches sur le traitement de la Phthisie pulmonaire etc. etc.

Men allt han sade, föreföll Hedenberg som meningslöst joller, tanklösa ljud, och där han låg i en orörlig dvala och sökte se uppmärksam ut, erfor han en osäker förnimmelse af, att allt dunsade till marken ihåligt och tomt, som han trott på under långa år, blef till grus och stoft, spillra för spillra...

Och under hela tiden såg han oafbrutet, utan att själf märka det, på Robidas ärr. Som band det hans blickar med magisk kraft.

»Ah, ni ser på mitt ärr, märker jag,» sade då fransmannen med förekommande artighet, »ja gunås, det är icke förskönande just, men hvad i herrans namn skall man göra... Det är nu en tio år sedan jag fick det... På en sjömanskrog. Jag hade nog druckit litet för mycket absinth den dagen... Det var visst en tysk matros, en tjock, grof en...»

»Och han blef straffad... förstås?»

»Nej, försvunnen... Trodde nog att han gjort kål på mig, den lymmeln... Men ondt krut förgås inte så lätt, ska jag säga. Ha, ha, ha.»

Här skrattade han hest, hämndlystet. Men Berta, som förut tankspridt utan intresse åhört samtalet, blef plötsligen spökaktigt blek. Hon såg på sin man, märkte hans ohyggligt stelnade uttryck ... Å, hon visste icke, hvad hon ville göra. Skrika, nej, nej! Springa, kasta sig ut på något vis genom dörr, fönster. Bara för att komma bort. Men hennes ben kändes blytunga, hennes fötter brände.

Och kvar satt hon på stolen, kapprak och stelögd, utan att kunna göra en rörelse.

Emellertid reste sig Robida. Sade sig skola komma igen dagen därpå, innan de reste. Med en sirlig bock lämnade han rummet, inom sig undrande öfver främlingarna... Hvilken nationalitet hade de, månne?... Slavisk kanske. Han skulle fråga direktören.

Men då Robida stängt dörren efter sig, och man hörde ljudet af hans steg dö bort i hotellkorridoren, sprang fru Hedenberg fram till sängen. Ett plötsligt, glittrande lif hade bredt sig öfver hennes ansikte. Hennes tårar runno klara utför kinderna, samtidigt med att hennes mun log, och utan att tänka på barnet, som med glansiga, spörjande ögon följde henne, slog hon i spasmodisk ömhet sina armar kring mannens hals:

»Han lefver, Fredrik! Han lefver, han lefver!»

»Ja, Berta, det var han. Det slår alldeles in. Tio år sedan... Sjömanskrog... Ärret i pannan. Och dessutom sa' mig en aning det, just som han trädde öfver tröskeln här.»

»Ja, han lefver... Å, jag ville skratta och gråta på en gång... Jag är så lycklig, så lycklig... Att en sådan fröjd skulle vara mig beskärd, det kunde jag inte hoppas... Men outrannsakliga äro Guds vägar... Välsignadt vare hans namn!»

Hela kvinnan såg föryngrad ut, där hon stod midt i den infallande dagerns stråle, som lät hennes ljusa hår skimra som en dammstrimma i solsken. Hennes ögon strålade, blå, stora. Och småleende föll hon på knä vid sängen, stödde sitt hufvud mot

mannens bröst. Det var som om en skugga, hvilken nu i åratal skrämt henne med sitt mörker, med ens flytt bort.

Men Hedenberg vände blicken från henne. Han låg alldeles stilla och stirrade med stela pupiller rätt fram i rummet. Hans drag blefvo skarpare. Fingrarna knötos i ett lidelsefullt hat, och musklerna öfver hans ögonbryn häfde sig till knutar, som under ett ansträngdt tankearbete.

»Men du säger ingenting, Fredrik lille?... Knäpp vackert händerna! Och låtom oss så tacka Herran, du lille, älskade man, gubben min...»

Det var som hon med ens fått ett oemotståndligt begär att säga de ömmaste ord, hon kunde hitta. Hela den värme, som år af sorger, grubbel och lidande kommit att förtorka i hennes bröst, ville nu med hejdlöst jubel bryta sig fram i tusende kyssar och tusende famntag, smekningar utan all ända.

»Joo, Fredrik... Du är perplex, ser jag... Ha! Kyss mig! Och låt oss så bedja i glädje. Alltför ofta ha vi gjort det i sorg... Nu är ingenting så märkvärdigt, att man icke törs hoppas på det.»

»Men så tig då!... Du sladdrar ju som en gammal käring.»

»Hvad nu? Hvad menar du?»

»Menar! Bedja, tycker du jag skulle... Tacka Gud... Å nej, pass med det... Det är slut på den visan nu... Jag spottar på din Gud, säger jag, spottar.»

»Jesus! Hvad är det åt dig?... Gud bevare

ditt förstånd! Se inte så underligt på mig! Fredrik, Fredrik!»

»Nej du, tokig har jag varit i tio års tid. Nu är jag klok... Å, det är som fjällen flöge från mina ögon och jag för första gången såge klart efter många, många år...»

Och Hedenberg strök i den häftigaste sinnesrörelse händerna öfver ögonen. Så fortsatte han tankfullt, saktare, blidare, som för sig själf, medan Berta i en dödlig bestörtning stod lutad öfver honom och liksom uppsög hvarje ord från hans mun.

»I tio långa år utan en dags frist har jag nu ångrat så bittert, så förfärligt, att jag ej unnat mitt samvete ett ögonblicks ro... och ingenting sa' mig, att jag var oskyldig, ingenting... icke en aning. Tänk, i tio år, sommar och vinter, dag och natt har jag vridit mig i en enda svidande plåga... Men det är ju ingen mening i detta, ingen rättvisa. Eller hvarför skulle just jag lida så rysligt... Hvarför? Jag hade ju intet ondt gjort... Mitt lif är spilldt... Och flickan där, se på henne! Vi togo det ju som straff alltihop, rättvist straff... Men hvarför straff, då jag är oskyldig?... Och du säger jag skall tacka. Men är du då från dina sinnen?»

»Stilla, Fredrik! Stilla!... Tänk på Signe... Märker du icke, att du hädar?... Förlåtelse åt dem, som icke veta, hvad de säga!... Jag förstår dig inte, nej! Skall du icke lofprisa Gud, då en sådan sten fallit från ditt bröst?... Och vara glad... Nu är ju ingen olycka skedd. Allt kan reda sig.»

»Ingen olycka skedd! Och det kan du säga? Du har då glömt hela vårt lif med allt dess elände?... Är det då ingenting att minnas, alla dessa timmar, då ångesten klämde ihop min strupe, så jag inte vågade andas... Och de sömnlösa nätterna sedan, de grufliga, förfärans nätter, då jag låg timme efter timme på tu man hand med självmordstanken... Kroppen dryper af svett. Det känns som glödande piggar spikades in i ens hjässa... Och så den skära bolstern! Vet du, hvad den skära bolstern är: den fyller rummet om natten, närmar sig, närmar sig, vill kväfva mig i sin tunga massa. Eller också nålar, som vilja stinga mig i hjärtat, en nål så liten, så liten som märket på en pistill...»

»Men så sansa dig, Fredrik! Sluta då, för himlens skull! Du vet inte hvad du säger!»

Och Berta skakade häpen hufvudet fram och åter. Hon trodde icke sina öron. Han talade i feber, det var tydligt, han var utom sig. Men Hedenberg själf tystnade. Och där han låg, blundande och stilla, och undrade, hur i all världen någon kunde tro på en läkare, allbarmhärtig och allgod, som med en vink af sitt finger mäktade bota och hela allt och alla, då det i hvarje hus fanns någon, som våndades i sjukdom, oförtjänt och orättvist, såg hans öga en underlig syn — de sjukas, de misshandlades, de ofärdigas och de värkstungnas oändliga, aldrig slutande tåg, utan rast eller ro drifvet fram af smärtornas gisslande piskslag, ett tåg grufligare, hopplösare än det, som i skrik och bön förgäfves flyktar för benrangels-

mannens lie på Holbeins och Orcagnas dödsdanser...

Från alla håll samlades de, som ledo. Ner strömmade de från vindskuporna och upp myllrade de ur källare. Skarvis troppade de utför breda trappuppgångars mattbelagda steg, och en och en i långa gåsmarscher följde de slingrande trätrappors anlupna ledstänger. I rymliga förstugor trängdes de och skymtade dunkelt i stinkande porthvalfs skumma mörker... Genom guldsirade dörrflyglar vacklade de, lämnade hufvudgatornas fyravåningshus, slogo porten igen på förfallna förstadskåkars kantstötta framsidor, smögo sig ut ur landtliga herresätens vildvinstäckta verandor och lade med skälfvande händer klinkorna på gråblacka torparstugors klumpiga dörrar... Och ingen fick stanna. Ur den välbäddade sängen med den höga hufvudgärden och de heta lakanen drefs den febersjuke med dunkande puls, blodet i brand och tinningar, som värkte. Och ut ur sjukrummets ljumma värme knuffades en annan midt i en frossattack med skallrande lemmar och de aftärda armarna krampaktigt slutna mot kroppen. Ur usla fållbänkars nersmutsade linne kröpo utmagrade kvinnor med blånader på hals och rygg efter rusigas knytnäfsslag, med svidande sår efter uslingars misshandlande händer. Ner från kala, unketinstängda rum, där lefvande människor uthyras per timme, släpade sig andra, vanställda, fräcka, förgiftade af sjukdomar, dem man ej kan nämna, vissna och förstörda. Från dårhus larfvade vansinniga med fånigt stirrande blickar, sönderklösande sina

egna lemmar med naglarna, och utifrån hospitalets medikamentmättade luft skyndade leder af plågtyngda och missbildade, ansatta af marter utan gräns, med gapande sår, bölder, fnassel och körtlar... och det var skrumpna och krokiga, lama och lytta, blinda, som famlade sig fram i mörkret, och stumma, hvilkas läppar konvulsiviskt letade efter ord... Och alla trängdes de framåt, framåt utan hjälp, utan ro. De tumlade öfver hvarandra, knuffade hvarandra, trampade hvarandra i stoftet, smittade hvarandra. Och det var, som all deras eländighets gälla jämmer kom den stela, blå himlakupan att rämna i småbitar och visa sin oändliga, vidsträckta tomhet... Hvad var det väl för ett lindrigt lidande, han den ädle, den törnekrönte led — han gjorde det ju, trodde han, för världens synder — mot hvar och en af dessa, hvilka förtärdes af frätande krämpor, utan orsak och utan ändamål?

I en minut hade synen flugit förbi hans öga. En dof, tungsint sorgmodighet grep hans sinne. På ingenting kunde han tro, på ingenting — hvad det kändes hemlöst, fridfattigt och tomt... Och när Berta strax därpå närmade sig med bibeln i sin hand och med smeksam stämma började, som om intet förefallit: »Älskade Fredrik, ska vi nu fortsätta att läsa?» svarade han stilla, sorgset men ändock fast:

»Jag kan inte, Berta... Omöjligt!» Och fullföljande sin egen tankegång fortsatte han som för sig själf:

»Ser du, på en vanmäktig Gud, som inte för-

mår hjälpa, kan jag inte tro, och på en despotisk Gud, som inte har lust att hjälpa, vill jag inte tro.»

Fru Hedenberg hajade till, så hon tappade bibeln. På klangen af hans röst förstod hon, att han talade allvarligt, fullt öfvertänkt, och med hufvudet sänkt i bitterhet mot honom, som nu åter tycktes vilja börja förgifta hennes tillvaro, knöt hon händerna till bön...

Men Signe, som hela tiden stått orörlig i fönstersmygen med stirrande pupiller, gapande mun och utspärrade fingrar, brast nu i en förfärlig gråt utan att rätt veta hvarför. Hon böjde sig, tog upp bibeln, kysste den vördnadsfullt, som hon lärt sedan hon var liten, och darrande i hela sin lilla kropp, smög hon sig in till modern, mumlande:

»Mamma, mamma, svara mig då! Yrar far?»

Evoi.

Vintersolståndsdagen hade runnit upp öfver Beotien med ett blekgrått dagsljus, och blekgrå var den himmel, som med sin surmulna tröstlöshet mötte alla dessa spejande kvinnors ögon, hvilka ifrån trakten rundt omkring, ja, ända från Attika, anländt till Delfi för att med stadens inhemska fruar och flickor samlas till den orgiastiska festen på Parnassos' klyftrika, trädkrönta bergshöjder.

Nu hade natten kommit med tunga, tjocka skuggor, hvilkas täta dunkel ingen månstråle skingrade med sitt hoppande, blåhvita skimmerspel. Nattvinden blåste mellan olivernas frosttyngda blad, skakade trädstammarna, så grenarna skallrade mot hvarandra som kastanjetter, och gormade bak bråddjupens klippkanter med illasinnade andars ilsket tonande stämmor.

Men högre än stormens hvin genom natten ljödo de skallande ropen från tusentals i yra öppnade munnar: »Evoi Bakchos, evoi Iakchos!» högre än pipornas gälla hvisslingar, högre än pukornas dofva, hemlighetsfulla slag, högre än cymbalernas skrällande slammer.

Därnere vid åsarnas början, där oliverna stodo terrasslikt öfver hvarandra, där begynte det skriande ropet. Steg och steg sedan helt uppför Parnassos' tvåtoppiga sluttningar, ända dit, där snön täckte allt med sitt hvita, tunga svepningshölje, i det den vilda skaran rände fram i rasande fart, medan de brinnande beckfacklornas rödaktigt flammande bloss, hvilka buros i skälfvande händer, allestädes ikring spredo sitt dallrande, blodstänkande skimmer. Öfver snöig mark kastade de strimmor af purpur, göto häxaktigt eldsken bland skumma trädgruppers djupskuggade mörker och bredde öfver bärarinnornas egna kroppar varma reflexer, som i ljusa toner smälte bort på halfnakna ryggar, på kvinnolår och kvinnoländer, hvilka fasta som pelarstammar skymtade mellan de otillräckligt täckande fällar, dem kvinnorna i hänförelsens feberbrand vårdslöst slängt kring sina finhyllta gestalter.

Och åter och åter, från späda, trängtande läppar, jungfruliga, skygga, från mogna, blodfulla hustruläppar, därinne i kvinnosalarnas ensamhet darrande af åtrå efter makens ömhet, från svällande hetärläppar, hvilka hundratals mäns munnar kysst i blod, strömmade allt ljudligare och ljudligare, allt ursinnigare och ursinnigare samma ord, som med bedöfvande styrka återstudsade från ekande hällar och branter — »Evoi Bakchos, evoi Iakchos!»

Endast kvinnor, led vid led, skuldra vid skuldra, höft vid höft. Kylan tycktes de icke känna, där de skarvis störtade fram öfver snöfälten, svängande thyrsosstafvarna kring murgrönomvirade tinningar,

däfna af drufsaft, med de runda brösten i galen glöd blottade för nattvindens ilar. De skingra sig. Och par om par eller en och en klättra de uppför glatta backar, krypa öfver frusna, kanthvassa stenrös, krafla sig fram genom snårens rimfrostigt hvita flätverk.

Se där två omslingrade som vidjor, dem blåsten flätat samman! Se där en annan med hals och armar nersölade i villebråds lefrade blod, dem hon med egna händer sönderslitit, ännu sprattlande af lif. Och där ilar på skönvristad fot en tredje, en jungfru, smärt som Artemis själf, med de mjälla armarna sträckta mot blygrå himmel, de blanka pupillerna i extatisk häpenhet riktade mot skogsdjupens mystiska skuggvärld, medan midjans vinranksgördel liksom ormar sig kring de fasta, säkra höfterna.

På stenblocket till höger, ett stenkast från den böljande mängden, som under skorrande skrik och tonrikt brusande musik rusar framåt, sitta Nanno och Klepsydra, öfvergjuta sina marmorformer med vin ur en amphora, så saften från Thrasos rinner öfver bröstens fina skinn, och deras ungdomsskära kroppar teckna sig skarpt mot snöbakgrundens alabaster.

Dock vildast pulserar lifvet därinne i den korykiska droppstensgrottan, där den instängda, fuktigt unkna luften är kvalmig af facklornas rök, genomsyrad af vinets rusande ångor, kryddad af violdoft från kvinnornas fladdrande chitoner. Än bjärtare glänsa blossen härinne mot väggarnas basalt, och när det röda skenet faller öfver stalaktiternas

genomskinliga stänger, hänga de som piggar af stelnad purpur. Men rundt kring offerhärden, tyngd af slaktade svin, dansar den halft vanvettiga kvinnokretsen med karlaktigt djärfva språng, och svängande phaller mumla de rasande kvinnorna med tårade ögon i kittlande brånad okyska visstumpar, ledsagade af ohöfviska åtbörder... Och hårlockarna falla ur nätens guldvirkade maskor och sno sig kring rödflammiga ansiktsovaler som slingrande, trolska äspingar.

Så genljuder på hela Parnassos i snår och i dungar, kjusor och klippsprång, i skumma hålor och på hala branter de orgiastiska tonernas klirrande skrammel, mänadernas eviga i yra framtjutna: »Evoi Bakchos, evoi Iakchos!» —

Men dit ner till rhetorn Agatokles' landthus vid Parnassos' fot nådde knappast ett svagt eko af det surrande sorlet på berget. Ja, in i villans festsal trängde icke ens en ton med sitt störande missljud; allt utestängdes af de tjocka mattorna från Babylon, hvilka i brokiga mönster prunkade för dörrarna. Och de fyra personerna därinne, hvilka halflågo på en lång lägersoffas purpurtäcken, tycktes hafva allt annat att tänka på — utom på den dystra vinterförtviflans fest, som firades strax intill.

Det var rhetorn Agatokles, som såg hos sig sin vän bildhuggaren Glaukos jämte båda deras älskarinnor, Thais och Melisse. De båda hetärerna hade, som andra fromma och sediga fruar, med hela skocken farit från Attika till Parnassos, men i stället för att möda sina lemmar på berget

och hota att förkyla sina ungdomshärliga kroppar i kölden, hade de helt lugnt, obekymrade om dagens betydelse, firat ett stort gästabud i Agatokles' villa.

Nu var måltiden öfver och belåtenheten allmän, ty ingen af de fyra hade förätit sig på den kopaiska ålen eller någon annan af de läckerheter, Agatokles' kock bjudit på. Hvar och en hade ägnat sin »goda genius» den tillbörliga libationen, och sedan hade flöjtspelerskorna sändts ut, för att man desto otvungnare skulle kunna njuta af dryckeslaget.

Agatokles stödde sin ena arm mot den purpurrandade dynan och famnade med den andra Thais, som, naken till midjan, satt smeksamt lutad emot honom, men Glaukos — hans athenska gästvän — låg och vinkade åt Melisse, hvilken, trogen sitt namn, som ett bi trippade af och an, i det den koiska florsdräkten skälfde om hennes utsökt formade lemmar.

Det jämna skenet från lamporna, hvilka lyste från höga kandelabrar, kastade ett varmt och säkert ljus öfver rummet, öfver de fyras i sorglös njutning strålande ansikten, öfver bordens lönnplattor, burna af smäckra bronsfötter i form af getben, öfver den härliga bålen af drifvet silfver, på hvilken Pan, Silenus, nympher och satyrer syntes dansa, vimla, spela, i löfrika, förstulna skogsgömslens svala skugga bedrifva sin otvungna, sommarlustiga älskogslek.

Men närmare den motsatta väggen darrade ett mera spelande skimmer — det kom ifrån fyrfatet, där cassian förtärdes af små blekblå lågor, medan

kinamåmonsbitarna som en sista erinran om sin tillvaro utsände en genomträngande doft af kanel...

»Gudar,» utropade Agatokles, i det han med en talargest förde handen upp till kransen af ros och myrten, som prydde hans hjässa, »gudar, hvad det känns skönt att vara långt ifrån folkförsamlingarnas sladder och käbblet inför rätterna på det här lilla landthuset, som jag köpte i min grönaste ungdom, då jag som poet naturligtvis ville vara den kastaliska källan så nära som möjligt.»

»Vid Zeus, poet du, Agatokles, då skall du minsann skrifva en dikt öfver min barm.»

»Ja, femtusende vers, om du vill, Thais, men med kyssarnas hexametrar.»

»Rätt så, Agatokles!» utropade Glaukos, i det han tog sig en duktig klunk chiosvin. »Hjälp mig bara att få hit Melisse. Hård hon är mot älskarens böner.»

»Tänk på Kypris' straff och gå till honom, Melisse!»

»Så där! Det var vid Zeus medlidsamt af dig att följa med mig hit till Parnassos — ty jag trodde, Melisse, att du helt gick upp i din Eukrates.»

»Och jag trodde, Glaukos, att du helt gick upp i din Fyle.»

»Berätta mig då, hur det kom sig, att så häftig låga plötsligt slocknade.»

»Berätta du, hur det kom sig, att så vådlig storm plötsligt lade sig.»

»Börja du!»

»Nej, först du!»

»Nej!»

»Nåväl, en natt, då Eukrates var hos mig, sade han aldrig ett ord, vände mig — oaktadt alla mina smekningar — ryggen. Jag kysste honom i nacken, hviskade, bad, frågade honom gråtande, hvarför han var förtretad. Men då flög han upp som en tanagrisk stridstupp och lämnade utan ett ord rummet.»

»Men hvarför?»

»Jo, en spefågel hade skrifvit på Kerameikos murar: Melisse älskar Hermotimos, Hermotimos älskar Melisse. Och det trodde han. Jag blef så förtviflad, att jag genast samlade samman sju oboler, salt, parfym, en fackla och en toffel, som han glömt, för att gå med dem och rådfråga en thessalisk trollgumma; men när han kunde sänka sig så djupt, att han blef kär i Glycerion, du vet, hon, den frigifna med de vinda ögonen... då sände jag bud efter dig. Men berätta mig du, hur du kom lös ifrån Korinth, från den skönarmade Fyle's snaror!»

»Jo, när Fyle hörde, att arfvet efter min farbroder ej tillföll mig, utan Eutodemos, blef hon strax onådig. Och en vacker dag fick jag som svar på ett glödande kärleksbref: 'Jag bad om 150 guldstycken och icke om en epistel. Älskar du mig, så gif. Är du snål, förblif där du är. Farväl.' Hon visste, hon, att min Afroditebild stod osåld. Så gaf hon sina behag åt Sofroniskos, den rike segelhandlaren från Piræus. Han, som är så stockdum som en bondlurk till kappadocier, hvilken aldrig sett Athens förskansningar.»

»Den snikna hyndan!»

»Men med sorgen i hjärtat reste jag hem. Visserligen sant är det gamla ordstäfvet, att icke hvar man gagnar resan till Korinth.»

»Och så blef du kär i mig?»

»Ja, Melisse. Jag fick känna ditt hjärtas tanke, då vi spelade kottabos hos Filemon sist, och en förmiddag, när jag sett dig stå i ditt fönster med myrtenkvisten mellan läpparna, vissnade blommorna i min krans.

Och du bryr dig icke om Lysaios, den vekkindade ynglingen från Kreta?»

»Och du dig icke om den lesbiska änkan Demonassa med de mörka lockarna kring den bleka pannan?»

»Förtal, vid Zeus! Hvad du är vacker, Melisse!»

»Jag är inte förgäfves född i Kolyte.»

»En kyss, Melisse!»

»En kyss, Glaukos!»

»Vid Adrastea, två dufvor skulle man kunna tro,» utropade Thais, som under Glaukos' och Melisses samtal hviskat med Agatokles. »Men säg mig, hur står det till med Antis och Stagonion?»

»Sardellerna?... Jo, de ha hamnat på Dikterion.»

»Ve, ve, hvilket gräsligt öde!»

»Ja,» fortsatte Agatokles, i det han med kostligt allvar reciterade:

»Sångmö mig hjälp att besjunga de mångförslagna hetärer,
hvilka på kärlekens haf mångtaliga äfventyr lidit,
dock, sedan många männers hjärtan i grund de lärt känna,
hamnat därnere på botten, där gräset är snärjande slipprigt.»

»Ja, åtminstone lönar det sig icke längre för dem att göra några besök i Pans grotta i Efesos!»

En allmän skrattsalfva följde på detta Glaukos' skämtsamma infall. Nytt vin hälldes från bålen i bägarna. Kinderna började flamma, och pupillerna lyste i ökad glans.

»Improvisera något, Agatokles!» utropade Thais och smekte hans haka. Då reste sig rhetorn.

»Dionysos' är dagen,» började han med talvan stämma, blundande, liksom inspirerad. »Dionysos' är dagen; honom fira nu på tvåspetsig Parnassos kvinnor med ormar flätade in i lockarnas svall, fira honom med taktfast dans, vilda språng och högt bullrande musik, som det dagens högtid anstår. Ja, de gnistrande stjärnorna själfva däruppe på stålblankt himlahvalf följa till ära för honom i dag choragens vink, och i himmelsk rusighet dansa de till sfärernas svärmiskt klingande musik. Men vi lyckliga härinne, vi vilja prisa Lyaios, uppfinnaren af saftfylld drufvas dryck, Lyaios, du, den besjälande guden, som låter det röda blodet rinna varmare, eldigare genom människoådror, du, som frälsar nedtryckt sinne från bekymrets hvassa styng, plågadt hjärta från sorgens aggande och ångestfulla marter, mattad kropp från tröthetens ok och lidandets etterdoppade spjutspets.

Fattiga och rika likställer du, mun för du mot mun, hand lägger du i hand, trogen vän till Afrodite. 'Oklok gör du', fåvitskt säga narrarna, men de vise, de veta, att du dem friar från hvad värst af oklokt finnes — från att vara öfverklok.

Evoi Bakchos, Evoi Lyaios!»

Han tystnade, drog ett djupt andetag. Och i det han med stilfull värdighet åter slog sig ned vid Thais' sida, ropade han:

»Nu kommer turen till dig, Glaukos, att hylla Afrodite.»

Leende mot sin sköna älskarinna, föll då bildhuggaren in:

»Vid Zeus, på pricken som en skytisk bågskytt träffade du målet, då du kallade Dionysos Afrodites trogne vän... O, att gudarna i detta ögonblick lade på min tunga sina mest himlaburna ord, för att jag tillbörligt skulle kunna prisa henne, den i hafvets skum födda. Dock, stum är min mun. Men stode en Afroditebild härinne, skulle jag som en slaf kasta mig i stoftet för den, med heta läppar kyssa hennes marmorfot i ödmjuk tacksamhet för de håfvor, hon förlänar jordens barn.»

»Bekvämt för dig Glaukos, ty härinne finnes ju ingen Afroditestod.»

»Finns det icke?» ropade Thais med strålande ögon, kastade af sig byssoschitonen, och i blinken stod hon med ett elastiskt hopp på ett af borden, med de mjälla, runda armarna höjda öfver hjässan i den åtbörd atheniensiska slafvinnor hafva, när de i lerkrus på hufvudena hembära dryckesvatten, friskt från källan.

Alla sorlade bifall. Och härlig var hon också, där hon stod, obekymrad och säker i sin rena, sköna nakenhet. Det var öfver hennes gestalt, som den blank och lifsvarm lyste fram i lampskenets skimmer, ett skälfvande spel af ädla linjer, linjer,

som i rytmiska, mjuka rundningar buktade sig som svallvåg mot strand, linjer, sväfvande, darrande som en kitharas strängar för lätt anslagsplektron, linjer kraftiga, raka som en silfverpoppels slagskugga på sollyst sand. Ingen njugg kärfhet med skarpa vinklar, utstående knotor, men också intet svällande öfverdåd af hängande, formlöst kött. Och medan hennes pupiller strålade segerstolt och hennes linjefasta mun log ett soligt, ungdomsystert löje, kommo och gingo de fina rodnaderna på hennes lemmar för att åter sakta tona bort i kroppens mattglänsande hvithet.

»Gudar,» ropade Glaukos, i det han med en behagfull åtbörd förde händerna mot hjässan, liksom slagen af en syn, »hvad tjänar det till att streta med mejseln, då ingen marmor från Paros kan återgifva kvinnokroppens härlighet.»

»Tyst, bror lille,» hviskade Melisse och kysste hans ögonlock. »Se inte för mycket på Thais!»

Men Agatokles tog Thais' bägare i handen, förde den till munnen, där det ännu fanns kvar något af hennes starka, blodrika läppars sötma, och drack. Så började han:

»Afrodite, jag besjunger dig!

Chaos låg över världen tungt och mörkt med orediga, skumma skuggors vimmel, då du dök upp bland hafvets hvita skumbräm. Dök upp, ja, o Glaukos, men icke som din ämbetsbroder, bildhuggaren Filemon, framställt henne, kraflande sig upp ur vattnet, huttrande och blyg som en atheniensisk borgarsnärta ur badet. Nej, med ett hopp stod du med de hvita fotbladen på hafvets

glatta yta och vred ur dina mörka lockar de salta vattendropparna, så att de som skimrande ädelstenar föllo öfver din härliga gestalt. Vatten och land delade sig, där du for fram, i kölvattnet efter din kosa glittrade den första solstrålens ljusa glans, och vid blicken från dina ögon välsignades jorden med alstrande fruktsamhet.

Afrodite, jag besjunger dig!

Markens djur för du till parning på timjandoftande bäddar, heta af nattlig älskogslust, i fåglarnas strupar lade du lidelsernas locktoner, skälfvande ynglingafingrar låter du lösa ungmöns gördel, och man och kvinna skänker du glömska af all världens ve, då de i famntagens eld omslingra hvarandra på rosenströdda lägers doftande hviloställen.

Ja, hade Olympen själf störtat för titanernas anfall, ej hade fara skett, om blott du öfverleft förödelsen, styrande, ledande, aflande släkte till släkte...»

»Väl taladt, rhetor,» skrek Thais afbrytande och kastade sig med ett djärft språng kring hans hals utan att märka, att det klang i silfret, och vinet rann ur den kullstjälpta bålen. Samtidigt släckte Glaukos lamporna...

Men därute på Parnassos fortgick utan afbrott det orgiastiska bullret. Det prasslade i frusna, torra grenar för trampande sandalsulor, det risslade och rasslade på stigar och vägar, där marken var torr och hård, det tisslades och tasslades i aflöfvade häckars skymningsmörker. Cymbaler och pukor dånade fram från de snötäckta utsprången, och de skrällande tonerna fördes med den pipande vinden

för att dö bort i öde dalsänkningar i brustna, förvirrade ackord. Men allt efter som facklorna skredo högre och högre mot snön, skymtade i det fladdrande, rödgula skenet leder af mänader med vilda, otyglade later, genom blossens kväfvande bruna rök viftande med thyrsosstafvarna, skriande hårdt med i vanvett gapande munnar:

»Evoi Bakchos, Evoi Iakchos!»

Men därinne i Agatokles' landthus, där det röda chiosvinet ännu sipprade ned från bordet som blodstänk, liksom för att gifva ny lifskraft, ny purpurglödande färg, ny aromatisk vällukt åt alla dessa rosenblad, hvilka skrumpnat och vissnat på golfvet, därinne, där tid efter annan små blekblå lågor sköto upp ur fyrfatets bränsle och utsände darrande ljuspelare på golfvet och kanelkryddade strimmor af doft i den upphettade, kärleksdruckna luften, därinne dog allt det ursinniga sorlet bort i ett eldregn af kyssar, fria, sunda, sälla människors besjälade kyssar.

Natt.

»Hi, hi hi, jag vet något, jag!»

»Såå, (stötvis) hvad-är-det-då?»

»Joo, du! Jag vet det, jag.»

(Med andfådd liflighet.) »Du har varit i köket, Blom?»

»Neej, adjunkt! Hi hi hi... Ja, det kan nu vara detsamma.»

»Ja, det kan det. (Frånvarande, högtidligt.) Apala, misala, misinke, miso, zebedei, zebedo...»

»He, he! Han ligger inne med fröken från handelsbo'n, du... Min själ gör han inte det... Så'n tjuflymmel... Kysser henne... he he...»

(Halfsnyftande.) »Du har då inte fått något i köket, Blom? Jag är så hungrig.»

Så talade med osäkra, lallande stämmor de båda idioterna, hvilka voro inackorderade hos bruks-patron Berglind på Gröndal, medan de med tunga, släpande steg larfvade fram åt boningshuset till. Både ynkliga och löjliga voro de, där de sida om sida vandrade genom lindallén i högsommareftermiddagens doftmättade stillhet. Så underligt förvirrade de sågo ut! Blom, som beständigt fnittrade och flinade med ett fånigt skratt, som lät som

rasslet af en rostig ketting, var liten och satt med en hög tupé af stripigt hår, smutshvit hy, ögonen utstående, stela som svarta glaspärlor, hvilka upphängts på ögonbrynen, och en mun, dräglande som ett barns. Men adjunkten däremot höjde sig, oaktadt han gick framåtböjd, ett helt hufvud öfver sin oansenlige ledsagares slokande filthatt. Hans lemmar tycktes fladdra hit och dit, precis som om benen suttit lösa och skallrat och köttet varit utan stadga. Allt hängde slappt på honom, som kunde det hvilket ögonblick som helst falla af. Bröstet hängde öfver knäna, hufvudet öfver bröstet, de långa, gula mustascherna öfver hakan och håret i fuktiga tofsar öfver den höga pannan, ståtlig, höghvälfd, imposant som resningen af ett tempel ännu den dag i dag, fast en slö tanklöshet satt bo där inom.

Lille Blom, stackare, hade varit svagsint allt sedan sin barndom. Som något misslyckadt, något, man måste tala om med rodnad och blygsel, hade han vuxit upp i de aflägsnaste, mörka vrårna af det burgna borgarhem, där han kommit till världen. Och för att icke alltid stå som en lefvande olycka i grosshandlar Bloms bekymmerslösa och trefna hemlif kom den svagsinte, sjutton år gammal, i främmande, kärlekslösa händer...

Men adjunkten hade verkligen varit adjunkt, han, och det en ganska ovanlig sådan. Med en sjuklig genialitet hade han i feberoro vidrört hvarje gren af vetande, tummat på likt och olikt inom vetenskapen, talat och författat, till dess han en vacker dag satt, lik en dödsdrucken man, till åtlöje

i sin klass' katheder, med vilda, sanslösa ögon stirrade ut öfver pulpeterna och lik en buktalare utstötte förvirrade ord i tonfall, som med snabbheten hos en uppvriden vef gingo från högsta falsett till djupaste bas... Vansinnet släppte honom dock efter hand ur sina klor, men en död apati, en tung oförmåga att följa en tanke ut, hade omtöcknat hans förstånd. Fullt oskadlig var han eljes med sin inbitna mani att idiotiskt haspla upp långa ramsor af olika slag, hvilka med underlig ihärdighet nitat sig fast i hans minne och undgått den totala utsuddningsprocess, som svagsinthetens våta svamp annars förrättat på hans själs tafla...

Här ute på Gröndal hade de råkats, Blom och adjunkten. Det var så bekvämt för släkten att ha dem långt ute i skärgården, dit på sin högsta höjd en ångbåt gick hvarannan dag om somrarna, och ingen om vintern. Man betalade underhållet, hade så samvetet fredadt och slapp därtill de tråkiga olycksfåglarna, som annars endast kunde ställa till spektakel... Och här ute hade de båda stiftat ett egendomligt vänskapsförhållande, icke besegladt af något handslag, icke styrkt med något ord, men dock kändt å ömse sidor. Medan de samman genomlefde de växlande årstidernas alltid lika hopplösa enformighet, de långa timmarnas sysslolösa och monotona vegeterande, gick tiden allra bäst, när Blom med sitt hesa, rostiga skratt ackompanjerade adjunktens ramsor. Men allra mest som lif och själ kände de sig gent emot brukspatron. Han, som mot den dryga afgiften gaf dem ett minimum af bekvämlighet och så litet mat, att de lidit

svält, om icke hans hustru — ja, hon var för god för denna världen, det voro de ense om — i hemlighet hjälpt dem, med fara att få sin lika snikna som råa äkta man som en Jehu öfver sig. Och de långa vinterkvällarna fingo de sitta utan ljus i sitt kalla, mörka vindsrum, därest icke brukspatron var vid skämtsamt lynne. Ty då bjöd han på toddy nere hos sig och gjorde de värnlösa till föremål för det blodigaste hån, ett hån, hvars uddar deras tröga tankegång icke fullt uppfattade, men som de instinktmässigt kände komma hvinande öfver sina stackars, krökta ryggar som knallande pisksmällar.

Under fortsatt samtal närmade sig emellertid de båda vännerna gårdsplanen framför den höga, hvitrappade herrgårdsbyggnaden.

»Extra... Lara... Kajsa... Sara... hæck... væck,» fortsatte adjunkten med en ansträngd, astmatisk accent på hvarje ord, men Blom gestikulerade... talade i ett talande... Om att det var för väl, att fru Eva kom hem nu, så de fingo något ordentligt att äta... skinka, du... he he... och te om kvällarna... och så skulle hon öfverraska — nej, stackars fru Eva.

»Tyst, där kommer patron!»

De ryckte båda till, rätade upp sig, sökte se så frånvarande ut som möjligt, precis som ett par första klassister, som i ett gathörn stöta på den lärare, de just hålla på att förlöjliga... Men patron Berglind ägnade dem föga uppmärksamhet. Af gammal vana pikade han Blom genom att i rapp ton fråga: »nåå, Blom ska gifta sig till hösten?» men han väntade icke på svar, utan gick förbi

dem och vände inåt trädgården utan att lägga märke till, hur de båda knöto näfvarna bakom hans rygg.

Men där inne i den stora trädgården letade Berglind upp den mest undangömda och tätt-skuggade syrenbersån och slog sig ned på ett säte. Hans pulsar dunkade, som han gått och hetsat upp sig själf tills blodet kokade i ådrorna, och han lutade sig bakåt med händerna knutna kring nacken med den på en gång nervöst spända och belåtna minen hos en man, som väntar ett lyckligt möte. Så tog han af sig hatten och lät kvällspusten svalka sin svettiga panna. Ty det var ännu kväfvande hett där inne bland trädgårdens träd och buskar. Solstrålarna darrade gult och skimrande öfver gångarnas hetbrända sand. Det var, som kunde man blott då och då draga andan, nämligen när en sakta vind, mättad af skogsdjupets dofter, fläktade in från skogen rundt ikring, böjde syrenhäckens blad och kom dess utblommade hängen att vaja, där de vissna, brunskiftande och dufna tittade fram bland löfgrönskan... Och de fallande blommorna kring de stora kastanjerna flyttades så en bit, för att efter en stunds ro blåsas ännu längre bort i en slingrande gång. Tyst rundt ikring. Blott från aflägset fjärran en slåttermaskins monotona surr...

»Hon dröjer,» mumlar han för sig själf i en underligt lidelsefull ton. Hon? Om någon lyssnat, skulle han helt säkert skakat på hufvudet och trott sig höra fel... Skulle han där kunna vänta på ett fruntimmer och det i passionerad oro? Han

såg icke så ut. Han var så mager och spinkig, som ägde han intet kött, där lidelsen kunde taga fäste för sin frätande hetta, så blek och färglös, som hade all lifslust blifvit urlakad ur hans kropp.

Han var en medelålders man, och åren, som gått, hade satt fåror och veck öfverallt i det bekymrade, skägglösa ansiktet, men munnen, fet och blodfull, sade iakttagaren, att det ej var underligt, att hans stämma darrade af förväntan och hans gom blef torr af lidelse...

Hans hustru var på besök hos sina sjukliga, ålderstigna föräldrar; det hade hon varit månadtals förr, men ingen hade kunnat säga något om hans moral. Och det berodde icke på bristande vilja. Ty ingen i hela trakten höll af honom, ingen aktade honom, om också alla i yttre måtto uppträdde som hans vänner. Hur skulle de våga annat? Från sin vrå hade han ju som en stor, stinn etterspindel spunnit ett nät kring hela ön, hvars slingrande, farliga maskor ledde in till alla och enhvar. Satte sig någon emot hans vilja, var han i rappet från gods och gård — och vips låg Berglinds svampaktiga hand på den andres egendom; men allt så tyst, förstulet på bakvägar och smygvägar. Och när en obekant såg ortens honoratiores samlade, skulle han allra minst tro mödan lönt att fästa någon uppmärksamhet vid den magre, hvitbleke mannen med de döda ögonen, som lik en parasit tryckte sig upp mot väggen... Men han sög upp alla andras blod med sin köttiga mun, utan att en frisk färgsmula syntes på hans

hud, utan att en sund, lifskraftig vätska tycktes rinna genom hans egna ådror.

Nu kunde till de andra vackra historierna om honom läggas, att han brutit sin tro mot sin hustru. Det var Stockholmsflickan i handelsboden bredvid, som han blifvit galen i. Och han, som eljes knorrade emot hvarje styfvers utgift, hade i våras självmant bjudit sin hustru att göra den långa resan till föräldrarna, hvilka på ålderdomen slagit sig ned i Köpenhamn. Och hans ömsinta lilla fru hade blifvit helt rörd öfver hans ovanliga frikostighet, och med tacksamma tårar i ögonen börjat packa in sina och sin lille gosses saker... Så blef han då fri och under dessa månader hade hans lidelse växt dag för dag. Han begrep sig icke själf, kallblodig och nykter som han eljes varit hela sitt lif. Icke ens i sin hustru hade han varit förälskad, hur vacker och själfull hon än var, utan hade egentligen tänkt på hennes arf. Men nu var det, som brände åtråns hetaste svafvellågor längs efter hela hans benstomme...

Och han undrade, hvad det väl var för en hemlighetsfull, outgrundlig makt öfver Callas unga, finhyllta lekamen, mot hvilken han intet förmådde. Som fängslades han för tid och evighet af de fylliga armarnas mjuka hull, som ledde det otaliga knippen af magiska band mellan hans kropp och hennes, och han med hennes bröst mot sitt kunde störta hvart som helst, liksom fordomtima brottsling och medbrottsling, olösligt sammankedjade, slungades ned i en afgrund... Men just som han med ansiktet doldt i sina händer,

ansatt af ångestfulla tankar af begärelse grubblade här öfver, kittlade ett finger honom i nacken. Han for upp.

»Du redan här, Calla! Kors, jag märkte icke, att du kom.»

»Neej! Du måtte inte ha väntat mig.»

»Å, hvad du pratar!... Väntat dig!... Jo, det kan du lita på... Men du dröjde så!»

»Ja, jag blef uppehållen där hemma.»

»Så! Bra att du kom i alla fall... Kryp upp i mitt knä, barn!»

»Sansa dig! Lugn!... Hör du, Albert, köpte du klädningen åt mig, när du var i sta'n i går?»

»Jo, den ligger där inne... Och annat också, du, hatt och kappa!»

»Tack, putte lilla!... Du är då så rar också.»

»Seså, får jag en kyss då!»

»Nej, inte här!... Det kan komma någon...»

»Här? Hvar då?»

»På genvägen!»

»Å, sjåpa dig inte nu, lilla fä... Jag har ju förbjudit folket att gå den där vägen.»

Så lyfte han upp Calla i sitt knä, vaggade henne som ett barn af och an, i det han tryckte hennes ljusa hårfäste mot sin panna. Hon var liten och satt, med fasta, vältecknade lemmar. Hennes ansikte var barnsligt täckt med sin lilla roliga uppnäsa och sin duniga, feta haka, men blicken var kall och ögonen känslolösa, hårda i all sin konstlade hjälplöshet, ty med tillgjord hjälplöshet hvilade de på en, liksom ville de bönfallande tillhviska en: »ja, jag är nu en gång en sådan liten

stackare,» men såg man nogare in i pupillerna, fick man en aning om, att den där lilla stackaren hade försvarliga klor att reda sig med.

»Hör nu, gubben min,» började Calla efter ett ögonblicks paus, »nu kommer ju din dyrbara hustru hem i rappet.»

»Säg ingenting om henne!»

»Gud bevars, hon är naturligtvis så fin, att en så'n som jag inte får tala om henne. Hva'?»

»Neej... men...»

»Hon har nog inte mycket blod i sig, du.»

»Tyst, Calla!... Det är ju så långt dit... Måtte hon bara dröja!»

»Ha ha! En skön äkta man, det vill jag lofva.»

Och hon lät honom kyssa sig utan att skifta uttryck... Öfver hufvud taget var hon högst passiv — hon lät honom smeka sig, det var det hela.

Så sutto de båda och pratade, medan kvällen närmade sig, en doftrik, drömförande högsommarkväll. Ett svalare luftdrag fläktade in från skogens lönnligaste gömslen, sugande upp under vägen ängarnas tunga vällukter. Kastanjeblommorna på marken foro oroligare utefter gångarna bland sandkorn och grus. Slåttermaskinen fortfor med sitt söfvande, vyssjande sorl, sitt enformiga, jämna buller... Och så jollrade de tu där inne i bersåns skuggande löfhvalf, att de icke märkte att trädgårdsgrinden öppnades midt emot, där genvägen genom skogen slutade, och en kvinna, som ledde en pys vid handen, skyndade framåt.

Så skrek sanden till under fötterna. Berglind

ryckte till och slängde Calla oroligt ifrån sig. Tog så ett par steg för att gå den kommande kvinnan till mötes, men stannade med ansiktet likblekt och händerna hårdt knutna i fickorna. Frun, som först gjort en min, som ville hon vända, gick sakta fram emot honom.

»Eva, du här! Hvad vill det nu säga?»

»Förlåt... Jag... jag ser det var för tidigt ... Det hade jag ingen aning om... Seså, tig i Guds namn... Säg ingenting! Det behöfs inte... Hvarken sanning eller lögn.»

Hon gick vidare med hufvudet sänkt och de stela pupillerna fästa på marken. Men den fyraårige lille parfveln hälsade på sin pappa, darrande, skyggt — man kunde se på honom, att han icke på flera månader sett fadern. Så smög han sig tillbaka till modern, och sakta vandrade de båda upp till herrgårdsbyggnaden, i det den späda, bleka kvinnan mekaniskt satte den ena foten framför den andra utan att veta, hvad hon gjorde...

Men där inne i bersån skar Berglind tänderna af förargelse. Det sjöd inom honom af förtrytelse öfver att ha blifvit upptäckt, af harm öfver att ha stått svarslös gent emot sin hustru.

»Packa dig af,» mumlade han och grep Calla hårdt om handleden, men hon gned sig emot honom som en stor katt och hviskade: »kom hem till mig i stället, när det passar sig, och glöm inte kläderna.» Så försvann hon med ett hopp. Berglind gick släpande upp till sig. Förbannadt dumt! Riktigt obehaglig historia! Tusen kronor, om det inte hade händt! Skulle han nu knacka på

hennes dörr, förklara, bedja om tillgift, lofva... Nej, intet kunde han lofva, intet, ty han kunde icke afstå från Calla, kunde icke. Och ännu där han vandrade ensam kände han på sina läppar en eggande smak efter hennes kyssar, som rusade, en domnande, vällustig känsla i hela sin kropp, som gjorde honom viljelös. Automatiskt, med slutna ögonlock, kastade han sig på sin soffa, stoppade tanklöst en pipa och uppsköt i slö obeslutsamhet allt till morgondagen. —

Men inne i barnkammaren sysslade fru Eva. Allt sedan scenen i trädgården hade hon känt sin tanke underligt förstelnad, allt sitt hjärtas känsla underligt förlamad. Som bedöfvad klädde hon maskinmässigt af sin lille pys, som kinkade och grät, uttröttad af resan, sömnig i den sena kvällsstunden... »Nu ska' lilla Karl läsa sin aftonbön,» sade hon, och orden kommo så osäkra, darrande, som fruktade hon, att målet skulle svika henne. Men då gossen teg, där han låg med sitt lilla runda, blonda barnahufvud tungt lutadt mot örngottskudden, föll hon på knä vid bädden och började:

»Gud, som hafver barnen kär, se till mig, som liten är, hvart jag mig i världen vänder, står min lycka...»

Lycka? Hvad betydde det ordet? Lycka? Jo, nu mindes hon. Hennes man satt i bersån med den där andra. »Står min lycka.» Åter satte ordet sig fast i hennes gom, kväljande, fränt. Lycka? Lille Karls lycka, kanske? Svara, Karl! Gossen hade somnat. Då tystnade modern, och medan hon

kände, hur gråten steg upp i halsen, oemotståndlig och våldsam, ordnade hon med händer, som skälfde, pysens kläder. Ett för ett lade hon de små plaggen på en stol — skjortan, lifstycket, så där ja, nu strumporna, slätade och jämnade som gällde det lifvet. Men bäst det var släppte hon allt ihop, flög ut genom dörren in i sängkammaren, kastade sig ned på mattan och dolde hufvudet i en gammal emmastol under högljudd gråt. Och snyftningarna kommo så tunga.

Sorg, så visst... sorg!

Den bästa vän, världen skulle gifva henne, han, som lofvat älska henne i nöd och lust, han hade... å, kall och hård hade han varit, sniken och känslolös, och hon hade tålt det i hopp, ja, i tillgifvenhet, men detta, detta — å, det kunde aldrig botas, det kunde aldrig tvås bort. Hoppet var ute, det var saken det, oåterkalleligen ute, ty hvart hennes själs öga nu såg, mötte det en och samma syn, en och samma grupp: mannen, som hviskade kärleksord i örat på en främmande kvinna ... Hon steg upp, gick slag efter slag i rummet med armarna hårdt tryckta till lifvet, som om hon frös. Och utan att vilja det, betraktade hennes tårfyllda öga rummets möbler... Gungstolen hade Albert och hon suttit i första kvällen som gifta... I sängen där hade hon våndats och lidit i födslosmärtor för sitt barn — sitt och hans barn... Och byrån se'n, den brokiga rococobyrån, som de fått på första lysningsdagen af gamle farbror Erik — hon behöfde bara draga ut öfversta lådan för att få tag i hans kärleksbref.

Åter strömmade tårarna utför hennes fina, bleka kinder, och hon kände sig så hjälplöst olycklig, så hopplöst öfvergifven, som hon aldrig tillförne varit.

Hans kärleksbref!

Å, hon vämjdes vid den tanken. Hon skalf. Hon ville fly bort som från en pestsmittad ort. Bort! Ja, resa skulle hon. Jaha, resa tillbaka dit, hvarifrån hon nyss hade kommit, till föräldrarna. Just det. Bort! Först var det ångbåten, så biljettkontoret vid centralen... skynda att pollettera sakerna... en, två, tre kolli... har stadsbudet fått betalt?... Och så den långa natten på det skakande järnvägståget med sus och surr, pip och rassel, klingande klockor, stationskarl med röd lykta...

Å, nej! Ha ha! Så var det icke. Inte låg det några kärleksbref i lådan, inte! Hur skulle hon kunna smussla in dem, utan att mamma fick reda på det?... Nej, men hon hade läst en roman, som icke passade för små flickor och som mamma förbjudit henne att läsa... Och nu hade hon nyss bedt om förlåtelse, och mamma hade kysst henne på pannan, och det kändes så rart att få gråta ut vid hennes bröst, medan den kära, moderliga rösten talade så mildt och godt till henne... Och farsgubben stack in hufvudet genom dörren, muttrade: »seså, barn, öfverståndet för den här gången.»

Men ingen välbekant, kär röst nådde hennes öra, och ingen fanns, som kunde lägga sin kylande, kärleksfulla hand på hennes brännande panna. Ensam var hon, vägg i vägg med en, som bedragit henne, sedan han njutit af allt, hon kunde skänka...

Hvarför skulle hon lefva längre? Hvarför? Hon ville lägga sig rak lång och tyna bort. Tänk, att få ligga i en mjuk säng hela dagarna, medan persiennerna i fönstret utestänga det störande dagsljuset. Alla gå sakta som på tå därinne, och alla tala sakta med vänliga, medlidsamma stämmor. Och så en vacker dag somnar man in för att icke vakna mera, i det underliga, hemlighetsfullt smekande melodier klinga för ens öra...

Men hvem satt på väggen där borta? Stora, förebrående ögon! Gud i himmelen, yrar jag?... Ah, Karls porträtt... Lille, älskade pysen min, inte skall jag svika dig, inte, var du lugn... Ett långt lif har du för dig!... I den lilla staden långt härifrån bo en mor och hennes pojke i ett stilla, trefvet hem. Och de lefva så ljuft samman, som världen rundt ikring ej existerade. Och han växer upp, blir stor, vacker, ärad, glömmer icke att pyssla om sin gamla mamma...

Utan att märka det, hade fru Eva kommit fram till fönstret. Så lugnt och tyst där ute! Hvad det kändes godt för rödgråtna, trötta ögon, för det sjuka sinnet att betrakta det stilla skärgårdslandskapet, som badade sig i högsommarkvällens färgstarka belysning!

Den nedgående solen göt ännu öfver hela trakten sina makalösa féeri-dagrar, kantade skogsbrynets brungröna slutrand med en violett linje, satte trädens stammar där under i smäktande dunkelrödt och öste ut öfver fjärden framför hela sitt ymnighetshorn af skiftande färger. Strimma efter strimma, band efter band darrade utefter den

blanka sjöytan — kopparrödt, tegelrödt, så hela den gula skalan utefter utan att en enda not, om än aldrig så flyktig, saknades, mässingsgult, ockra, opal, ända till dessa skygga nyanser mellan gult och hvitt, för hvilka språket icke har namn.

Men i viken, som skar in rakt förbi Evas fönster, glittrade skenet som stim af guldfiskar, sipprande in i vassen, mellan hvilkens höga, tofsprydda stänglar den begynnande nattens dimmor började häfta, och förtonade längst in, där vattnet var dunkelgrönt genom afspegling af strändernas mörka skogsbeklädnad. Ty ända ut i kustremsan, där fackelblomstren lyste med sina röda lanternor, där kungsljusen höjde sina kandelaberaktiga stjälkar och angelika spände ut sina hvita blomsterparasoller, ända där ute trängdes alarna i täta dungar... Och vid den lilla spången längst in silhuetterade några ekar sitt rika flätverk i plastisk ro mot himlen, öfver hvars varma blånad enstaka skyar seglade, purprade, violetta, gyllenbrämade...

Vindstilla och tysthet. Ett hundskall ur fjärran och tid efter annan klockors pinglande från kreatur, betande i hagarna. Ängsknarren skorrar i säden. Från ängen hörs gräshoppornas entonigt skarpa gnissel, som sorlet af saxklor, som skäras mot hvarandra, och den stilla mellantiden utfylles af sommarnattens alla tusende hemlighetsfulla och dämpade ljud: vågornas klunk och plask kring stranden, en gäddas slag i vassen, prasslet af torra löf, gnyet af vajande grenar, det surrande bullret af en fågelvinge, lyft till flykt...

Ansikte mot ansikte med den stora naturen där ute, som nu i hög stillhet försjönk i högsommarnattens ro för att åter i morgon vakna upp till lif och rörelse, stod fru Eva länge i tårlös sorg, men med ett energiskt drag kring den veka, vackra munnen, och de små hvita händerna knutna som till nästa dags ansträngande arbetstag. —

Men uppe på loftet stultade de båda idioterna fram till vindsgluggen med hvar sin filbytta i handen — de hade däruppe fått syn på ett skafferi, som var oläst, och utan vidare reflexion försett sig med hvad som fanns där. Nu slafsade de i sig skedblad för skedblad med utsvultnas rofgirighet. Då Blom ändtligen kände sig mätt, upprepade han flera gånger i dum, djurisk belåtenhet sitt flinande h e h e. Men adjunkten, som sett fru Eva sitta gråtande i sitt rum, mumlade något om »stackars fru Eva». Ett ögonblick var det, som om ett fullt medvetet lif kom öfver hans döda pupiller. Hans läppar rörde sig. Han ansträngde sig tydligen att fasthålla en tanke. Men förgäfves, den gled efter hand in i det öfriga omtöcknade och orediga grå virrvarret, och han började åter sluka i sig maten så glupskt, att hvita mjölkdroppar trillade i de långa mustascherna.

Månskensfantasi.

Du, som bor i fjärran och i fjärran våndas under din längtans tyngande börda, du skarpsynta, kloka, som läser min tanke, förr än den fått ord, du kärleksfulla, fina, som hör den sprödaste klang af känslans skälfvande strängar i mitt bröst, lägg dagens arbete bort, lås dagens bekymmer och äflan i lås, ty inne är hvilans vederkvickande stund...

Har det känts svidande tungt att ensam grubbla och gå i långa, solskensklara timmar, låt den vara glömd, all aggande saknad, som icke dagsverkets möda ens förmått lulla till sömn, för nu har kvällen sitt täckelse sänkt öfver nejd, som sitt öga lyckt till, skänker i af fantasiens skummande vin och för så de skilda tu, de långvägs skilda, tillsammans...

Välan, sakta lyft dina smala händer från flygelns elfenbensblanka tangenter! Innan notturnons sista diminuendo försmält, kommer jag farande, svept i sagornas flygande kappa, och mun mot mun och midja mot midja — som Paolo Malatesta och Francesca da Rimini — sväfva vi, höljda i mantelns sammetsbrämade våder, i kapp med molnen, hvilka himmelshögt segla genom luften, mättad af röt-

månadsnattens lena värme, tung utaf blomstermassornas doftrika ånga! —

Öfver fjärdens tysta vågor darrar månskenets hvitblå kägla med den breda strålflodsbasen borta vid andra land, där strändernas branta, trädkrönta hällar teckna af sina mörka skuggor i den stilla vattenspegeln, vid ön därborta, hvars skumma skogsbryn som en dunkel våglinje synes bukta sig rakt upp i horisontens aflägsna himmelsblå. Och i en majestätisk pyramid af skimrande, klarhvitt ljus flyter det silfrade skenet fram öfver böljornas toppar, slingrar kring svarta holmar sitt vidunderliga armband af skimrande, glansigt pärlemor och knyter midt på fjärden sitt makalösa ornamentverk af skälfvande, långa ljusarabesker. Men in mot stranden, där skuggor och dagrar leka tafatt, brytes vattnet som gnistrande hvitt skum, och högt uppe i himlens safirblå tempelhvälfning sitter månens blanka skifva som ett fönster, ett rundt kupolfönster, genom hvilket det strålar underbart från en ännu högre himmel, dit människoöga ej förunnats skåda...

På ångbåten, som kom farande tvärs öfver fjärden, satt en man och såg ut öfver nejden, höljd i sin pläd. Och nu, medan den mjuka nattpusten sakta smekte hans kind och det dämpade vågbruset hans öra, förbannade han det hjärtlösa, kalla månskenet, som obarmhärtigt ref upp alla ännu svidande sår, dem tiden gjort sitt bästa att läka, som väckte till lif alla brutna drömmar och vissna minnen, hvilka slumrade djupt i hans bröst. Och

dock kunde han icke taga sitt öga från all den skimrande klarheten, och han längtade...

Längtade som ett oroligt, trånsjukt hjärta längtar.

— — — — — — — — — — — — — — —

Och in i den trånga viken for månstrimman, där vattnet porlade och klunkade som i en flod, hemlighetsfullt mumlande underliga, gamla historier, vidskepliga, pjollriga som en gummas. In sipprade skenet i den höga vassen, smög sig fram under pilarnas gröna lancetter, och hörde upp och tog vid som i ett oupphörligt flimrande spel af diamanter med slipade facetter längst in under den smäktande hängbjörken, som i narcissuslik självförgudning böjde sig kälet öfver sin spegelbild i vattnet ... Och dimmorna höjde sig, luftiga och ljusa i månskenets magiska hvithet. Som sägnernas älfvor häfde de sig på tåspetsarna, klängde smidiga uppför säfstänglarna, skakade sina florslätta slöjor af silfverskir och gungade i ringlande långdanser in i vassen. Men tätast skockade sig det disiga töcknet under den skrangliga spången — håller icke Nisse God-dräng till där? — bryggan, som med sitt grå räckverk binder samman de halfskumma stränderna, hvilka i otydlig linjelek reflekteras i vikens mattgrå yta.

Men längst in, där viken blef till ett enda hvitt band mellan utskjutande klippkanter, låg en ung flicka, utsträckt på ryggen i aktern af en roddbåt. Hon höll händerna knutna kring nacken och stirrade kring sig med stora, hettglänsande ögon. Ljuset föll öfver darrande, blodfulla läppar, öfver

panna, som glänste hvit emot luggens svärta. Och hon vred sina händer i vanmäktig, ångestfull längtan. Hennes knän darrade, hennes armar skälfde, hennes blod brände hett... För en fanns det därute i världen, som hon älskade. Var han månne ensam i natt? Ensam den långa, älskogstunga natten?

— — — — — — — — — — — — — — — —

Också öfver planen framför villan göt sig månskenet i ymnig, simmande glans, lät kastanjekronornas löfmassor teckna skarpa silhuetter mot upplysta gångar och björkarnas stammar lysa fram i skinande mjölkfärg.

Och hur underligt tydligt syntes icke konturerna af hvarje liten kvist, af hvarje litet löf i det tindrande skenet.

Som en hvit väg ledde månstrimman ifrån parken upp till skogen, en underbar stig, som liknade en sträng af fina, hoptvinnade silfvertrådar.

Öfver snaggklippta gräsplaner flöt skenet med sitt hvita, böljande skimmer, och det kastade en sneddande kil tvärs öfver en gång, som sedan i en skum krök försvann förbi en lummig asp, hvars blad skälfde i en så ängslig melankoli, som om den korsfästa barmhärtigheten icke för sekel sedan, men just denna natt pinats till döds vid dess stam.

Så in i skogen.

In i snårens fördoldaste kryphål, in i skogsdjupets mest undanskymda gömslen letade sig den hvita leden fram, in bland tufvor, där lingonrisens röda bär stucko fram bland saftiga grässtrån, in till bäddar af friska, välluktande örter under vajande

trädgrenar och susande löfverk — en jordisk vintergata, väfd af månestrålar, visande vägen för alla, som bekymmerslöst vilja famnas i nattens skygd...

I villan stod fru assessorskan i sitt fönster och blickade envist ut i natten med tröttade, matta ögon. Och vid anblicken af det hvita skenet tänkte hon på sina ungdomsdrömmar, hur snöpligt de slagit slint, hur ohjälpligt de fallit till marken, som snubbelfotade, snafvande barn, och hon undrade öfver, att så kort tid behöfts för flickfantasiens höghvälfda luftslott att sjunka ihop till realitetens banala, slätstrukna och hvitrappade boningshus. Nej, hon kunde rakt icke begripa, att en tanke, som en gång höjt sig så regnbågsdjärft mot skyn, nu aldrig lyfte sig högre än tre alnar från jorden. Ty så lång var hennes man.

Hon skakade på hufvudet och fällde sakta ned sin rullgardin. Ty hvad båtade det väl att se på månskenet, då lifvets taffel intet mer kunde bjuda en, då ens fantasi icke längre kunde skapa någon, som vandrade fram på mångatan med drömmarnas luftiga fjät...

För gammal, för gammal!...

I beklämd ödmjukhet gick assessorskan in och lade sig vid sidan af sin snarkande, apoplektiske man.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Men också öfver storstadens halfskumma gator lyste månen och kastade som på narri ett ymnigt fång af skimrande knippen in i bruksägar Hallongrens våning. Och därinne i salongen började de hvita strålarna en uppsluppen, yster springlek.

I munter brådska ilade de i kapp öfver mattans brokiga buketter, rutschade självsvåldigt fram öfver bordens ebenholzmörka plattor, tassade lätt på soffornas purpurröda siden och lekte fnittrande tittut i portiärens tunga veck. Men längst inne i ett hörn funno de på sin konsol en Hermes, och de satte sig som ett diadem af blixtrande juveler kring gudens från Olympia låga panna... Och Hermes vaknade, såg sig ikring och smålog. Smålog till och med åt herr Ephraim Hallongren, som, målad i olja med andäktigt rödt hår, röd kolportörnäsa och Vasa-orden i knapphålet, hängde strax bredvid.

Med ett smärtblandadt löje öfver ädelt svängda läppar, med ögonlocken halfslutna, blickade guden utåt den dallrande månstrimman, och medan vemodet lägrade sig tyngre och tyngre öfver ögonbrynens bågar, drömde han sin eviga månskensdröm — om en Venusbild i ett atrium i det gamla Hellas... Och månskenet for in genom taket, satte ett underbart skimmer öfver Afrodite-stodens raka drag, öfver hårknuten i nacken och ned längs ryggens finböjda linje, ett elektriskt ljus öfver barmens och höfternas ädla nakenhet, en skälfvande blåhvit fernissa öfver gudinnans klarhvita marmorformer... Men därute blänkte månstrimman i arkipelagens mörka vatten. Feberträdens blad tecknade sina smala spjutspetsar mot djupblå himmel, och i nattens välluktstunga timme stod atheniensaren Sofron och kastade under gråt och böner småsten mot hetären Thais' tillskjutna fönsterluckor. —

— — — — — — — — — — — — — — — —

En beklämning utan gräns snörde hop mitt bröst, då jag varsnade all längtan utan svar, all saknad förgäfves i unga och gamla hjärtan. Och i tacksam, aktningsfull innerlighet sträckte jag mina armar efter dig, du älskade, som vid min sida sväfvat högt genom luften. —

Men jag slog händerna mot broräcket och märkte, att jag var ensam, att jag mol allena satt helt stillsamt och beskedligt på bryggan utåt fjärden... Och jag som tyckte, att jag for högt upp bland guldkantade, violetta skyar, högt öfver sofvande skogsbygder och slummerbundna städer, öfver allt dit, där månskenet rann fram med sin pärlande, hvita strömfåra. Hm, hm, och jag som tyckte, att en blick af djup sympati kärleksfullt tindrade mot mig, sänkt uti min, att en hand, som jag vunnit för alla lifvets skiften, i innerlig, trofast glöd tryckte min. Bevars, bevars, jag är nog för tung för att flyga, och du, du sofver väl nu som bäst med kinden lutad mot örngottets spetsar och täcket omsorgsfullt svept ikring hakan, och du drömmer om — hvad vet jag — om hjältetenorer och löjtnantsepåletter... Och här sitter jag ensam på bryggan, stirrar mot månskenet, som skär mot mitt öga i sin obarmhärtiga, glansiga köld, och jag tänker på den gamla holländska sagan, om främlingen, hvilken kom till ett obekant folk, hvars språk han icke ens förstod... Och beständigt, när han frågade, hvem som ägde palats, trädgårdar och slott, svarades det: Kannitverstan, Kannitverstan. Och främlingen tänkte, att den där mynheer Kannitverstan var en mäkta rik man.

Ty så svarar lifvet på allt, på alla ett brinnande, hemsjukt hjärtas ängsliga frågor:

Guds fred — Yxskaft.

Kannitverstan, Kannitverstan.

BIBLIOTEK·

EFTERLÄMNADE NOVELLER

BIBLIOTEK·

Stockholm vaknar.

Så tidigt, att »fan nyss fått skorna på». Ty fyra slå tornens klockor med klara, sonora slag, och deras ljudliga buller skär sig fram genom nattluften, klingande och morgonfriskt.

Men ännu sofver man på sitt öra — öfverallt. I obruten sömn hvilar staden, och kvarteren stå där tysta, döda, försänkta i drömtung dvala, i en underlig försteningens ro. Som mörka diken löpa gatorna fram djupt nere mellan husradernas höga barriärer, och genom öppnade portgångars halfskumma hvalf ser man gårdarna skymta otydligt med fantastiska massor af skuggor, som trefva, som linka, som gjuta sig samman till sväfvande höljen i dunkelsvart.

Men rundt ikring sofves, ängslas af oroliga sinnen, anas af hjärtan som längta. Och det gråtes mot örngott, som kantats med spetsar, och det skrattas i drömmar — å, de rusande ungdomsdrömmarna med deras doft af rosor och nyslaget hö. Men därute rasslar nattvinden, skriker grälsjukt i hörnen. Mörkret står så tungt öfver vinklar och vrår, där icke det gula skenet från lyktorna dallrar på trottoarer och väggar i fladdrande flikar. Och längs efter Drottninggatans mörkbruna

linje bilda lyktorna tvenne lysande slingor, där de låga vid låga blixtra fram, kvarter vid kvarter på husradernas döda, jämngrå stenmassa.

Ty de fönster äro sannerligen räknade, ur hvilka det lyser, till höger... och där längst borta i backen. Hvem vet hvarför? Kanske någon, som glömt sig kvar vid skrifbordet, fast hjärnan värker... Kanske en vivör, som nyss kommit hem och nu gör sin nattoalett med osäkra fingrar ... Men det kan ju lika väl utkämpas ett helt familjedrama där borta i det flämtande, tynande lampskenet... Eller kanske någon helt enkelt har glömt att släcka... Hvem vet?

Ute är det tyst, så tyst, att man blir nervös vid att beständigt nödgas lyssna till sina egna fötters tramp mot gatstenarna. Och så folktomt sedan! En gatsopare hör man feja någonstädes i dunklet. En poliskonstapel seglar förbi, huttrande i nattimmens råkalla luft. Ur en portgång kommer en herre långsamt klifvande med blekhvita kinder och blytunga ögonlock... Så är det visst någon, som sjunger! En fyllbas, som slår öfver i falsett... Tra-la-la-la, tra-la-la-la, så svagare, tra-la-la-tra, slut i fjärran...

Den enda mänskliga varelsen mellan Fredsgatan och Slussen är skyltvakten vid prinsens palais. Rak, sömnig och kavat står han där, en sannskyldig ståndaktig tennsoldat, och han förnöjer sig så godt han kan genom att med blicken följa ett par trasigt klädda karlar, som med ilande steg gå fram öfver torget, trygga i dunklet... Hvarifrån?... Hvarthän?... Det är icke godt att veta.

Men vid Slussen har redan en klunga sjåare flockat sig för att förtjäna en fyrk på att hjälpa fiskare och grönsaksmånglare med deras stånd. De bilda en stimmande krets, svära och taga sig åkarbrasor, så det smäller. Men så tränger också den däfna, kyliga morgonluften obarmhärtigt genom deras paltor.

Kornhamn är ännu stilla. De höga, gaflade husen höja sig som kulisser i en medeltidsopera. Hela biten smakar gammal hansestad, där den otydligt tittar fram i skuggdunklet. Som kunde man hvarje ögonblick vänta, att fullt af medeltidsklädt folk troppade fram ur husens dörrar vid facklornas rödgula bloss, rödskäggiga, själfsäkra borgare med baretter och stora halskragar, kvinnor med Gretchen-profiler, uppfästa kjortlar och guldstickade hufvor öfver rödblondt hår.

Men illusionerna räcka ej länge. Det börjar ljusna, och dagsskimret, som gjuter sig fram öfver Söders irreguljära byggnadskomplex, skingrar med sin surmulna höstdager alla drömbilder. Man måste med eller mot sin vilja nöja sig med att beskåda, hur gummorna borta på torget börja sin kaffeservering à sex öre koppen åt arbetarna, som i allt talrikare hopar komma tågande ner ifrån södra backarna. Formlig trängsel kring de stora kaffepannorna, som se ut som bylten, inlindade som de äro i stora handdukar.

För hvarje kvart blir det lifligare. Men vill ni veta, hvar rörelsen först begynner, så är det i fiskarhamnens underliga lilla miniatyrsamhälle. Gummor med korgar vandra redan af och an

genom fiskargången med dess massor af staplade trummor och upphängda nät. I de små diversebodarna frukostera illa klädda individer på bröd och porter vid de stinkande gaslampornas matta sken. I nykomna skötbåtar gör skärgårdsfolket sig i ordning för dagens handel och vandel. Gubben kammar sig, mor knyter kjolen kring höfterna, men småttingarna sofva ännu, nerbäddade under ett segel. Kring en nyanländ Ålandsskuta är kommersen i full gång. Där slamras, prutas, men skepparen själf ger det hela en god dag, där han helt trankilt sitter och röker sin morgonpipa på ett tjärigt fastage.

Men också däruppe begynner dagens buller och färdsel. Från källare i Nygats-gränderna bäras stånden ner på Mälartorget. Brödbodar och utskänkningsställen öppnas. De lastade bagarvagnarna ramla förbi, skvallrande om färskt bröd, och de första grönsakskärrorna anlända till Munkbron. Fruktdoften tränger kryddstark och aromatisk ut genom morgonluften. Från stånden, hvilka tillsamman se ut som ett läger med tält, tagas vaxdukarna bort, och medan gummorna, påpälsade och frusna, hålla sin lilla morgonkonversation, börja uppköpares välbekanta ansikten skymta. Innan man vet ordet af, är Munkbrons stora, naturliga stillebensmåleri färdigt. Sorlet begynner, den inträdande dagens sorlande buller. Och arbetarna vandra icke längre skockvis utan i hela skaror genom gatorna. Från en utkant komma de och till andra gå de, för att arbeta för den förnäma staden i midten, där det

fina folket ännu sträcker sig på sina lakan, medan de första kraftiga tagen göras på allt, de kunna behöfva under dagens lopp, medan de första, som i dag kommit in med det, som deras gommar kräfva, bönder, slaktare, trädgårdsmästare, sela af därinne på de stora gårdarna åt Hötorget till, Holländaregatans och Badstugatans gårdar, där oxar och hästar trängas kring de gammalmodiga dufslagen, och hönsen gå skrockande ikring och dryfta i vimlet af kreatur och människor om strö och hackelse...

Snart är det blott Riddarholmen, som sofver, sofver sin värdiga, magistrala sömn...

Men också därinne i husen får icke nattens fridsamma stillhet råda längre. Dagen kommer, och lifvet begynner inom alla dörrar, inom de omålade som de finbetsade. Öfverallt stiga dagsljuset och bekymren på. Pigan klär sig huttrande framför spegeln i den lilla smala, kvafva jungfrukammaren. Usch, en lång dags slaflif förestår! Hon hinner knappt skämta ett tag med drängen, som borstar därute i farstun, och till på köpet börjar den dummerjönsen att slå sig på läseri. Och ungherrarna, de masa sig så småningom upp ur sängarna, bleka och glåmiga, för att vid lampskenet kasta ett tvåminuters ögonkast på en uppskjuten läxa, uppskjuten till den där morgontimmen, under hvilken de alltid tro sig skola hinna så mycket — om kvällarna. Så väcker vagnsrasslet också unga fröken. Och efter en lång stunds halfvaket dolce-far-niente, då tankarna komma tullfria, obevakade som lustiga, kringvandrande gesäller med sång,

med skämt och med spel, sätter hon med en förtjusande, yrvaken min af olust sina hvita fotblad på sängmattans skinn. Hoppar så fram till fönstret för att se på sin myrten. Precis som hon inbillade sig att den växt under natten!... Ja, skall den taga sig, månne?... Men i rummen går frun ikring med nerkippade skor och snedt knäppt morgonrock, och herrn, som med den luggslitna bonjouren också tagit på sig näringsbekymrens tyngande ok, svär otåligt öfver den välsignade, söliga tidningsgumman, som just i det samma stoppar bladet mellan dörren och klocksträngen. Ty det finns intet, som kryddar frukosten såsom att läsa om en eldsvåda hos grannen.

Men därute kommer den första solstrålen ystert nerdansande öfver den vaknande staden. Rider gränsle på kyrktornets tupp, rutschar fram öfver ett zinktak och tittar så allra först in i en vindskupa högt uppe på Söder, där det bor en framtidsmusiker, som jag känner. Och han far upp i bara skjortan, tar fiolen från väggen, börjar famla efter ett tema, ett putslustigt litet scherzando, som han hela natten tyckt sig höra, samtidigt med att han drömde om Marianne — en kyss midt på munnen till den präktiga flickan med sina klara ögon, sitt bruna hårfäste och sitt muntert klingande skratt.

Men solstrålen nickar bara och far vidare. In hoppar den genom butikfönstret, från hvilket drängen nyss tagit luckan, och söker krya upp kontoristen, som har kopparslagare, bondånger och självförakt, där han står och är gnatig bakom

pulpeten. In i rum med cigarraska på mattan, jolmiga champagneskvättar i de höga glasen och en skelögd spaderdam på divansbordet, rummen med doft af havanna, patschouli och ylang-ylang också för resten från en i soffan kvarglömd fruntimmersboa; och in i kafésalarna, där bleksiktiga kypare gå ikring och sömnigt stryka dammet af borden. På sidan om rullgardinen glider den in i sjukrummet, sticker mot de vakandes ögon med sitt skarpa sken och väcker de värkstungna ur morfindvalans glömska till besinning och smärtor. Men allra sist, allra lättast, allra mest spefullt tassar vår solstråle sig fram öfver sidenmöblerna i de nygiftas sängkammare — lik en leende amorin med fingret lekfullt för munnen.

Men nu står solen redan högt därute, kastar ymnigt med gula strålfloder öfver gaflar och fasader, glittrar mot krusade vattenytor, skimrar mot lyktornas glas och gjuter öfver gator och torg sin varma glans, så hvarje sten skiner som en flisa för sig, och skorstensrökens svartgrå spiraler orma sig muntert upp mot det blånande himlafästet. Nu får man icke gnugga ögonen längre, ty dagen har kommit, staden har gått till sitt slit och sitt släp. Och det brusande lifvet fyller rymden med arbetsbullrets hurtiga, taktfasta rytmer. I en enda ström böljar vimlet fram öfver gator och gränder med tramp och med slammer af hjul, med rassel af kärror och allt det andra förvirrade stojet, hela den glädtigt sorlande brådska, som kännetecknar arbetsdagens första, sträfsamma timme.

Stockholm har vaknat. Till och med Riddar-

holmen. Och natten har begifvit sig bort, förstulet och tyst som den kommit, natten, den uråldriga, hederliga stammodern, hon, som kärleksfullt vyssjar sorger och bekymmer till ro i svidande bröst, hon, som lik en välvillig gammal duenja i mörkt dok låter våra lidelser få pulsera fritt i sitt väktande skygd, hon, som för att muntra sjuka, missmodiga sinnen slår upp drömmarnas stora leksakslåda och spelar dockteater för oss med Pierrot och Arlekin, med Leander och Colombine.

Stockholm har vaknat. Så friska tag då — och ett minimum utaf betänklighet. Eljes ve dig, ve de blödiga och de svaga! Deras nödrop skola tomma hufvuden skratta åt, den firade dumheten skall kalla dem klenmodiga, och styrkan skall trampa dem i stoftet med sin järnskodda häl.

Arma drömmare!

Fristen är slut. Den, som ej är med, är emot.

Stockholm har vaknat!

Blind.

»Inte en skymt af mr Warner i dag heller,» sade miss Maud Colet betänksamt för sig själf, i det hon riktade en spanande blick öfver Salon Carré från målarstegen, där hon satt uppspetad, kopierande Murillos Mariæ Himlafärd. Hon visste att han hade ett brådskande arbete för sig — en beställning från en tysk konsthandlare på några förminskade kopior af Mona Lisa, och ändock hade han icke på hela veckan synts till i Louvren, och det var ej heller troligt, att han i dag skulle infinna sig där. Ty det var sent. Åskådarskarorna, som strömmade genom muséet, blefvo allt fåtaligare, och fotstegen började ljuda ensamt i de tomma salarna.

En enstaka flock engelska turister stod ännu kvar framför »Bröllopet i Kana», lyssnande till guidens anmärkningar med den vördnadsfulla uppmärksamheten hos en sekt, som åhör sin kolportör. Några unga män i modernaste sommardress vandrade raskt förbi, mekaniskt upprepande mästerverkens namn med en brinnande invärtes längtan efter vinet hos Paillard och strumpebanden på Bullier. Den unge nygifte tyske professorn,

som hela förmiddagen plikttroget sökt svinga sig och sin hustru upp i den högre sfär af skönhetsdyrkan, i hvilken ett så berömdt galleri bör försätta den bildade betraktaren, beredde sig till affärd med en känsla af lättnad öfver att åter få nedstiga till hvardagslifvets mera prosaiska njutningar. Ändtligen blef en enda ung man nästan ensam kvar. Hela dagen hade han gått där från tafla till tafla med en hänförelse i blicken, som hos en drömmare, hvilken plötsligt i all verklighetens prakt och rikedom förunnats skåda föremål, hvilka han i åratal fantiserat om blekt och otydligt, eftertraktat till blods i längtans alla långa, pinsamt ljufva timmar. Han skref ett ord eller drog en linje i sin skissbok, gick vidare och försjönk åter i en domning af lycka med hela sin intelligens koncentrerad i ögat, och ett svall af färgsensationer och bildtankar stigande som en het blodström mot hufvudet.

Miss Maud hade åter tagit itu med sitt arbete, och medan hon målade denna Maria, omgifven af änglar — en dröm, stigen ur ett spanskt rökelsekar, doftande af mysk från kvinnobarmar, suckande i ljufva synder, vätt af blodsvittnens kärlekstårar — antogo hennes drag, henne själf omedvetet, modellens uttryck af from extas. Hennes blå ögon fingo en lyftning uppåt, munnen ett leende af öfvervunnen smärta. Eljes var hennes ansikte nyktert och alldagligt. Det vackraste var hårfästet med den raka benan mellan vågiga, kastanjebruna lockar, men hakan hade en snipighet, som tydde på trettiofem års åldern.

Efter ett sista penseldrag för att fullborda ett änglabarn vid fållen af Marias klädebonad, steg miss Maud upp och lade in sina färger. Med målarskrinet i handen lämnade hon Louvren, inom sig undrande öfver Warner. Efter att i åratal hafva arbetat sida om sida med honom, hade hon småningom lärt sig hålla af den stilla lille mannen med det skygga anletet och den sorgbundna stämman — hon hyste för honom all en världserfaren systers ömhet för en svag och bortkommen bror. Hvar kunde han hålla till? Det fanns ingen annan förklaring än att han plötsligen gripits af ett af dessa ryck att skapa något självständigt, som understundom narrade honom att lämna arbete och allt i sticket för att resa till en aflägsen och oupptäckt landsbygd och göra studier till någon stort planerad duk — som sedermera aldrig utfördes.

Och hon själf, som så fullständigt resignerat från alla tankar på konstnärslycka, framgång, rykte och bemärkthet, suckade öfver denne fyrtioåring, som ännu intet förmått måla af värde, med hvilket han själf kunde vara nöjd, men som ännu kvaldes af alla konstnärsdrömmarnas chimärer, och med sina vanmäktiga händer tryckta mot pannan kunde snyfta i harm och bitterhet öfver att nödgas göra den pensel, som skulle vara skapartankens lätta trollspö, till daglönarens mödande arbetsverktyg.

Just då miss Maud lämnat Louvren, kom verkligen Warner nedstigande för trapporna. Men äfven om hon mött honom, skulle hon haft svårt att igenkänna honom, så gammal, böjd och eländig hade han blifvit på denna vecka. Långsamt skred

han framåt med en loj och lidande gång. Alla ansiktets veck hade blifvit djupare, och läpparna lågo smärtsamt slutna kring en tung, tillbakaträngd snyftning. Men hvad som likväl mest förändrat hans utseende, var skyddsglasen han satt för ögonen; svarta lyste de med ett insegel af död i det askgrå anletet.

Det var en tung vandring han denna dag gjort genom Louvren, ett afsked från alla dessa dukar, som blifvit dyrbarare för hans hjärta, ju mer hans egna konstnärsdrömmar brustit. Ty dessa gamla mästerverk, som han kopierade, de hade ju icke blott, när allt annat svek, skänkt honom hans dagliga bröd, de hade också blifvit hans egentliga umgänge, de enda vännerna trofasta mot hans ensamhet, alltid i rikt mått beskärande tankar af fantasi, af tröst och lycka. Och nu skulle det vara förbi med det som med allt annat!

Åter upprepade han i sitt minne gången af denna vecka, som inom sin korta tidrymd förmått hopa en sådan myckenhet af förtviflan... På måndagsmorgonen hade han vaknat med en stickande smärta i ögonen, som om tusentals spetsiga smolk blåst innanför ögonlocken, irriterande pupillen. Dagen förut hade han i brännande augustisol tagit några friluftsstudier från Asnières, och nu fruktade han öfveransträngning, så mycket mer som han helt ung genomgått en ögonoperation och därvid blifvit strängt förmanad att spara sig. En ångest, som växte och växte, började därför få makt med hans själ. Han kastade från sig allt arbete, gick af fruktan för dagern blott ut om

kvällarna, och hela de långa, sysslolösa dagarna satt han instängd med fördragna jalusier i det trånga näste han bebodde fyra trappor upp, Boulevard Rochechouart. Medan timmarna här släpade sin trögaste snigelgång, och hans rum ångade som en ugn af inpyrd rötmånadshetta, stirrade hans sjuka ögon mot mörkret, till dess dunklet växte in i hans hjärta och svepte sitt sorgedok öfver hans själ. Han frös, trots ett svettbad af feber, han kved, vred sina händer, men ångesttankarnas förskräckande Medusamask ville ej ett ögonblick flytta sin stelögda blick från hans läger. Till sist blef tanken, att han skulle mista sin syn, en fix idé i hans hjärna. Blind, å, det var ju för alla lefvande ett elände, hvars botten ingen tanke lodade, men för honom, målaren, var det än mer, det absoluta slutet på allt, det hopplösa utdrifvandet på den suckarnas bro, från hvilken ingen annan befrielse finnes än dödssprånget djupt ner i självmordets svarta vatten.

Lik ett barn, som rädes för lärarens dom, hade han dag för dag uppskjutit att rådfråga läkaren, men när han nu på fredagsmorgonen i sin spegel såg, hur all hvitan liksom försvunnit ur ögonen, medan pupillerna svällt ut till sin dubbla storlek, blef allt vidare dröjsmål omöjligt. Morgondagen skulle afgöra hans öde; den dag i dag skulle han ägna till afsked. Och där han nu stod i Louvrens portgång, hade han lyktat en tung korsgång till alla ställen, där han ägde några minnen i denna gränslösa metropol, som dock med årens lopp blifvit honom förtrogen som en fädernestad. Han

hade tagit farväl af allt, hvarvid hans hjärta hängde kvar, men ändock väntade han förgäfves på den skilsmässans dofva, stoiska ro, som han erfarit vid andra afsked, från ansikten, som dock varit honom det käraste i lifvet. Hans darrande fingrar nändes icke slita af den nafvelsträng, med hvilken han var bunden vid tillvaron, och i krypande förtviflan stirrade han mot den natt af intighet och mörker, som sträckte mot honom sin kalla famn.

Klockan visade half sex, och solen brände gatorna. Wärner beslöt att gå och spisa middag, ehuruväl det var tidigt, och han steg in på en Duval, där han blifvit en smula stamkund och brukade småprata med en af uppasserskorna. Därinne var ännu tomt kring marmorskifvorna; flickan, som kunnat skänka honom ett vänligt ord, syntes icke till. Mekaniskt åt och drack han, då och då öfverraskande sig själf i långa distraktioner utan en tanke. När han slutat, hade det kommit folk. Uppasserskorna sprungo ikring med sina hvita förkläden, men sin bekanta såg han ej en skymt af. Så vandrade han långsamt ut på boulevarden och slog sig ned vid en mazagran på ett föga besökt kafé, nära Avenue de l'Opéra.

Där ute rådde ännu middagstimman med sin folktomhet och sin stillhet. Längs kaféernas stolrader sutto blott några enslingar kvar, hvilka glömska af tiden förlängt absinthtimmen öfver dinern och nu dvaldes långt från verkligheten i absinthdrömmarnas vemodsljufva paradis, där himlens hvalf och markens planta ha samma milda, gröna

färg, där tankarna sväfva stora och stilla som nattens fåglar, och trötta läppar i vällust dricka älskade tårar. Släpade af sina tre hvita hästar rulla omnibusarna långsamt upp och ned med sina lass af människor, för hvilka fritimmens efterlängtade klockslag ändtligt rungit... Himlen mörknade där den låg blåsvart öfver de höga husen. Det blef allt dunklare på boulevarden, till dess slutligt den första ljuslågan brann fram i gasrampen till en juvelbutik, rödgul, med ett sken, främmande i den töckenvarma luften. Det var signalen för boulevarden att rusta sig till all kvällens fest och ståt. Nu blef det ljust, gladt, med glitter och gas öfverallt, och längs stråkvägens ändlösa linje gåfvo de upplysta tidningskioskerna, hvilkas brokiga glas likna kulörta lyktor, ett färgspel af fantasmagori. Suckande reste sig absinthdrinkarna ur sina drömmar, hungriga och husvilla. Men från restauranternas bländhvita dukar, där drufvor och persikor gjutit sin arom ur blomhöljda skålar och champagnens skum i silfrade pärlor stigit i glasen, strömmade skaror af människor, mätta och nöjda, fyllande trottoarerna med glam ... Genom hvarje sinne smög sig en bölja af nöje, som tände blodet och lät damernas siden släpa mot gatan med ett fras af lycklig förväntan, af frestelse eller triumf. Så smög man två och två in i fiakern på tur till Bois de Boulogne för att hviska lågmäldt med förtrolighetens sordin öfver stämman, medan vagnen sakta vaggade fram i fordonens fil genom de långa alléernas skymning.

Warner hade alltid brukat gripas af en djup melankoli, då han vid denna tid satt på boulevarden, ensam och oförmögen i detta brusande vimmel, melankolien hos den, som ser all lifvets härlighet glöda för sina ögon, men vet sin kraft för usel, sin hand för klen för att förskaffa sig ens den flyktigaste känning af den njutningens bedöfning, efter hvilken alla människoläppar böjas. Men i kväll erfor han mot detta lif ett formligt hat, oresonligt, utan mening. Ty mot denna glimmande folie af lättsinne, lust och lycka blef hans egen ofärd så himmelsskriande, ofattlig och orättvis... Allt hade ju blifvit honom fråntaget, alla hans ungdoms förhoppningar, alla de planer på en konstnärsgärning, som varit pulsen i hans lif, fråntagits honom, till dess han ej ägde kvar så mycket som en nött slant af sina drömmars rikedom. Anförvanterna och de han älskat hetast, samtliga hade de ryckts bort ifrån honom, och nu stod han där ensam i dagar af kargt förvärf utan att hafva en ljusstråle af glädje att förvänta... Och så skulle han därtill, en annan Job, drabbas af olyckans sista och tyngsta slag, efter hvilket intet återstod annat än döden eller bettlartillvaron, vältrad djupt ner i nödens smuts.

Och han fattades af en vild lust att, som en spetälsk smittar en karneval med sina sår, springa upp och tillropa alla dessa obekymrade människor, så att det isnade genom deras ben, ropa till dem om ruinen, som väntade för att som agnar förströ deras gods och guld, om blindheten, som skulle breda sitt likkläde öfver deras syn, om dessa tusen

krämpor, som förtära med sin röta, till dess kroppen ligger uppfrätt och förvissnad, ett uttröskadt ax, en leksak i dödens skadeglada hand. —

Warner strök näsduken öfver pannan. »Jag måste hem,» mumlade han, »jag blir vansinnig.» Och han reste sig, vacklande som en drucken. Men när han gått om några hörn, kom han plötsligt att tänka på miss Maud. Där hade han ändock någon, som brydde sig om honom, om än aldrig så litet, och med det samma vaknade inom honom en vek lust att gråta ut mot någons skuldra, att få gjuta ut all sin sorg i en kvinnas sköte och få ett tröstens ord igen. Som ledd af en ingifvelse, vek han genast af till citén, där hon bodde, och knackade på hennes dörr.

»Entrez,» ropade en välbekant röst därinifrån, och strax han steg på, mötte honom denna stämning af hem, som alltid brukade göra honom rörd, när han trädde in till henne, rörd som man blir, när man långa tider blott haft det mörka och ensliga ungkarlsnästet att taga sin tillflykt till, där aldrig en stämma ropar sin välkomsthälsning, när man stiger öfver tröskeln.

Därinne var lampan tänd, och skenet föll gult och vänligt öfver Mauds vackra hårfäste, lutadt mot boken, öfver samovaren, ur hvilkens pipa röken steg, öfver alla de gamla hemtrefliga möblerna, som ägarinnan samlat från Paris' mest obemärkta antikvitetshandlare.

»Nej, se mr Warner!... Så roligt!... Hvad det var länge sedan jag såg er... Nu sitter ni ner och dricker en kopp te med mig.»

Warner svarade med en bugning och steg sakta fram, skygg för ljuset. Då märkte Maud med ens den hemska blekheten öfver hans ansikte och hur hans händer darrade som i en nervattack.

»Min Gud!» skrek hon till. »Hvad är det med er? Hvad har händt? Och hvad i herrans namn är det åt edra ögon?»

Warner svarade först icke. Hans darrande hand gjorde en tom och intetsägande åtbörd i luften.

Så sjönk han långsamt ner i en länstol och började berätta, kort och afbrutet, med en röst, som skar genom märg och ben trots sin konstlade behärskning.

»Min stackars, stackars vän, och i morgon skall ni upp till ögonläkaren?»

»Jaa... Till Galezowsky!... Och se'n är det fattighuset, gatan... slut på allt!»

Han tystnade, och hans hufvud föll mot stolsryggen. Men Mauds bröst fylldes af en medkänsla, stor och mäktig, som hon ej erfarit det på år och dag, en på en gång ängslande och ljuflig lust att uppoffra sig, att skänka bort hela sitt lif åt denne stackars ensamme kamrat, som blindheten snart skulle göra hjälplös som ett barn.

»Min käre vän! Frukta ingenting! Jag står lika ensam i världen som du... Låt oss kampera samman... Vi är gammalt folk, båda två, gamla, ensamma, utan plikter mot andra... Vi trifs samman, och jag blygs icke att säga, att jag håller af dig... Hända så, hvad hända vill, jag skall icke öfvergifva dig!»

Hon såg honom frimodigt rätt i ansiktet utan

rodnad och utan försagdhet. Men hennes röst hade en festlig klang, som hon aflagt en ed; och som det med detsamma blifvit uppgjordt, att hon skulle blifva hans vårdarinna, hans maka, hvad han ville, lade hon smekande sin hand på hans panna. — Hennes hand! Hvad den var len och frisk, värmande som en moders. Han ville leta fram sitt innerstas djupaste och varmaste tack, men hans sjuka hjärna hittade inga ord — han kysste blott hennes hand om och om med ett tacksamt djurs ömhet.

»Men vännen har feber och skall hem och till sängs,» sade Maud efter en paus och reste sig för att följa honom... Han tog hennes arm och stödjande sig på henne, som en gammal far stödjer sig på sin dotter, vandrade han af. Det kom öfver honom en tom stillhet, som hans ångest söfts för stunden, och han nu åter kunde gå upp i en minut af lycka. Framåtböjd och stum gick han vid hennes sida, lyssnande i slö belåtenhet till hennes ord.

Men Maud kände en stor och stark tillförsikt i sitt själftagna beskyddarvärf. Det var en känsla af djup och gripande lycka att bli dragen in i den värld af lif för en annan, uppoffran, ömsesidig tillgifvenhet, hvilken hon så länge i sin själfviska tillvaro som gammal fröken stått utom, och mot det rika, härliga: att äga en varelse att skänka sitt arbetes lön och sina dygns tankar, blef själfva den olycka, som förestod, något aflägset, halft overkligt. — Så ledde hon honom med fasta steg till hans boning midt igenom augustiaftonens sorlande Paris. Där tog hon afsked af honom på

engelska. Strax bredvid låg dansstället Elysée Montmartre, och hennes gamla, trettioåriga hjärta erfor med ens all en ung flickas fina, darrande fruktan att se sina första välgångsord förstådda och oskärade af den hvitsminkade kokottvärld, af hvilken gatan var fylld... »Good-bye, my darling, sleep well and God bless you!»

Men när Warner kommit i säng, insomnade han i en slummer, tung af drömmar. Bild efter bild sväfvade förbi hans läger. Han tog del i tilldragelser, hända för årtionden sedan, och stämmor, som nu döden tystat, höllo välbekanta växelspråk öfver hans örngott... Han såg dagen, då han erhållit sin medalj och hans tafla stod utställd på gamla Akademien vid »Röda Bodarna» — det var en förmiddag i maj med glittrande sol öfver husen. Måsarna kretsade med rappa tag öfver strömmen, och genom gatorna sorlade ett sus af arbetsglädje och vår. Där han gick hem, bar han i handen en bukett af nyblommad sälg och doftande viol, som han fått till hyllning af en flicka, han höll af... Och han såg sig själf i sin första Parisatelier, stående vanmäktig framför en halffärdig duk, tänkande i grämelse på sin mor, den lilla vänliga, gråhåriga gumman, som satt där högt uppe på norrländska landsbygden och sparade på sockret till kaffet och soflet till brödet för att sända en fyrk mer till sin son »artisten» — som det aldrig skulle blifva något af... Så flöto alla bilder samman till en enda, välbekant gestalt. Det var denna Mona Lisa, som han nu gång på gång kopierat. Och detta Lionardos kvinnoansikte med sitt under-

bara leende öfver den buktade munnen — smärtsamt, sinnligt, underfundigt och ljuft, så århundraden icke kunnat grunda ut dess gåta — blef för honom, där han drömde, till personifikationen af den stora konst, han hela sitt lif sträfvat att bli invigd uti. Och det förekom honom, att om han blott kunde förmå denna kvinna att yppa sitt leendes hemlighet, skulle intet hinder längre finnas för hans pensel. Han kastade sig i stoftet för hennes fötter, han slet sitt kött och lät sitt blod rinna för att få henne att tala, men hennes mun log alltid emot honom lika obevekligt stum med detta eviga leende, smärtsamt, sinnligt, underfundigt och ljuft. Då bländade heta tårar hans syn. Blind, blind! Han hädade; det fanns intet medlidande till på jorden! Men just då kom Rembrandts barmhärtige samaritan vandrande öfver vägen. Han lät sina tjänare lyfta uslingen, som låg där blind i dyn, och bära honom till härbärget. Där tvagde han själf de hopgrodda ögonlocken med brunnskarets klara vatten, och se: den blinde fick sin syn igen, just då aftonrodnaden föll kvällsblid och sommarvarm öfver samaritanens anlete och hela den grå huslängan i barmhärtighetens härbärge. —

När Warner andra morgonen gick till läkaren, var hans hufvud tomt utan en tanke, men han hade kväljningar af spänning. Som en automat, utan att uppfatta något ikring sig kom han dit, satte sig på en af väntsalens bänkar. — Galezowskys klinik låg inne på en gård på andra sidan Seinen. — Det var ett halfstort rum, kalt och otrefligt, med

en atmosfär, darrande af kvalm och orenad af patienternas utandningar och vanskötta sjuklighet. Warner såg sig ångestfullt ikring — gamla män med röda, blodsprängda ögon, kvinnor med variga bindlar för ansiktet, barn, som skreko, men värst pinade honom nålarna, som sutto instuckna i somligas pannor; det var, som deras hvassa uddar utan uppehåll stungo genom hans hud. Så blundade han för att slippa se. Hans öfverkropp vaggade fram och tillbaka, medan han fick en hallucination af, att han redan var blind och med ett svart band för ögonen trefvade genom en ändlös rymd af mörker.

Så kom ändtligen turen till honom. Hans hjärta bultade hörbart, när han trädde in... Men Galezowsky lyfte lugnt upp hans ögonlock, betraktade pupillerna och visade dem sedan för den allvarliga krets medicinare, som stod ikring honom, i det han mumlade en latinsk sjukdomsbenämning. Så skref han ett recept:

»Det är ingenting af betydenhet... Dryp in det här och kom igen om några dar.»

Warner stirrade häpet på honom. Han hade en känsla af, att han fört läkaren bakom ljuset och fördolt något symptom af vikt, och han började tala om pupillernas onaturliga storlek...

Men Galezowsky, som märkt blekheten i hans ansikte, afbröt honom vänligt:

»Jag försäkrar, att om en vecka ha pupillerna återfått sitt vanliga utseende.»

Så afskedade han Warner, som långsamt gick genom väntrummet. Det föreföll honom så omöj-

ligt, att det hela ingenting var, att all fara så plötsligt och så lättvindigt kunde vara öfver, och han måste flera gånger upprepa doktorns ord för att öfvertyga sig. Då rodnade han för sig själf af skam — att en hel veckas tid gå som en narr och skrämma upp sig till den grad. Han var en tok, en ärketok och blef aldrig annat!

Först när Warner kom ned mot Seinen, gick det klart upp för honom, hvilken gränslös lycka det i själfva verket var, att hela denna veckas lidelsehistoria blott berodde på inbillningar och hugskott. Han tvärstannade, och en fröjd, lik den en konvalescent erfar, som första gången kommit ut i det fria efter månader på sjuklägret, genomströmmade hans varelse... Att få se, att få lefva! Det var, som han aldrig förr förstått, hvad dessa två saker egentligen ville säga. Och han andades djupt, och hans ögon blickade strålande ut öfver Paris. Det var en härlig dag. Världsstaden bullrade med alla sina tusende lemmar och andades med alla sina tusende lungor. Minnenas glänsande gloria låg klar öfver byggnadernas tinnar, och frihetssångernas Memnonsklang ljöd hörbart från monumenten. Seinen buktade sig glittrande och blå med tusen båtar under sina broar. Och rundt ikring på gator och torg sorlade dagsfärdselns virrvarr af fordon och folk. Sommarsolen belyste det hela; — och från takkransarna ända ned till glasen på lådorna, där Seinekajens bokhandlare förvarade sina söndriga volymer, fick hvarje föremål sin glimt af guld.

Warners hjärta fylldes af en ödmjuk och hög-

tidlig glädje. Alla gamla sorger, som gnagt hans sinne öfver en bruten konstnärsframtid och en förspilld och ensam ungdom, föllo ifrån hans själ som ett onyttigt och löst bihang. Det yttersta, det var dock att få se, att få lefva, ty intet verop fanns nog starkt öfver mörkrets fasa och dödens skräck — att få lefva, om än aldrig så ringa, om än aldrig så liten.

Så erinrade han sig Maud, som i ängslan väntade honom på Café de la Régence. Och med armarna redan litet utsträckta i tanken på hur innerligt han skulle famna henne, vandrade han åstad, åter med feststämdt tonfall upprepande: att få se, att få lefva!

Viottis adagio.

Gamla justitierådet Lindmans ungkarlsvåning var ännu till hälften upplyst efter den sedvanliga musikaliska fredagsaftonunderhållningen.

Stod man i dörren längst inne och såg ut genom sviten af rum, varsnade man ytterst ett hörn af salen med flygelns ebenholtssvarta lock i bakgrunden och där framför fyra notställare, två och två i tête-à-tête efter kvartettens förtroliga samtal — på altviolens plats stod ännu stämman med noterna utefter linjerna som ett vimmel af små svarta insekter. Därinnanför syntes en parallellogram af hvardagsrummet med en hänglampa af brons, kransad af glasprismor och ljus, hvars sken föll öfver ett litet bord med likörflaskor: öfver curaçaons etruskiska krus, maraschinons långa halmflätning och benedictinerns gemytliga isterbuk. Längst inne var sängkammaren med dess ampel, som belyste empiremöblerna och den stora sängen med dess gammaldags omhänge.

Gamla justitierådet hade sjunkit samman i en gungstol därinne, och han, som eljes alltid haft ord för att bära sina 70 år nästan som en yngling, såg i afton trött och åldrad ut, där han satt

hopfallen och med cigarren slappt hängande i ena mungipan. Med skälfvande hand höll han nattrocken samman kring lifvet, och ögonen stirrade med ett tomt uttryck i de stela pupillerna. Då och då rörde sig hans läppar och utstötte brutna, osammanhängande ord.

Nu hade det händt, det han så ofta under de sista två åren anat, det han dag efter dag gått och darrat för i andlös ångest. Rent ut hade han fått höra det, rent ut, att han blifvit för gammal, att hans öra inte längre var säkert och att hans fingrar sveko. Hans gamle vän Grape — kvartettens violoncellist — hade å de öfrigas vägnar sagt honom, att han nu fick upphöra med att spela och öfvergå till åhörare. Så länge som möjligt hade man uppskjutit att säga honom det, i betraktande af att han nu i trettio år spelat första violinen, men nu måste det fram, de andra kunde icke längre finna sig i att han störde samspelet...

Han hade visserligen förut förnummit antydningar, hade kommit på sina vänner med föraktfulla eller medlidsamma miner öfver hans spel, men alltid försökt låtsa som ingenting, aldrig velat förstå. Och i stället för att draga sig tillbaka hade han, vid sina år, ånyo med feberaktig energi börjat använda långa, ångestfulla timmar till att spela skalor och öfningar. Han ville tvinga smidighet och lif i sina gamla, styfnade fingrar. Hela dagar hade han som en nybörjare arbetat med solopartiet i en konsert och gång på gång, när greppen klickat, kastat noterna från sig i förbitt-

rad, vanmäktig bedröfvelse, men efteråt alltid tagit fatt på nytt och fortsatt, drifven af hopp och ångest, tills armarna värkte och allt blef svart och dödt för hans ansträngda, trötta ögon... Och hur många gånger hade han icke under långa, vinterkalla nätter, då han sömnlös stirrat in i skuggvärldens dunkla djup, gripits af en vanvettigt vild tanke, att han måhända nästa morgon skulle finna sig vara en klåpare, som icke visste, hvad stråke och instrument kunde brukas till... Men till att frivilligt ge tappt kunde han aldrig bekväma sig — tvärtom, han sökte med nervös ifver alla tillfällen att få spela första stämman i sin kvartett, bjöd de öfriga tre herrarna hem till sig — det var nästan som om han velat besticka dem för att få behålla sin plats. Och hetsad af en vanvettig oro nöjde han sig icke med sin gamla repertoar. Han började byta ut Haydn mot Rubinstein, det gamla, sirliga och enkla, som han förstod och älskade, mot något nytt, underligt och modernt, som var främmande för honom själf — en stackars ängslad och darrande själs sista försök att öfvervinna ålderns rubbningar. Men under denna strid hade han blifvit gammal. —

Där kom något stickande, ångestfullt spörjande i hans blick. Hans bekanta skakade på hufvudet och undrade öfver hvad det kunde vara för en plötslig sorg, som dag för dag nedbröt den förr så ungdomlige och lefnadsglade mannen.

Men nu var allt förbi. Partiet var förloradt. Han hade vrakats, som man kasserar en sliten sträng. Kasserad! Han greps af en aggande

bitterhet just mot dessa sina musikvänner, som under så många år bildat hans enda förtroliga umgänge. Han fann dem lumpna, egoistiska och hjärtlösa. Han kände sig som en man, den där med otack lönats för ett rikt hjärtas öfverströmmande välgärningar, besviken, förrådd, han blef oädel, fick lust att se deras karaktärer och musikaliska begåfning i sämsta möjliga ljus... Här hade de suttit i hans hem, ätit hans mat, lånat hans pengar — och nu ville de klandra honom, dessa, som hade så oändligt mycket mindre aning om tonernas dolda och ideala innebörd, än han... Och han erinrade sig plötsligt en vårdag för många år sedan, då han råkat och spelat samman med Florentiner-kvartetten i Grand Hôtel Victoria i Milano — han ville se de andra spela samman med verkliga konstnärer — Grape, som var så långrandig och entonig, och Bokelund, som satt och filade med en automats korrekta tråkmånsighet.

Kasserad! Och af de där människorna!

Han for upp ur stolen, sökte inbilla sig att de hade orätt, att han fallit offer för en intrig... och medan han vandrade af och an i rummet stormade minnena in på honom om alla högtidsstunder, då den stora konstens pulserande lif hade elektriserat stråke och sträng, och tusen tankar om tonskapelser, tusen smådrag i uppfattning och spel, som voro h a n s individuella egendom, vaknade i hans själ. Gamla, trohjärtade melodier och sköna, halft glömda temata döko upp i hans minne och klingade i oförmodad följd. Och hvar

tongång, som skälfde och böljade för hans inre öra, förde med sig en bild, som rörde, ett minne, som stämde honom vemodigt blid...

Han slöt ögonen för att liksom låta tonerna få envåldsmakt öfver alla sina tankar — och han rätade upp sig i trotsande och förhoppningsfull stolthet. Skulle han icke kunna spela, han, som kände sig råda öfver oändliga världar af toner, själfhärskare öfver välljud, hvilkas hemlighet intet annat dödligt öra än hans eget kände! Toner, som sjöngo och susade, toner, som logo och hviskade — alla spridda harmonier flöto ändtligen samman i ett enda, innerligt och djupt adagio. Och han smålog, då han hörde dess stilla och sångbara melodi fylla sin själ i en bred ström af välljud. »Min gamle fars älsklingsstycke, Viottis adagio,» tänkte han. Och han tyckte att den gamla, vänliga melodien ljöd mild och kärleksfull som en kär frändes stämma. Och han spelade stycket i tankarna med särskild omsorg, bemödande sig att inlägga i hvart tonfall hela den doft af ett hems innerliga lycka, som han mindes från sin barndom, men som sedan aldrig hade kommit hans ensamma lif till del.

Han tyckte sig spela som en mästare. Det förekom honom, som skulle det icke kunna finnas en människosjäl, den han icke skulle röra med sitt spel. Och det kom öfver honom ett rus af hänryckning. Han for upp och tände ljus i hela våningen, ljus i kronorna, ljus i stakarna. Som till fest. Han skulle spela. Å, ännu kunde

gamle Lindman föra en stråke, det skulle han visa.

Och han skyndade ut i salen, violinen låg på ett bord. Och han såg på den som på en kär kamrat, med något af en kvinnas ömhet i blicken. Men just som han grep fiolen om halsen för att lyfta den, blef han plötsligt blossande röd. Hans hjärta bultade hörbart och det for genom honom som en aningsblixt: nu är det afgörande ögonblicket kommet, detta är det sista profvet, det sista!

Han stämde, drog några drag med den eleganta stråkföring, som han var så stolt öfver, kände pulsen slå som i feber och huden hetta och bränna. Så kastade han sig hals öfver hufvud in i stycket. Det lät förvirradt. Ackorden tofvade hop sig som garn i en härfva, sväfvande och osäkra kommo melodierna, och flageolettonerna ljödo hesa, osammanhängande som en drucken mans tal. Det hela blef en ömklig parodi på allt, som sjöng så vackert inom honom.

De hade rätt, de andra — han suckade tungt och stönade — de hade rätt. Det var slut med honom. Och skälfvande i hela kroppen skyndade han i feberaktig fart bort till sitt skrifbord, satte sig ned och skref ett gåfvobref, hvarmed han skänkte sin violin — Carlo Bergensi 1754 — till kvartettsällskapet.

Sedan kom en underlig dof och trött ro öfver honom. Han låtsade som om ingenting händt. Försökte hvissla och vandrade rundt, släckte ljusen, flyttade och vände på möbler och bohag med ett uttryck af slö och likgiltig trötthet. Prudentligt

klädde han af sig och lade alla plagg på en stol, så ordentligt och systematiskt som aldrig någonsin förr i lifvet.

Först då han kommit i säng fick sorgen helt och hållet makt med honom — hvarför, kunde någon människa säga honom det, hvarför skulle han vara tvungen att vakna igen till långa grå-grå dagar af ensamhet utan innehåll, af tomhet, utan minsta intresse. Det var som om han genom detta plötsligt skilts från allt och alla.

Och lik ett barn, som tror sig öfvergifvet af hela världen, grät den gamle mannen sig till sömns.

BLIOTEK·C

INNEHÅLL.

Från Rivieran:

Anemoner 7
När platanerna löfvas af 20

Småmynt:

På julafton 43
Dagsländor 81
En interiör från landet 101
Hedersmän 122

Konflikter:

I elfte timmen 141
Evoi 167
Natt 180
Månskensfantasi 196

Efterlämnade noveller:

Stockholm vaknar 207
Blind 215
Viottis Adagio 231

BIBLIOTEK·G

Redaktionelt.

Den härmed föreliggande tredje delen af *Oscar Levertins Samlade Skrifter* är ett sammandrag af hans tre första novell- och skissböcker jämte tre efterlämnade småmynt från samma skede.

Förstlingsboken *Från Rivieran* (Stockholm, C. E. Fritzes K. Hofbokhandel, 1883) är eljes mestadels omtryckt i *Resebref* (Samlade Skrifter XXIII), men berättelserna, »Anemoner» och »När platanerna löfvas af», med hvilka den ännu icke myndig vordne författaren afslutade sin första samling »Skizzer från Medelhafskusten,» ha fått sin kronologiskt gifna plats främst i denna samling *Ungdomsnoveller*, ämnad att ge en perspektiviskt förtätad bild af hans utveckling under de tidigaste läroåren.

»*Småmynt*, Skizzer af Oscar Levertin» (utgifven samma år af samma förlag) innehåller utom de här inrymda berättelserna ytterligare: »Efter utredningen» och »Vår».

Med »*Konflikter*, Nya noveller af Oscar Levertin» öfvergick författaren till Albert Bonniers förlag

(Stockholm 1885). Det är en volym på 243 sidor, af hvilka titelnovellen upptager 164. Som helhet är detta första försök till människoskildring i bredare stil knappast lyckadt. Den famlande karaktärsteckningen förråder författarens ungdom och bristande erfarenhet. Men det hvilar en löftesrik morgonglans öfver många enskildheter, och Stockholmsluften är redan beaktansvärd.

»Det finns rosor, doftande rosor och det i novembers regndagar, midt i den grå, filiströsa staden. Hören det, om I viljen eller icke, högvisa kälkborgare till fäder, hören det, I kalkylerande, skinntorra mödrar, I pessimister med grå starren, I arma djäflar, som aldrig lärt känna annan kärlek än den köpta skökans. Det finns rosor. Jag har både i knapphål och hand, icke att räkna alla som blomma i mitt bröst. Du ärkefåniga, dumstolliga mänsklighet, du som rifver och bråkar, korsar dig och är snusförnuftig, det finns rosor, du, om också icke din långa näsa känner deras vällukt, midt i novembers dusk, midt i den filiströsa staden finns det härligt doftande röda rosor.»

Det är en mycket ungdomlig stämma, som talar öfverord; men känslan är sällsynt innerlig och äkta.

Som i all dugande ungdomlig konst lågo felen i öppen dag. Efter tjugu år, är det förtjänsterna som lättast springa i ögonen. Framför allt gäller detta stilen, som nu förefaller långt mindre konstlad än vid berättelsens första framträdande.

Man tycker att boken, som helhet, åtminstone bort kallas utomordentligt löftesrik. Men författaren piskades med hån genom hela Sveriges press. —

Af de tre efterlämnade småmynten är »Stockholm vaknar» hämtadt ur Aftonbladet (1884) och »Blind» ur kalendern »Svea» (1889). Beträffande »Viottis adagio» stod berättelsen ursprungligen att läsa i den danska tidningen »Politikens» julnummer 1885, »öfversatt från författarens manuskript» (troligen af Edv. Brandes); och som ingen svensk text kunnat skaffas, har den danska tolkningen måst öfversättas tillbaka till svenska.

Det behöfver knappast tilläggas, att åtskilliga uteslutningar gjorts, framför allt i de tidigaste berättelserna. Att redogöra för dessa lär icke vara nödigt.

Författarens ungdomliga böjelse för lärda noter röjer sig t. ex. i följande lilla företal till »Evoi»:

»Denna skildring stödjer sig i den kult-tecknande delen på källställen, hvilka finnas samlade i *Herrmann's Gottesdienstliche Alterthümer* och *Preller's Griech. Mythologie,* i den sedetecknande delen på *Becker's Charikles, Lukianos* m. fl. moderna och antika auktorer.»

BIBLIOTEK·G

SVEN BERGGREN
BOKHANDEL
GÖTEBORG

6000288924
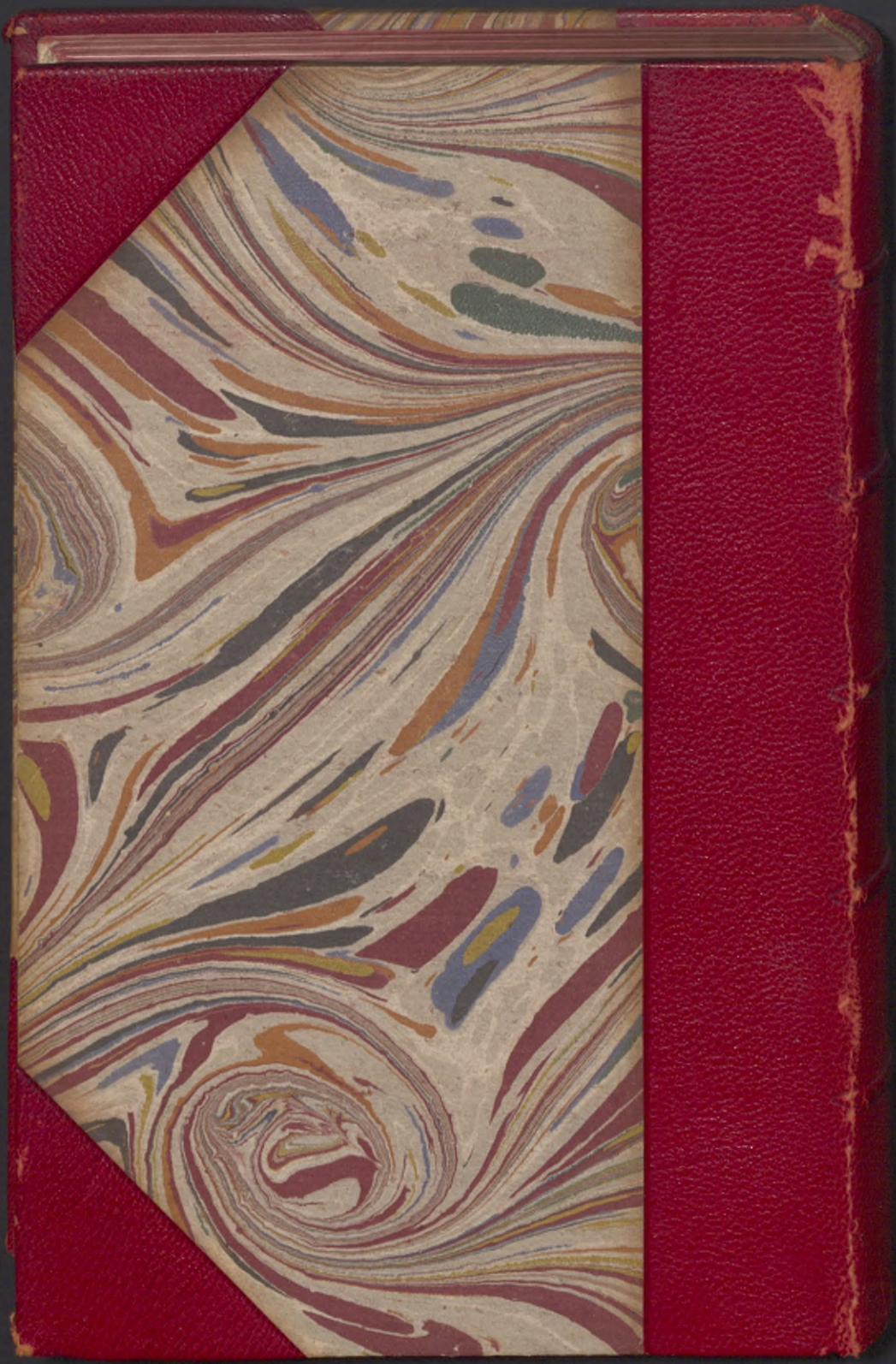
Göteborgs Universitet